شۆڕشەکەتان نابەزێنرێ وحزبەکەتان هەرپێشەوای کاروان دەبێ

برابنە ئەوەی کە پێتانــــی ئەڵێین و کە لێی دلنیاین ئەوەیە کە ، شۆرشەکەتان نابەزێنرێ وحزبەکەتان بەردەوام فەرمانده‌ی کاروانی گەل ئەبێتو هەموونەو پیلانەی کــــە دژی بیروباوەڕکانو دژی گەلودژی حزب نەخشەیان ئەکێشرێ.. دووچاری نائومێدیو بەزینوسەرنەکەوتن دەبن .
سەرۆکی فەرمانده
صدام حسین

هاوکاری
«التضامن»

دەزگـــای رۆشنبیریوبلاوکردنەوەی کـــوردیٓ
شەقـــامی «الجمهورية»
مەیدانـــی الخلانـــی
تەلەفۆن ٨٨٧٥٧٩٥/٨خەت
هاوکاری رۆژنامەیەکـــی هەفتانەیـــــــە
سالی ١٩٧٠ دامــــەزراوە
٨ لاپەرە ٢٥ فلسە

سەرنووسەر سعاد ادیب

● دوو شەممە ١٣ی ئـــاب١٩٧٩ ژمارە ٤٨٧ ●

● الاثنين ١٣ آب ١٩٧٩ العدد ٤٨٧ ●

بەمتمانەو بیروباوەڕگەلمان دایە پاڵ خۆمان

بەکوڵ نەدانی گەل وپارێزگاری کردنی یەوە لە مانای شەرەف و سەربەخۆیی و سەربەستی خیانەتکاری هەرەسی هێنا

وازلە ڕێبازی بیروباوەڕ و مامەڵەکردنی دەروونی ناهێنین ؛ یەکەمجار متمانە پێکردنو ئینجا گومان لێکردنی لاوەکی

سەرۆکی فەرمانـــــدە ،تێکۆشەر صدام حسین وتـی :خیانەتکاری بەهۆی خۆڕاگرتنی گەلەوە داڕما ، بـــەهـــۆی هوشیاری گەلەوە ، بەهـــۆیپاراستنی مانای شەرەفو ڕێزو سەربەستیو کەرامـــەتوبەختیاریەوە لە لایەن گـــەلەوە داڕما ، بۆ ئەوەی دەستەلاتـی گەلی مەزنی عیراق سەربکەوێ،بۆ ئەوەی دەستەلاتی نەتەوەیمەزنی عەرەب سەر بکەوێ .

سەرۆکی بەڕێز لـــەوونارەدا ، کـــە ئێـــوارەیچوارشەممەی رابوردوو لـــەکۆشکی کۆماریەوە لـــە بەردەم جەماوەرێکی زۆردا ئاراستەی کرد باسی ئـــەوەی کرد کە مێژووی کەرت بـــوونلە مێژووی عەرەبو ئیسلامدا لە ناو خەڵکـــی ســـادەیموسڵمانەکاندا نەبوە بەڵکوبە زۆری لەلایەن ئـــەوانەوەسەرکردایەتی کراوە کە بـــە کادیری پێشکەوتوی ئیسلام حسابکروان .

بەڕێز سەرۆك صـــدامحسین لە وتارەکەیدا ، کـــەلەکاتی ئاراستە کردنیا بەڕێزعزة ابراهیم جێگری سەرۆکی ئەنجومەنی سەرکردایەتیشۆڕشو بەڕێز طه محیالدیـنمعروف جێگری ســـەرۆككۆمارو بەڕێزان ئەندامەکانـــی ئەنجومەنی سەرکردایەتـــیشۆڕش جێگرەکانی ســـەرۆكوەزیرانو بەڕێزان ئەندامەکانیئەنجومەنی سەرکردایەتـــی شۆڕش ئامادەبوون ، ئـــەوەیدووپاتکردەوەکـــە مێژوویعەرەبو ئیسلام لەپاڵ لوتکـــەروناکەکاندا ، خـــائنـــی رەشیشی تۆمار کردوە کـــەخائنو لە ڕێ دەرەکانـــــیلەپاڵ خاڵە ڕووناکو بەشوقەکانیدا تۆماریان کردوە .

● ئەمەش دەقی وتـــارەمێژووییەکەی سەرۆکـــیفەرماندەیە :

ئەی گەلی مەزن ...
ئەی عراقیـــە سەربەرزەکان
ئەی بەعسیە ئازاکان ..
ئەی ڕۆڵەکانی نەتەوەی عەرەبی مەزن ..

بەم جۆرە ، خیانـــــەت دادەرمیو دەستەلاتی گـــەل سەردەکەوێو بەم جۆرە خێـــر سەردەکەوێ بەسەر شـــەڕداو بەم جۆرە حەق بەســـــەر ناهەقیدا سەردەکەوێو بـــەم جۆرە خاوەن نەفسیەتـــــی شەڕاوی دادەڕمێ تا لەریزی خێر خوای گەلە ئـــــازاو شەریفەکەمان دەرچـــێو کۆلی بێهیوایی و خیانەتـــی پەنجاو پێنج خائن بـــەدوایٓ خۆیا رادەکێشێ ، تەنیـــــا پەنجاو پێنج شەڕانی لە نێوان سیانزە ملیۆن عراقی شـــەریفدا پەنجاو پێنج خائنوا سەرورۆ ، پەنجاو پێنج نەفەر لەوانەیٓ خیانەتیان بەرامبەر ئەمانەتو شەرف کرد لەناو هـــەزاران تێکۆشەری بەعسی ئـــازاو شەریفی ئەمانەت پارێزەردا .

ئا بەمجۆرەبرایان ،خیانەت داڕما بەهوی خۆڕاگرتنـــــی گەلەوە بەهۆی هوشیـــاریٓ گەلەوەو بەهۆی پارێزگـــاریٓ کردنیەوە لەسەر شـــەرفٓو مانای ڕێزوو مانــــــــای سەربەستیو مانایٓ کرامەتو مانای بەختیاری .

● **خیانەت داڕما**

بەم جۆرە خیانەت داڕمایـــە قولایی شیوەڵ بۆ ئـــــەوەیٓ دەستەلاتی گەلی عراقی مـــەزن سەربکەوێ ، بۆ ئـــــەوەی دەستەلاتی نەتەوەیٓ عەرەبـــی مەزن سەربکەوێ .

برایان ، پرسیارتان کرد ، برایان لە ناو گەلو لەنـــــاو حزبدا ، پرسیارتان کـــرد ، چۆن ئەبێ ئەم تاقمە بگەنـــــە ئەو مواقعانەی لە ناو حـــزبو دەوڵەتدا پێی گەیشـــتن ، دەربارەی ئەمە بە داخـــەوە دەتان پرسی ، جابۆ ئـــەوەی زۆر لایەنی گرنگ هەیە بـــۆ وەڵامی ئەم پرسیارە ڕوونـــی بکەینەوە ، دەبێ پەنـــــا ببینە بەر مێژووی نەتـــەوەی عەرەبی مەزنمانو دەبێ پەنـــا ببینە بەر موفرەداتو بەڵکـــە لە مێژوویی سەرجـــــــەم مرۆڤایەتیداو دوایی قســـەی ڕوون کردنەوەی هۆی خیانەتی بەم جۆرە بکەین .

هەمووتان ، برایان ، یـــان بەشێکی زۆرتان ، سەرنجـــی داوە ، یان مێژووی پەیامـــی مەزنی ئیسلامی خوێندۆتـــەوە، هەموتان سەرنجی مێـــژووی نەتەوەی عەرەبی مەزنو ئـــەو دەورە پیرۆزیتتان داوە کە لە هەڵگرتنی پەیامی مـــەزنـــی ئیسلامدا گێڕابـــــــی تـــا دورترین شوێنی ســـــەر زەمینو هەمووتان دەزانن کـــە محمدی مەزن (صلیالله علیه وسلم) کە سەرکردایەتـــــی بانگەوازی ئیسلامی دەکـــردو دەربڕو ملتزم بوو بەکیانـــــی ئاسمانیەوەو بەر لـــــەوەی بچێتە مکەوە ، سەیری کـــرد هەن خیانەتی لێدەکەن لـــەناو صحابەکانداو سەیری کـــرد هەن دەست تێکەڵن لە گـــەڵ قریش کاتی دژی پەیامـــــــی ئاسمانیو محمدی مـــەزن (صلیالله علیه وسلم) بـــوون

●**عیبەرتو دەرسی لـــە مێژوومان**

هەمووتان ، یان بەشێکـــی گەورەتان شتی خوێندۆتـــەوە یان شتی بیستوە دەربـــارەی شەڕەکانی گومرایی ، کـــــە پێغەمەری پیرۆز کۆچی دوایـــی کردو بەرەو ئاسمان هەڵکشـــاو ئالای حوکمی لەسەر زەمـــین دا بە (ابیبکر الصدیـــق) ژمارەیەکی گەورە لە دورگەی عەرەب لە ئیسلام دەرچـــونو (مســــیلمە الکـــذاب) سەرکردەیی دەکردنو ئەوسا دەعیەی پیغەرێی لـــێدەدوا لەدورگەی عەرەبیداو لەژێـــر ئالای سەرەتایی ڕووناکـــــی ئیسلامدا لەسەر ئـــەرز هەبوون خیانەتیان بەرامبـــەر باوەری ئاسمانی دەکـــردو هەبوون لە شەرەفٓو قیەمـــی ئەرزیان کەم دەکردەوە کـــە دەربری باوەری ئاسمانیـــەو ئەمەش لە شەخسیەتـــی (مسیلمە الکذاب)دا، بینی هەن لەناو صحابەکانـــداو لەنێوان صحابەکانی پێغەمـــەری خوادا لەگەڵیا دەچەنگـــنو شان بەشانی لوتکە روناکەکانی ئیسلامو ئەوسا ماوەیەکـــی

زۆریش بەسەر کۆچـــی پێغەمەری خوای مەزن محمد کوری عبدالله (صلی الله علیه وسلم)دا رانەبورد بـــوو ، هەمووتان دەزانن کە لـــە مێژووی عەرەبی ئیسلامیـــدا شان بەشانی لوتکە روناکەکانی حالی رەش هەن کە خائـــنو گومراو لەرێلادەران هەوڵیان داوە لەپاڵ خاڵە ڕوونـــاكو بەشەوقەکاندا تۆماری بکەن .

هەمووشتان دەزانن کـــە مێژووی کەرت بون لـــــە مێژووی عەرەبی ئیسلامیـــدا لەناو خەڵکی ئاسایە موسڵماندا نەبوە ، بەڵکو زوربـــــەی زوریان لەلایەن ئـــەوانـــەوە ڕابەری کراوە کە بەکادیـــری پێشکەوتوی مۆسڵمـــــان دادەنران و هەمووتان ئـــەو زۆران بازیە دەزانن لـــــە نێوان ئیمام علی (خـــوایٓ لێ رازی بێ)و معاویـــەدا لەســــەر زەمـــــین ڕووی‌دا بەیەکیان کەئیمام علي‌یە هەموو مانابەکی شەرەفو هەمـــــو مانایەکی گیانـــی پەیامـــــی ئیسلامی هەڵگرتبو ، معاویەش بە مستلزماتی سەرزەمیـــنو شتە غەڕاکردنەکانی دەجەنگا ، هەندێکتان لۆمەی سەرکردایەتی دەکا ، دەڵێ چۆنسەرکردایەتی لەو کەسانە غافل دەبێ لـــــە

بڕوانە : ل : ٢

چەند بڕیارێکی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش دەربارەی زیادکردنی موچەی فەرمانبەرو ئیش کەرانی دایەرەکانی دەوڵەتودامەزراوەکانی کەرتی سۆشیالیستی

رۆژی ٨/١١ ئەنجومەنـــیسەرکردایەتی شۆڕش چەنـــد بڕیارێکی دەرکرد دەربـــارەیپترکردنی موچەی فەرمانبەرو کارگەرانی دایەرەکانـــــیدەوڵەتو دامەزراوەکانـــی کەرتی سۆشیالیستی .. ئـــەمبڕیارانەش فەرمانبـــــەرە مەدەنیو کرێکارەکانی کەرتـــیسوشیالیستیو عەسکـــەریو هێزەکانی ئاسایشی ناوخووخانەنشینکراوەکانی گرتـــەوە بەشێوەیەك کە بپێتەمایـــــەیچاکردنی گوزەرانـــــی هاوولاتییان لەژێر سێبـــەریشۆرشی نەتەوەیـــــیو سوشیالیستی ١٧ی تەموزدائەمەش دەقی بڕیارەکانـــە :ـ

بسم الله الرحمن الرحيم
ئەنجومەنی سەرکردایەتـــی
ژمارەی بڕیار : ١٠٤٤
رۆژی بـــڕیار : ١٩٧٩/٨/١١
بڕیار
بەپێی ناوەرۆکی بڕگـــــە (أ) لە بەندی چـــلو دووی دەستوری وەختەکـــــی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شـــۆرش لــــــە کۆبونـــــەوەی رۆژی ١١ـ٨ـ ١٩٧٩ ئەم بڕیارەی خوارەوەی دا :

یەکەم : ١ - زیاد کردنـــی مخصصاتی غەلا مەعیشـــــەیٓ فەرمانبەرانی دایەرەکانـــی دەوڵەتو دامەزراوەکانی کەرتی سوشیالیستی کە یاســـــای چاکراوی خزمەتی مەدەنـــــی ژمارە (٢٤) ی سالی ١٩٦٠ و دەسکاری کردنەکانی بـــەرادەی مانگانەی حەڤدە دینارو پێنـــج سەد فلس .

٢ - زیاد کردنی موچـــەی تەواوەتی عەسکەرییەکان کـــە یاسای خزمەتو خانــــــە نشینیی سەربازیی ژمـــارە (١) ی ســـالـــی ١٩٧٥ و دەسکاری کردنـــــەکانـــی دەیانگرێتەوە بەرادەی مانگـــی دەدینار .

٣ - زیاد کردنی موچـــەیٓ تەواوەتی هێزەکانی ئاسایش (امن) ی ناوخۆ (پۆلیسو ئاسایشو جنسیەو مرور) کە یاسای خزمەتو خانە نشینی هێزەکانی ئاسایشی ناوخـــۆ ژمارە (١) ی ســـالی ١٩٧٨ و دەسکاری کردنەکانـــــــی دەیانگرێتەوە مانگی دەدینار .

٤ - زیاد کردنی موچـــەی تەواوەتی ئەندامانیسەرۆکایەتی موخابەراتی گشتی کە یاسایٓ موخابەراتی گشـــتی ژمارە (١٦١)ی ســـالی ١٩٧٥ و دەسکاری کردنەکانـــــی دەیانگرێتەوە مانگی دە دینار .

٥ - زیاد کردنی مخصصاتی غەلا مەعیشەی فەرمانبەرانی

بڕوانە : ل : ٧

پاشماوەی وتەی سەرۆکی فەرماندە صدام حسین

لە هەموو شوێنێ دژی جەوروزۆرداری دەجەنگین

تەنیشتیەوەن تاتیری تێبگرن و چۆن دەبێ سەرکردایەتی توشی ئەوە بێ تەقدیری هەلویستی راستەقینە نەکا لە مامەلەیدا لەگەل هەندێ لایەنی عەرەبیدا دوای بڕیارە مەزنەکانی کە لەپێناوی باوەڕو شەرەفی نەتەوەدا لە ١-١٠-١٩٧٨ دا دران .

سەرکردایەتی خافل نیە

بەلام ، ئەی برایان ، بەشەرەفەوە پێتان دەلێین کە سەرکردایەتی خافل نیە، بەلکو بیروراو بەها نوێیەکان کە بۆی تێدەکۆشن وا دەکەن سەبری سەرکردایەتی نائاسایی بێو وادەکەن مامەلەکردنی سەرکردایەتی بەجۆرێکی تایبەتی بێ بۆ ئەو تاقمە شەرخوازە لای هاورێیانی سەرکردایەتی ناسراوبوون کە شەرخوازن بەلام تا ماوەیەکی کورت وامان نەدەزانی کە گەیشتوونەتە ئەو رادەیەی ئەمانەت ، بفرۆشن و ویژدان بفرۆشن و شەرەف بەو هێزە رەشانە بفرۆشن کە خراپەی نەتەوەیان گەرەکەو خۆیمان بۆ گەلی مەزنی عراق لە بۆسەداوەو کە دەیانەوێ بەختەوەری لە مالی هەر عراقیەکی بەشەرەف بڕفێنن و رێگای پێشکەوتن لە عەرەب بگرن .

ئێمە لە سەرکردایەتیدا ناتوانین .. لە ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش و لە سەرکردایەتی حزبدا هەلس و کەوت کردن و هاوکاری بەگوێرەی رێو شوێنی راستی خۆیان ، کە بریتیە لە متمانە پێکردن لە پێشەوەو گومان کردن لە سەر ئەساسی دباردە ، ئاوەژوو بکەینەوە . ئایا دەشێ لە گومان کردنەوە بچین بەرەو دلنیایی . . ناتوانین ئەمە بکەین چونکە ئێمە رۆلەی ئەو پیاوە مەزنانەین کەهەمیشە پەنجەی

شایەتیان بۆ درێژ دەکەین کە پەیامی ئاسمانیان بەرەو دوورترین نوختەی زەوی برد .. ناتوانین بەرەو رەفتاری بیاووگەری هەلپەرستانە نخلیسکێین . رێی گومان بگرین بەرەو دلنیایی و واز لەو بیروارایانە بێنین کە فێریان بووین .. کە حزبەکەمان بە خۆشویستنی گەل و خۆشویستنی چاکەو خۆشویستنی بیروباوەڕو کاری شەرافەتمەندانەو تێکۆشانی شەرافەتمەندانەو هەلس و کەوتی شەرافەتمەندانە پەروەردەی کردین .رەفتارمان لەگەل ئەم دەستە خاینە لە خۆ دەرچوەدا لەسەر بنەرەتی متمانەکردن لە پێشداو گومان کردن وەکو شتێکی نا ئاسایی ، بوو .

گەلمان بردەوە .. حزبمان بردەوە

چ منو چ هاوڕیان

لەگەلمدا لە سەرکردایەتیدا لەسەر ئەو باوەڕەنین کە وازیانمان کردوە ، چونکە ئێمە ئێوەمان بردۆتەوە.. گەلمان بردۆتەوە .. حزبمان بردۆتەوە .

جارێکی تر دەگەرێینەوە بۆ مێژوو تا بلێین ئیمامی علي خوای لێ رازی بێ لە گەل معاویەدا بە شکاوی دەرنەهات و ئیمامی علي لە زیرەکیدا دەستکورت نەبوو ، بەلام هەمیشە و هەرگیز هەر بۆ بیروباوەڕو شەرەف و بەهای لاوچاکی و بەهای ئیسلام دەژیا .

ململانێکەی نێوان ئیمامی علي و معاویە، ململانێی دووشێوە بیرکردنەوە نەبوون کە خاوەنی یەك پێگەی ئیمان بن. وە سەرکەوتنی لایەنێکی ململانێکە مەسەلەی داکەوتنی تای بیرکردنەوەیەك نەبوو لە سەر حیسابی بیرکردنەوەیەکی تر ، بەلکو ململانێی نێوان ئینسانێك و تاقمێك و

بوو ، نێوان حالەتێك و حالەتێکی تر ، نێوان بیرکردنەوەیەك و بیرکردنەوەیەکی تر ، نێوان شێوەیەکی ئیمان و رەفتارێکی تر ،نێوان بەهاکانی ئاسمان و شتە دلڕفێنەکانی سەرزەمین ،لە رێگەی هەلخەلەتاندن وری لێشێواندنەوە معاویە بەسەر ئیمامی عليدا سەرنەکەوت ، لایەنێکی ئەو زەویەی دەستکەوت کە بە درێژەی ژیانی لەسەری دادەنیشت ، بەلام ئەوەی لەدەستچووکە پێی بوو بەهاکانی ئاسمانی هەبەو ئیمامی علي بەهاکانی ئاسمانی بردەوە .

وە ئێستاش باش (٤٠٠) سال هەر لە سەر ئەم ساسە لە بیرمانەو پشتەکانی داهاتووش تا سالانی درێژی داهاتوو هەر وا لە بیربسان دەبێ .

ئیمامی علي سەرکەوت، چونکە پشتی بەهاکانی ئاسمانی گرت و بەو جۆرە بەهاکانی ئاسمانی هەتا هەتا بۆ خۆی کردە ملك و سێبەری خۆی لەسەر زەوی هەتا هەتا چەسپاند ، لەکاتێکدا معاویە لە بەشی زەوی و بۆماوەیەکی کورت بەولاوە هیچی تری دەست نەکەوت .. کردارەکەی معاویە مەسەلەی بەرزکردنەوەی ئەقل نەبوو بەرەو دۆزینەوەی رێیەك کە لە هی خەلکی تر لە ئیدراکدا بەرزتر بێ ، بەلکو خلیسکان بوو بەرەو ستێکی تر کە ئیمامڕ علي و هاوڕێکانی نەباندەویست بۆی بخلسکێن .

دەست لە رێبازی بیروباوەڕ هەلناگرین .

بەم جۆرە ، برایان ، ئێمە لەسەرکردایەتیدا بەرامبەر بەو خاینانە و بەرامبەرناوونەدە شەرخوازەکانی دەرەوەی سنوور تووشی خافلی نەبوو بووین ،

بەلام بیروڕا هەمیشە بەرەو مەلبەندی شەرەف و هەلس و کەوتی شەریفانەو پاك رای دەکێشاین ، لە پێناوی نەتەوەی عەرەبداو لە پێناوی بیروڕاکانی نەتەوەی عەرەبدا ، تا هەمیشە شان بەشانی راستی دژی ناراستی بوەستین بێ ئەوەی گوێ بدەینە زیان . برایان ، بەم جۆرە برایان ، دەست لەم رێگایە هەلناگرین. دەست لە رێگای بیروراو هەلس وکەوتی دلسۆزانە لە گەل ئەو کەسانەدا کە لە ناو حزبو لەناو گەل و لەناو دەولەتدا کارمان لەگەلدا دەکەن ، هەلناگرین .هەمیشە لەسەر ئەم مەبدەئە بنەڕەتیە دەڕۆین : لە پێشدا متمانەو گومان کردن وەکو بارێکی نائاسایی ، جا هەر چەندە زیانمان بەرکەوێ ، چونکە ئەم زیانە زیانێکی ستراتیژی نابێ کە لە بیرورا بکەوێ،بەلکو زیانێکی مەیدانی دەبێ کە ئێوەو ئێمەش هەموومان دەتوانین خۆی لێلادەین .

ئیرادەی گەل پێش دەکەوێ

بەم جۆرە خیانەت لەپاشەوە مایەوە و ئیرادەی گەل هەر لە بەرەو پێشەوە چوونەدا مابەوە لەپێناوی بیروراکان و لە پێناوی شەرەفدا ، عادەتمان نیە ، برایان ، پشت بە مێژوو ببەستین ، لەگەل هەموو ئەو دەرس و لوتکانەشدا کە تێیدایە ، بەلام لەپێناوی دەرس وەرگرتن و بەرەو پێشەوەچوون پشت بەمێژوو دەبەستین ..و مافي خۆمانە ئەمرۆ بلێین ،بەمەش راستی دەلێین و مێژوو چەواشە ناکەین ، ئێمە نەوەی ئیمامی حسێنین ، هەلناخەلەتێنرین ، لە ستەن زەوی هەلناخەلەتێین تا خەلکی تر بیباتەوە ..دەیکەین بە پێگەیەك بۆ خزمەتکردنی

ئاسمان . لە سەر زەوی،وەکو هەندێ یارانی ئیمامی علي هەلخەلەتان ، هەلناخەلەتێین تۆلە لەو نەفسیەتە شەڕخوازە دەسێنینەوە کە بەر لە (١٣٠٠) سال لایەنێکی لە بەهاکانی ئاسمانی لەسەر زەوی شکاندو بیروڕا لەسەر زەمینی عراقەوە بلاودەبێتەوە تا هەموو نیشتیمانی عەرەب بگرێتەوە .

(برایان)..

ئەی گەلی مەزنی عراق .

ئێمە هێزی ئێوەمان ناوێ تا لە چوارچێوەی سنووری عراقدا شۆڕشەکەتان بپارێزن ، دەمانەوێ هێزتان بەرە بسێنێ تا بۆ پاراستنی شەرەفی نەتەوەی عەرەب و بیروراکانی لە هەموو شوێنێکی سەرزەمینی عەرەبدا بجەنگن ، و بەمە ئەم پیلانە چەپەلە لە رۆیشتن بەسەر رێگای بیروباوڕدا لامان نادا .

لەهەموو جێگایەك کوشتاری زۆلم وزۆر دەکەین

هیچ شتێك بۆ پشتگیری کردنی ماف لە هەر کوێیەك بەرامان بۆ بهێنێت پاشگەزمان ناکاتەوە .. لە داکۆکی کردنی دەستەلاتی نەتەوەو مەبدەئەکانی تێکۆشانی نەتەوەیی پاشگەزمان ناکاتەوە لە هەر کوێیەك ئەرك وبستی و توانا هەبوو بارو دۆخ پێویستی پێ کرد . لە هەموو جێگایەك کوشتاری زۆلم دەکەین و لە هەموو جێگایەك پشتی ماف دەگرین لە هەموو جێگایەك پشتگیری هەزاران دەکەین و لە هەموو جێگایەك کوشتاری زآلم دەکەین و لە هەموو جێگایەك .کوشتاری چەوسانەوە دەکەین مشتێکی بچووکی پیلانگێرە خاینەکان .. تەنیا پەنجاو پێنج کەس پێویستە بەزەییمان بە حالی هەموو

خاین و پیلانگێرەکانی دەرەوەی عیراقدا بێتەوە چۆن پتر لە پێنج سال پیلانیان گێراو نەیانتوانی کە گەلی عیراق بە لای خۆیاندا رابکێشن تەنیا پەنجاو پێنج کەس نەبێت .

دەبیستن ئاژانسەکانی دەنگ وباس لە گرتنی هەزاران دەدوێن و دەبیستن ناوەندو لایەنە شەڕخوازو گومان لێ کراوەکان لەو دیوی سوورەوە دەشیرێنن بۆ ئەوەی دەربارەی هەزارەها گیراوان لە عیراقدا بدوێن . . هەروەها بۆ ئەوەی دەربارەی باروودۆخی نا ئاسایی لە عیراقدا بدوێن هەول دەدەن درۆ لە خودی خۆیان بکەن .. هەول دەدەن ئاومێدی یاش چەندین سالی کارکردنی توندو دژواریان بشکێنن بۆ ئەوەی بتوانن پەنجاو پێنج کەس لە حزبی بەعسی عەرەبی سۆشیالیست بە لای خۆیاندا رابکێشن .

پشتمان هەموو هاوولاتیەکی عیراقی و عەرەبی بەشەرەفە

تەنیا ئەوانە بوون کە دوای ماندوو بوونێکی دوورو درێژی پتر لە پێنج سال کە پتر لە یەك لایەن بەشداریان تێدا کردو پتر لە یەك لایەن دەزوودەکانیان کۆ کردەوەو پتر لە یەك لایەن پشتی بەکتریان گرت و پتر لە یەك لایەن ئومێدیان پێ دەخوازی پەنجاو پێج لە دەرچووان لە خواستی گەل و لە خواستی حزبی بەعسی عەرەبی سۆشیالیستی مەزن. ئەمەیە پشکی ئەوان ئەی برایان بەلام پشکی ئێمە تەنیا ئێوەن پشکی ئێمە نین بەلکو پشکی ئێمە هەموو هاوولاتیەکی عیراقی بەشەرەف و هەموو هاوولاتیەکی عەرەبی بەشەرەفە کە دلسۆزی نەتەوەو

دلسۆزی نیشتمان و دلسۆزی پەیامی نەتەوەیە ..

ئێمە بە تەواوەتی کە ئێوە لە کاتێکدا لەم جێگادا هوتاف دەکێشن و لایەن گیری خۆتان رادەگەیەنن ئەوا ملیۆنەها گەرووتان لە گەلدایە لە زەمینی بەم پیتمان داو لە سەر زەمینی بەپیتماندا لەعیراقیە دلێرەکان و ملیۆنەهای رۆلەی گەلی عەرەبی مەزنمان لە هەموو شوێنێك لە گەلدایە .

دەمو دەزگاکانی راگەیاندنی رۆژئاوا بە نائومێدیەکی زۆرو ئاواتێکی کەمەوە دەدوێن ..دامو دەزگا گومان لێکراوەکانی راگەیاندنی رۆژئاوا بە نائومێدیەکی زۆرو ئاواتێکی کەمەوە دەدوێن . .سەبارەت ئەو شەنەژاویەی دەدوێن کە تووشی رژێمی حزبی بەعسی عەرەبی سۆشیالیست بووە .پێویستە لە خۆیان شەرم بکەن ئەگەر تۆزقالێك غیرەت و ووردیان هەبێت بۆ مامەلە کردن لەگەل راستیدا . . بۆ یەکەمین جارە لە مێژووی هەموو وولاتانی جیهانی سێهەمدا بێ ئەوەی یەکێکیانی لێ دەرچێت و بۆ یەکەمین جارە لە مێژووی زۆربەی زۆری ئەو دەولەتانەدا لەوانەیش دەولەتە گەورەکان کە رووداوێکی لەو جۆرەی ئەو رووداوەی کە لە ریزی ئێوەدا رووی دا .. بۆ یەکەمین جارە کە نە حزب و نە گەل و نە سوپاو نە هێزەکانی ئاسایشی ناوخۆ فەرمانی حالی ئامادە باشیان پێ نەدرێت و ئەم لاکە گەنیوە ... ئەم لەشە شەڕەنگێزە لە ریزماندا بە بێ هیچ کارێکی خۆ پاراستن رابمالرێت . .

ناکرێت ئەمە لە هیچ وولاتێکی وولاتانی جیهاندا روو بدات .. ئێوە شارەزای

ئەو شێوەیەن کە خاینەکانی پێ گیران ... خاینەکان لە سەرکردایەتیدا .. داوا لەو خاینانە کرا کە لەسەرکردایەتیدا بوون ئامادەی کۆبوونەوەیەکی رەسمی ببن . لە کۆبوونەوە رەسمیەکانماندا ئامادە دەبوون یەك لە پاش یەك تری کاتێك یەکەم کەسیان دەستگیر کرا ئەو چوارەکەی تر هەموو (حصانە) تێکیان لە سەرکردایەتیدا هەبوو .. لە گەلماندا لە سەرکردایەتیدا دەوامیان دەکرد تا ئەو کاتەی پێیان لێنان دەستمان بە گرتن کرد .. لە ناو سەرکردایەتیدا دەمانگرتن .. واتە ئامادەی کۆبوونەوەی سەرکردایەتی دەبوون و خیانەتکاریەکەیان روو بە روو دەکرایەوەو ئەنجا پرسیارێکی مەرکەزیان لێ دەکرا .. بۆچی خیانەتت لە گەل و نیشتمان و حزب و کرد .. شتێکی ئاشکرایە هیچ وەلامێکیان نەبوو . ئەم شێوازە باوەڕ ناکەم لە هیچ شوێنێکی جیهاندا رووی دابێت .. بەلام ئەوانی تر ئەوە بوو کۆ بوونەوەیەك بۆ کۆنگرەی هەرێمایەتی و ئەندامانی کادیری پێشکەوتوو لە حزب داو ئەندامانی کادیری ناوەڕاست لە حزبدا ئەندامانی گەل بەسترا و ئەوەی ناوی لە پێ لێنانی تاوانبارەکاندا بهاتبایە ئەچوو بۆ بەندیخانە دوای ئەوەی دروشمی حزبی لە ناو هۆلی کۆبوونەوەکەدا دەووتەوە کە هەموو سەرکردەکانی حزب و دەولەتی تێدا ئامادە بووبوون .

دۆخ لە عیراقدا

لە گەل ئەمەشدا ئەم خاینانە کە هیوایەکی گەورەیان بە خیانەتەکەی ئەم تاقمە بچوکە هەبوو ، لە دەرەوە بە

بڕوانە : ل : ٧

گوللەبارانکردنی پیلانگێڕە خاینەکان

بڕیارەکانی دادگای تایبەت ویژدان و دەستەلاتی حزب و شۆڕش و گەل دەردەبڕن

بەناوی گەل و بەناوی شۆڕش و حزبی سەرکردەیەوە،دادگای تایبەت بڕیاری سزای توندی بەرامبەر بەتاقمی خائن و پیلانگێران دەرکرد وسەرکردایەتی حزب و شۆڕش سەرلەنوێ سووربونی خۆی لە سەر ئەوە دووپات کردەوەکە رەگ و ریشەی گومرایی دەربینی و تاوان گوربکات و پیلانگێران پان و پایش بکاتەوە .

دادگای تایبەت بڕیاری ئیعدام کردنی بیست و دوو پیلانگێرو تاوانباری دا لەگەل دەست بەسەراگرتنی هەمووسەرمایەو مالێکیاندا دوای ئەوەی تاوانبار کران بە پیلان و خیانەتی گەورەو تاوانی زیانبەخش بە ئابڕو دژی حزبی بەعسی عەرەبی سۆشیالست و شۆڕشی حەقدەی تەموز .

دیسان دادگا بڕیاری حەپس کردنی (٣٣)تاوانباریدا لە پیلانگێڕەکانی بە ماوەی سالێك تا پانزە سال و بڕیاری بەرەلاکردنی سیانزە گوناهباری تریدا .

ئەمەش دەقی بڕیارەکەی دادگای تایبەتە :

بەپێی بڕیاری ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش ژمارە ١٦٧ سالی ١٩٧٩ لە بەغدا دادگای تایبەتی بە سەرۆکایەتی بەرێز نعیم حمید حدادو ئەندامیەتی بەرێزان سعدون غیدان و تایە عبدالکریم وحسن علی نصارو سعدون شاکرو حکمة ابراهیم وعبدالله فاضل پێك هات کە رێگادراون بە ناوی گەلەوە ئەم حوکمانەی دەرکرد :

یەکەم : دادگای تایبەتی بڕیاری ئیعدامکردنی ئەم تاوانبارانەیدا کە ناویان لە خوارەوە نووسراوە بەگوللە باران تا مردن بەپێی ماددەی ١٥٨ لە یاسای سزادان و تاوانەکەیان بە جنایەی عادی زیان بەخش بە ئابڕو دادەنرێ و دەست دەگیری بەسەر هەموو مال و ملکیان :

١ ـ محمد عایش حمد
٢ ـ محیی عبدالحسین مشهدي
٣ عدنان حسین عباس الحمداني
٤ ـ محمد محجوب مهدی
٥ ـ غانم عبدالجلیل سعودي
٦ ـ خالد عبد عثمان الكبیسي
٧ ـ طاهر احمد امین
٨ ـ ولید محمود سیرت
٩ ـ نوري حمودي احمد
١٠ غازي ابراهیم ایوب
١١ ـعبد الخالق ابراهیم السامرائي
١٢ ـ ماجد عبدالستار فاضل السامرائي
١٣ ـ ولید صالح محمد الجنابي
١٤ ـ ولید ابراهیم اسماعیل الاعظمي
١٥ ـ ابراهیم عبد علۆ جاسم
١٦ ـ بدن فاضل عریبي
١٧ ـ طالب محمد صویلح
١٨ ـ اسماعیل محمود ابراهیم النجار
١٩ ـ نافع حسین علي الكبیسي
٢٠ ـ حازم یونس عبدالقادر
٢١ ـخلیل ابراهیم القصاب

دووەم : دادگا حکمی دا بە حەبس کردنی ئەم تاوانبارانەی خوارەوە هەر یەکەی بۆ ئەو ماوەیەی لایەوە دیاری کراوە بە پێی برگەی یەك لە ماددەی ١٧٥ی یاسای سزادان و دانانی تاوانەکەیان بە جنایەی عادی زیان بەخش بەئابرودا دەنرێ و ددست دەگیرێ بەسەر هەموو مال و ملکێکیان :

١ ـ حسن محمود طه بە حەبس بۆ ماوەی ١٥ سال
٢ ـ غسان مرغون محمود بە حەبس بۆ ماوەی ١٢ سال
٣ ـ کردی سعید عبدالباقي بە حەبس بۆ ماوەی ١٠ سال
٤ ـ احسان وفیق عبدالله بە حەبس بۆ ماوەی ١٠ سال
٥ ـ علي فتحي علوش بە حەبس بۆ ماوەی ١٠ سال
٦ ـ بدر محمد عبدالله ظاهر بە حەبس بۆ ماوەی ١٠ سال
٧ ـ محمد مناف یاسین محمد امین بە حەبس بۆ ماوەی ١٠ سال
٨ ـ محسن محمد رضا الذهب بە حەبس بۆ ماوەی ١٠ سال
١٠ ـ احمد ابراهیم صالح العبیدي بە حەبس بۆ ماوەی ١٠ سال
١١ ـ صالح فلیح کاطع الساعدي بە حەبس بۆ ماوەی ١٠ سال
١٢ ـ عبدالمنعم هادی صالح القیسي بە حەبس بۆ ماوەی ١٠ سال
٩ ـ جعفر محمد رضا الذهب بە حەبس بۆ ماوەی ١٠ سال
١٣ ـ عبدالواحد الحاج مهیدی الباهلي بە حەبس بۆ ماوەی ٧ سال
١٤ ـ حامد جاسم ظاهر الدلیمي بە حەبس بۆ ماوەی ٧ سال
١٥ ـ فارس حسین شهد الفرەغولي بە حەبس بۆ ماوەی ٧ سال
١٦ ـ سلیم شاکر حسن الامامي بۆ ماوەی ٧ سال
١٧ـمحمد عبداللطیف محمد علي بۆ ماوەی ٧ سال
١٨ ـ مرتضی سعید عبدالباقی بۆ ماوەی ١٥ سال
١٩ ـ شکري صبري احمد الحدیثي بۆ ماوەی ١٠ سال
٢٠ ـ طاهر حبیب علي الربیعي بۆ ماوەی ١٥ سال

سێیەم : دادگا حکمي دا بە حەبس کردنی ئەم تاوانبارانەی ناوبان نووسراوە هەر یەکەی بۆ ئەو ماوەیەی لایەوە نووسراوە بە پێی ماددەی (٢٤٧) لە یاسای سزادان و تاوانەکەیان بە جنایەی عادي دادەنرێ کە زیان بە ئابرونادا :

١ ـ حمید عبداللطیف وحید السامرائی بۆ ماوەی ٥ سال
٢ ـ صالح عبدالکریم الحمداني بۆ ماوەی ٥ سال
٣ ـ زهیر قاسم شکري بۆ ماوەی ٥ سال
٤ ـ عبدالقادر عبد عثمان الكبیسي بۆ ماوەی ٥ سال
٥ ـ حمد عایش حمد بۆ ماوەی ٥ سال
٦ ـ معز کاظم الخطیب بۆ ماوەی ٣ سال
٧ ـ ریاض عبدالرزاق النقدو بۆ ماوەی ٣ سال
٨ ـ طالب حمودي عباس الحمداني بۆ ماوەی ٣ سال
٩ ـ فاضل عبدالرزاق العبیدي بۆ ماوەی ٣ سال
١٠ ـ علي جعفر حسین بۆ ماوەی ٣ سال
١١ ـ عدنان یوسف کوشان بۆ ماوەی ٣ سال
١٢ ـ عدنان ابراهیم عبد بۆ ماوەی یەك سال
١٣ ـ محمد صبري احمد الحدیثي بۆ ماوەی ٥ سال

چوارەم : لە بەر نە بوونی بەلگە دژی ئەم گوناهبارانەی ناویان لە خوارەوەیە بڕیار درا بە پێی برگەی (ج) لە ماددەی (٨٢)ی یاسای ئوسولی دادگاکانی جرائی بەرەلا بکرین .

١ ـ محمود جاسم رجب
٢ ـ راسم حسین عبدالله السوادي
٣ ـ زهیر یحیی عبدالفتاح
٤ ـ وهیب عبد عثمان الكبیسي
٥ ـ یعرب طالب محمد
٦ ـ عبدالکریم نصیف جاسم الحمداني
٧ ـ عبدالرحمن عبدالکریم
٨ ـ مؤید عبدالله حسین
٩ ـ سلمان داود نجرس البیاتي
١٠ ـ عطاالله حسین خلف السامرائي
١١ ـ سلطان عبدالقادر الشاوي
١٢ ـ امجد هاشم مصطفی
١٣ ـ حمید احمد یونس الجباري

هەروەها دادگای تایبەتی بە غیابی بڕیاری ئیعدامی بە گوللەباران کردنی تامردنی دا بە سەر تاوانباری راکردو احمد ذنون کریم بە پێی ماددەی (١٥٨) لە یاسای سزا دان پینجەم: بڕیارەکە بە رێکەوتنی بیرورا دەرچوو بە ئاشکراشی راگەیەنرا .

سەرۆکی دادگای تایبەتی
نعیم حمید حداد
سعدون غیدان
ئەندام
تایە عبدالکریم
ئەندام
حسن علي نصار
ئەندام
سعدون شاکر
ئەندام
حکمة ابراهیم
ئەندام
عبدالله فاضل
ئەندام

● ئەمەو لە بەر دەم دادگاکەدا هیچ کاری نەماوە پەیوەندی بە پیلانە گومراکەوە بێ و بەم جۆرە دادگاکە هەموو ئەو کاروو بارانەی دابێن کرد کە پەیوەندی بە پیلانەکەوە بوو .

ئەوەی شایانی باسە دادگای تایبەت یەکەم کۆ بوونەوەی لە یەکەم رۆژی ئەم مانگەدا بەست و رۆژی دووشەممە لە کاروو باری بووەوە .

گوللەبارانکردنی خاین و پیلانگێڕەکان

سەر لەبەیانی رۆژی چوارشەمەی رابردوو ، حوکمی ئیعدامی بیست و یەك کەس تاوانبارانی پیلانگێڕ دژی حزب و شۆڕش و بەرژەوەندیە بەرزەکانی ولات ، بەگوللە تا مردن جێبەجێ کرا ، بەگوێرەی ئەو بڕیارەی کە لەلایەن دادگای تایبەتیەوە درابوو. ئێوارەی رۆژی چوارشەمەی رابردوو بەیاننامەیەك لەم بارەیەوە دەرکرا کە ئەمە دەقەکەیەتی :

بەناوی گەلەوە و بە پالپشتی شەرەف و بیروباوەڕەکان و پاراستنی خاکی نیشتیمان و سەربەرزی ئەوو بەرگری لە پیرۆزی مەسەلە نەتەوەییەکەمان و دوارۆژی نەتەوەی مەزنی عەرەبمان ، سەر لەبەیانی ئەمرۆ حوکمی ئیعدام ، بەگوللە تا مردن ، دەرهەق بە مشتێ تاوانباری پیلانگێڕ دژی حزب و شۆڕش و بەرژەوەندیە بەرزەکانی ولات جێبەجێ کرا ،بەگوێرەی حوکمی ئەو دادگا تایبەتیەی کە لەبەغدا بەپێی بڕیاری ژمارە (٩٦٧)ی سالی (١٩٧٩)ی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش (١٥٨)یاسای عقوبات دامەزرا،

ئەمەش ناوی تاوانبارەکانە:

محمد عایش حمد ، محي عبد الحسین مشهدي،عدنان حسین

بڕوانە : ل : ٧

Institut kurde de Paris

ئەکتەرو ... ڕۆشنبیری شانۆیی

((قاسم عزيز))

شتێکی ئاشکرایە کە شانۆ چ دەورێکی کاریگەرو گەورە لە بڵاوکردنەوەو فراوانکردنی ڕۆشنبیری کۆمەڵایەتی لە ناو جەماوەری خەڵکدا دەبینێ لەو ڕووەی کە دیاردەیەکی ڕۆشنبیری و دەزگایەکی هونەری کۆمەڵایەتی یە شان بە شانی بەشەکانی تر لە مەیدانی ئەدەب و هونەردا کە بە بەرهەمی پیرۆزی بیری مرۆڤ دەژمێردرێن. ئەگەر بە شێوەیەکی زانستیانە بچین ناو شانۆ، هونەرەکەی شی بکەینەوە هەر لە نووسەرەوە بگرە تادەگاتە ئەکتەرو ئارایشت و دیکۆرو مۆسیقار جل و بەرگ و ڕووناکی و بەشە هونەریەکانی تری کە بارمەتی تەواوی شانۆ دەدەن کە ببێتە دام دەزگایەکی هونەری کۆمەڵایەتی تەواو هەر ئەو کاتیش بۆمان دەردەکەوێ کە هەریەکە لەم بەشانە سەربەخۆییەکە تایبەتیان هەیە لەرووی کارکردنەوە هەریەکە خاوەن ڕۆشنبیریەکی تایبەتین بۆ نموونە نووسەر دەبێت شارەزاییەکی تەواوی لە ئەوەب و مێژوو و شێوەو جۆرو قوتابخانەکانی ئەدەبدا هەبێت هەروەها دەرهێنەر شارەزایی لە شێوەی دەرهێنان و هێنانەبەرهەم هەبێت دیکۆرکێش شارەزایی لە شێوەی دەرهێنان و ڕەنگدا جا ئەوەی ئێمە لێرەدا مەبەستمانەو زۆری پێیەوە خەریکین و لەباسەکەمان دوور ناخاتەوە مەسەلەی ئەکتەری شانۆیی یەو تا چ ڕادەیەك ڕۆشنبیرەو شارەزایی لە هوتەرەکەی دا هەیە.

ئەکتەری شانۆیی یاخوو ئەکتەر بە شێوەیەکی گشتی بە پردیان دەژمێردرێت کە بیرو باوەڕی نووسەر بە هۆی دەرهێنەرو توانای دەوربینینی خۆیەوە دەگەیەنێتە جەماوەر، جا ئەو هونەرمەندە تا چ ڕادەیەك پێویستە شارەزایی لەسەر لایەنەکانی ژیان و هونەردا هەبێت ..

ئۆسکار وایلد دەڵێ « ئەکتەر .. یان کاهنێکی گەورەیە یانیش ئەوەتا گاڵتەجارە» جا ئەو یان یانەی کە بە ئەکتەرەوە گوتراوە ڕادەیەك دەگەڕێتەوە سەر ڕادەی ڕۆشنبیری ئەکتەرەکەو تێگەیشتنی لەرووی زۆر لایەنی کۆمەڵایەتی و ڕۆشنبیری لە ژیان و حۆزیەتی تاساندنی ئارە هونەریەکەی بە خەڵك و هەروەها چۆتیەتی خۆ دەربازکردن لە نێوان کاری خزمەتکەر و کاری هیچ و بێمانا .. ئەوەتا هونەرمەندی گەورەی شانۆ خۆی دەڵێ پێویستە ئەکتەران بەدرێژایی ژیانی هونەریان لەوە بگەڕێن کە کاری باش و خراپ لە شانۆدا لەیەك جیابکەنەوە چونکە هەرشتێك بریقەداربێت زێڕ نییە.

هۆی کەوتن و وەستانی زۆران لە هونەرمەندان دەگەڕێتەوە سەر ئەوەی کە توانای قووڵ بوون و دەست نیشانکردن و جیاوازکردنەوەی کاری هونەری سوود نەخش و بێسودیان نەبووە بەو پێیەش نەبوونی توانا لەسەر جیاوازیکردن دەبێتە هۆی لە تاوچوون و کزبوونی هونەرمەند خۆی و لاوانێکە لە ئەنجامە پیرۆزەکانی هونەرو شانۆ.. جا لێرەدا پرسیارێك خۆی دەسەپێنی و دێتەکایەوە ئەویش چۆن ئەکتەری دەتوانێ جیاوازی لە نێوان کاری خزمەتکارو کاری ناڕەوادا بکاتەوە؟ بۆ وەڵامی ئەم پرسیارەیش ئەمە شی دەکەینەوە ... پێویستە ئەکتەر خاوەن ڕۆشنبیرییەکی فراوان بێت بە گشتی لە ڕووی بەشە جۆربەجۆرەکانی ئەدەب و هونەرو زانست و سایکۆلۆژی و مێروو و مێژووی مرۆڤایەتی و مەسەلەی ئابووری ژیان و شوێن پێی هونەر بە گشتی و هونەری شانۆ بە تایبەتی- لەو گۆڕان کارییانەی بەسەر کۆمەڵدا دێت و دەوری شانۆ لە پێشخستن و بڵاوکردنەوەی بیری بەرزی مرۆڤایەتی و شارەزایی لەسەر ئەدەب و هونەری جیهانی و ڕادەی پێشکەوتنی هونەری شانۆ و مێژوو و دەوڵەمەندی شانۆی ئەتەوەکەی، بەردەوامەبوون لەسەر خوێندن و خوێندنەوەی بەرهەمی شانۆی جیهانی. لێکدانەوەی مانا و دەوری هونەرمەند بە چاوێك و بیرێکی زانستیی و سەیرنەکردنی بە چاوێکی تەجریدی دوور لە مانای مرۆڤایەتی و ژیان چونکە هونەرمەند پێش هەموو شتێك مرۆڤە ئەوجا هونەرمەندە شارەزایی زمان بۆ ئەکتەر مەرجێکی گرنگە چونکە قووڵبوون لەزمان زاراوەکانی ئەتەوەکەی یاریدەی دەدات بۆ زوو لەبەرکردنی دەقی شانۆگەرییەکە؛ ئەم لایە فراوانەی ڕۆشنبیری بە گشتی یاریدەی ئەکتەری شانۆ دەدات کە زیاتر سەرکەوتن وەدەستبێنێت و شوێن پێی هونەرەکەی زیاتر بچەسپێنێ لەناو کۆمەڵەکەی، جگە لەوەی کە پەیداکردن و قووڵبوون لە لایەنە جۆربەجۆرەکانی ژیان یاریدەی ئەکتەر دەدات کە بە چاکی کەسایەتی ئەو دەورە بکۆڵێتەوە کە پێی دەسپێردرێ، ئەوەش ڕەت ناکەینەوە کە لە مەرجە هونەریە سەرەکیەکانی سەرکەوتنی ئەکتەری شانۆیی مەسەلەی جووڵانەوەو دەنگ و وزتنە «الغاء».

لە کۆتاییدا تابێت ئەوشمان لە بیر بچێت کە زۆربەی زۆری ئەکتەری شانۆیمان لە خۆماندووکردنێکی خۆیی و مەسەلەی حەزو توانای خۆیان داوە لە هونەری شانۆ کەمیان لە کۆلێژو پەیمان گاکان دەرچووین .. جا ئەوانە شێوەو ڕێبازی هونەری ئەکادیمی نازانن گەر بشنواتن هەر دیسانەوە خۆماندووکردنێکی خۆیی یەو گەڕان بە دوای سەرچاوەکانی هونەری شانۆ خوێندنەوەیەتی بەڵام لەگەڵ ئەوەش مەرج نیە ئەکتەر دەرچوویکی ئەکادیمی بێت تاوەکوو دەورەکەی بە ڕێکی بهێنێ، هەروەك لەسەرەتادا باس کرا ڕادەی ڕۆشنبیری و توانای تەمسیل کردن و دەقی باش دەستنیشانی سەرکەوتنی ئەکتەر دەکات جگە لە مەرجێکی گەورەو کە زیاتر دەبێتە هۆی گرنگ پێدان و ڕێزگرتنی هونەرو هونەرمەند لەلایەن جەماوەر مەسەلەی ڕەوشتی هونەری مرۆڤایەی کیتەوە کە بە پێویستنی سەرەکی دەدرێتە قەڵەم تاوەکوو نامەی پیرۆزی هونەرەکەی بگەیەنێتە خەڵك ..

بۆ ئەم باسە سوود لەم سەرچاوانە وەرگیراوە :-

١ - اعداد الممثل ستانسلانسكي ترجمة د.محمد زكي العشماوي طبعة دار النهضة للنشر /مصر

٢ - فن المسرح ((اخلاقيات الممثل)) ستانسلانسكي/ترجمة لويس بقطر دار الكتاب للنشر /مصر

٣ - فن المسرح / محمد فرحات عمر /المكتبة الثقافيه / ١٩٧١

٤ - زۆرباسی تر کەلە ڕۆژنامە وکۆڤارەکان نووسراین لەسەر ئەکتەروشانۆ ..

دڵدارێکی شێت

شعری : ئەنوەر حمە ڕەشید

شەو چرایتو ..
تاکو ئێستاش تاریکایی
گومان لە تروسکایت ئەکات
شەو مەشخەڵی
سەهۆڵ بەندانی گوێستانیت
شەو نۆسفۆری
چاوی بینایی بینینو ..
ئەم لاو ئەولای ڕێگاو بانیت
شەو گڵۆپی زەردو سوری دیوەخانیت
شەو کڕێوەو تۆفو
زریانی زستانیت
هۆ کچێ ڕۆژ
سیروانەکەی دەوروبەری شارەزوری
ڕۆژ هەوارو
ڕۆژ یالێکی ..
تا چاو بڕکا سەختو دوری

× × ×

ئەی کچە عاشتە سەرشێتەکە
کەی شێتیتو
ئاوا شێتیت بۆ لواوە
بۆ شێتیش بووە بەپیشە
هەڵی بژێری و بڵێی ئێشە
یا شێتیش بووە بەبەهر،
یا بۆتە هونەر
لەسەر تابووت نەچێتە دەر
لەبەری کەبیتو بیزانی .. ؟!
یا کردوتە بەهەلبەستێکی گۆرانی

کورتە چیرۆك

هەر لە خوێندنەوەی بەراوکە دەبوومەوە .. سەرەوخوار گۆرستانەکەم تەی دەکرد .. نەگۆڕێ ..! نە دوو .. ! نە سێ دەگەڕام .. بارگەم لە بن دار ئەرخەوانە تەنی ئەستوورەکە لێخست ..

هەڵماتی گلێنەی دیدەکانم .. بە هەموو لایەکا دەگێڕا .. گەڕا ! گەڕا ! بەسەرنەهزراوەی کێلێکەوە چزا .. (چییە سووچو گوناخم بۆچی دەیکەیتە جەزاخانە .. لە قەبر هەڵکەن تاکو ڕۆژی جەزا دەعوا چییە قەبرم).

هۆنراوەکە لە مۆخم کاری کرد .. خەیاڵی بۆ گەڵێ شت دەبردمەوە .. بۆ گۆرستانەکە ..! بۆ ئەم دنیایە ..! بۆ ئەم گەردونە مەزنە .. ! کە چۆن ساتەی سەدان دەژێنێ .. و سەدانیش هەناسە سارد، سەر دەنێتەوە . لە شوێنەکەم ڕاست بوومەوە .. دەورێکی گۆرەکەمدا .. ئەنجام بۆم دەرکەوت .. ئەمە ئەو گۆڕەیە ، کە عەوداڵیم .. گۆری (مام سەعید)ی دراوسێ دوکانمان .

تاس بردمێوە بۆ کاتی ساوایم .. بۆ ئەو کاتەی کوڕوکاڵی گوزەر .. لە بەر دوکانەکەیا ، بۆ قستە خۆشەکانی گرد دەبوونەوە ..

بە تاسووقی یادی جارانەوە .. بە ژوور سەری یەوە دانیشتمەوە .. بیر بە دوای بیرا ڕاپێچ دەبوو .. بیرەوەرییە گەورەکان .. ببرۆ چکەکانمیان قووت دەدا .. ، چەخماخەی بیرەوەرییەکی شیرین ..و یادێکی تاڵ بروسکەیدا .. جوڵا .. ! جوڵا .. ! کەوتە سەرگردن .. زمان هاتە گۆ..و وەك شێت لەگەڵ گۆڕەکەیا کەوتمە دوان ....

× × ×

- لە بیرتە ؟

- بۆ شك لە بیرتە ؟!

لە هاوینە گەرمەکەیا .. چۆن قالە سەقا .. هەموو نیوەڕوانێ بەر دوکانەکانی ئاووڕشێن دەکرد .. تەنیا دوکانەکەی تۆ بوو .. دۆزەخ ئاسا نێلە نێل هەڵاوی گەرمی لێ هەڵئەستا ..

تۆی داماویش بەڕوویەکی پیناوو بوویت . .و ستوور هەڵ گەڕابووی .. قرچە قرچ لە هەناوتەوە دەهات .. بە دەرامەتت بوو ئاوورشێنت بۆ بکەن .. نە ئەوەندەش توانات بوو .. دەس بدیتە دەفرەکەو خۆت فێنك بکەیتەوە ..

ئەشتزانی پێمان ناخۆشە .. کە چی بە ناچاری ، لە گەڵ ئەوەشدا ڕووت لە من یا برا پچوکەکەم دەنا :-

× دۆزەخ داخراوە ..

× قوربانتانم .. بەشکم قومێ ئاوم فریا خەن ..

ئەو ساتە ... داروبارم لە تۆ چاتر نەبوو .. تا دەفرەکەم بە نقە نقێ لە (خانەقا)وە دەگەیانیتێ .. من و ئاوەکە نیوە تەمەن دەبووین ..

خوا هەقە تۆش بەوەت دەزانی ..و بەزەیت دەجوڵا .. هەر لە دوورەوە دەردەکەوتم .. خێرا دڵت دەدامەوە ..و بە ڕووەوە خۆشەکەت هاوارت دەکرد :-

+ چۆن چاکەتان بدەمەوە.

+ بەری گوناحت کەوێ .

ئینجا غیرەت دەیگرتیت..و سەیرێکی دراوسێیەکانت دەکرد .. بەتایبەتی بەزاری چاوەکانت بە (حاجی عەلی)ت دەووت:- (خۆ لە دەستان نابڕێ ..ئەگەر پێی بڵێن).

+ بۆ خوا ..

+ بۆ مرۆڤایەتی ..

جارێلیش ئێرەوە ئاوورشێن بکات .. و تۆزێك فێنك ببینەوە .

× ● ×

ئەو ئێوارەیە ، لە هەموو کاتێك ناخۆشترم بوو .. سینەی ڕێشنم یەکالای بیرەوەرییەکان بووبۆوە .. لەو لاشەوە تارمای وێنەکەی ئەو .. تا دەچوو لە بەر چاوم زل دەبوو .. وەخت بوو .. لە ترسانا لە هۆش بچم .. کە هاتمەوە هۆش .. ڕوانیم زەردەی خۆرە تاوو ..خەریکە بەو دیوو شاخەکەیدا دەکرد. بە پەلە ملی ڕێگام گرت .. تازە گەیشتبوومە گردی ناردراست .. بینیم لە دوورەوە خەڵکێکی زۆر .. بەرەو ڕووم دێن .. هەر یەکە لە لایەکەوە بە گژ گردەکەدا دەچوون ..خەڵکەکە نیزیك بوونەوە .. تەرمەکە بووبوە فڕفڕۆکە .. خولیای ئەو دیمەنە پێی پرسیم :-

ئەوە تەرمی کێیە .

+ ئەوە تۆیت ؟ .. ئەی نەتزانیوە ؟!

- چێ ؟

+ -حاجی عەلی - خۆمان خۆش ..

تێکەڵ بە خەڵکەکە بووم . تا گەیشتینە شوێنی گۆڕەکەی .. چەند خەمم بۆ ئەو خوارد .. ئەوەندەش ماتەمینی ئەم دایگرتم .. بە خاك سپێرا .. پەتای خەیاڵەکەم بۆ هاتەوە .. بیری بردمەوە بۆ زۆر شتیکە .. بۆ چاکی خۆم . بۆ ژیانی خۆم ! بۆ گوزەرانی هەموان .. بۆ بوون و نەبوون .. ! بۆ ئەبێ و نابێ ..! تا گەیشتینە مانەکەیان لە زۆر دەرگامدا .. هەندێکم بۆ دەکرایەوە ..و هەندێکیشم لە سەر ئەڵقە ڕێز دەبوو ..

لە خۆمەوە بووبوومە دەمڕاستی ئەم خەڵکە.. مەرگم بۆ خۆم.! بۆ هەموان دەخواست .. قسەی سەرزەمان و ژێر زەمانم ئەوە بوو.. (ئای .. مرۆڤ چۆن لە مردنا یەکسانن .. خۆزگە لە ژیانیشدا یەکسان دەژین) .

زۆرم پێمابوو .. تازە لە سەرەتای ڕازا بووم .. کەچی لە پڕ برا پچوکەکەم ، کە لەبەر قاپی ماڵەوەدا وەستا بوو .. داڵغەکەی پێبڕیم و وتی :- کاکە ئەوە بۆ درەنگت پێچوو .. دەمێکە لە ماڵەوە دایکم و باوکم چاوەڕوانیت دەکەن .

سۆران مەحوی

شێرکۆ بێکەس

زۆر شت هەن ، ژەنگ ..
هەڵدێنن و ..
ون ئەبن و
بیر ئەچنەوەو
دوایش ئەمرن
وەکوو تاج و سەولەجان و
تەختی ژێر پێی پادشاکان .
زۆر شتی تری دنیاش هەن
ون نابن و
بیر ناچنەوەو
هەرگیز نامرن :
وەکوو .. شەپقەو
گۆچانەکەو ، پێڵاوەکەی ..
« شارلی شاپلن » !

تراژیدیای ئەشکەکانی

فاتح عزالدين

سیمات دەوودەو ، هەورێکی تەڵغ بەری ئاسمانی تەنیوە چۆلەکەکان تکەی بارانیان لێ ئەتکێ و پەنا ئەبەنە بەر پاسار هەڵئەلەرزن لە تاو تەڕبوون گەڵای هەموو درەختەکان پێشوازی پاییز دەکەن و بۆی دەوەرێن ئەمانەو یادەکانی تۆ، سیمفونیایەك بەشیعرەکانم ئەبەخشن .

سەرەتای سیمفۆنیاکە

نێوە شەوان ، فریشتەیت و دێتە خەونم .
بەرگی سپی ئەپۆشیت و دێیتە خەونم .
لە پێدەشتێکا دەمبینی و دەفری بۆ لام .
با لە ئاوریشمینیەکانت دەکەیتەوە .
دەخینێتەوەو بەشێنەیی دەمنووسینی بەسنگتەوە ،
تێر تێر هەناسە ئەدەیت و بەهەڵم و تەم ..
نەختە نەختە دووی شێواوم دائەپۆشی
لە تەما وونم ئەکەیت و
ئەمخەیتە ناو تۆی گیانتەوە .
ئەمخەیتە ناو
هەردوو گلێنەکانتەوە .

مناڵبوونەوە بۆ سەرەتای سیمفۆنیاکە

ئەی چۆلەکەی دوورە دەستم وا پاییزە

بارانیت بە خوڕەیاریت و دەڕژێتە سەر درەختەکان

پەنابە بۆ پاساری دڵەکەی من ، با تەڕ نەبی

دڵم بە دەنووك خوێنین کەو بجریوێتە ..

باڵەکانت لە خوێناوی من هەڵکێشە

پەنابە بۆ پاساری دڵەکەی من

وا پاییزەو باران عەزرەتی تەڕبوونتە .

٣ بەرزبوونەوەی زایەڵەی سیمفۆنیاکە بەیارمەتی چی پەی کچۆلەکە

هەمو شەوی ئەچرپێنی بەگوێی گیانما
- شەوەی کۆمەڵ
هەناسەیان بەند کرد ووم و ناهێڵن بگەمە گیانت
پێیان عارە تۆی بێدەستمایە بمهێنی ..
عەشقت بخە ژێر گڵەوەو وار لە چاوانم بهێنە
هەناسەیان بەند کردووم و ناهێڵن بگەمە گیانت
لێمی مەگرە گەر هەناسەی ئاگراوی هەڵبکێشی
سیەکانم کلوکۆیان دابمرکێ
لێمی مەگرە گەر ڕوومەت بەئەمشك تەڕکەم .
چاوەکانم نوقمی دەریاچەی ئەسرین کەم .
ناهێڵن بـ .. گە .. مە .. گیسا .. نت
ناهێڵن بـ .. گە .. مە
گە .. یـ ااا .. نت !!

Institut Kurde de Paris

یەکەم تیپی تەمسیلی رادیۆ

لەسەرکردنەوەی هونەرێ کوردییە
زنجیرە گوتارو لێکۆڵینەوە

کمال رؤوف محمد

ئەگەر دووەم قۆناغی نوێترین دەزگای بەیەکەوە بەستنەوەی جیهان « رادیۆ » لە سالانی ١٩٣٧ - ١٩٤٠دا ناسرابێ بە - قۆناغی پێگەیشتن‌و لە ساڵی ١٩٣٩ شدا هەر دەورو بەری «٢٥» وولاتێ خاوەنی بوون‌و بە هۆیەوە لە گوێگرەها‌و زمانەکانیان نزیکتر بوون، ئەوا دامەزراندنی (ئیستگەی بێتەلی عێراق : حوزەیران ١٩٣٦ و کردنەوەی بەرنامەیکی کوردیی رۆژانە : کانوونی دووەم ١٩٣٩) ڕووداوێکی گەورەو مێژوویی‌یە .

ئەو دەنگە کوردیێیە - یەکەمە - (١) بۆ گەلی کوردی عێراق کە لەو سەردەمەدا هیچ دەزگایێکی ڕاگەیاندن‌و ڕۆشن‌بیریی نەبووە لە ڕۆژنامەی «ژین» (٢) و گۆڤاری « گەلاوێژ » بەولاوە کە لەو ساڵەدا ئارامێکیان دەبەخشیی دەنگێکی حەزاریی پێشکەوتن‌بوو . دەورکردنەوەو ناسینەوەی ڕووەکانی ئەو پێشکەوتنەش ، بەتایبەتی لە تەمەنی « ٤٠ » ساڵەی‌دا ئەرکێکی ڕۆشن‌بیری‌یە چ جا مێژوویی . یەکێ لەو لایەنانەیش ئەوەیە کە هەر لە زووەکەوە هونەرێکی بەنرخی بەخۆیەوە دیوە ، هونەرێ کە بۆ هەر گەل‌و وولاتێ دەورێکی ئایدیۆلۆژیی‌و پەروەردەیی گەورە دەنوێنێ‌و ناودەبرێ « درامای ڕادیۆیی » یان « تەمسیلی ڕادیۆیی » .

ئەگەر بشخووازین تەماشای وێنەی ئەو هونەرەو ڕابەرەکانی بکەینەوە دەبێ لە پێشدا بزانیین لە چە بارێکدا پەیدابووە ؟

تەواوی ئیستگەی بێتەلی عێراق کە دامەزرا سەر بەدایەرەی پۆستەو بێتەلی وەزارەتی ئاموشۆ بوو ، دووایی خرایە سەر بەڕێوەبەرایەتیی گشتی پروپاگەندەی وەزارەتی ناوخۆ . بەرنامە کوردی‌یە ڕۆژانەکەش کە دامەزرا لەسەر شەپۆلی بەرنامەی عەرەبیی تەنها - چارەکە سەعاتێکی - هەبوو ، بەڵام پێویستیی‌و پێشکەوتن وای لێکرد لە ساڵی ١٩٤٧ بەدرواوەو (٣) ببێ بە « بەش »و شەپۆلێکی کورتی بڵاوکردنەوە ، وەربگرێ ، ئەم بەشەش هەتا ٣١-١٢-١٩٤٩(٤)- ڕۆژیی ٤ سەعات- مەودای بوو لەگەڵ - ٣ ساعات -ی بەیانیانی هەینی .

هەتا ئێرەش ئەم «ڕادیۆ کوردی‌یە» بەڕاستیی « ٣ » قۆناغی درامای ڕادیۆیی بەخۆیەوە دیوە کە هەر قۆناغەو دەنگ‌و ڕەنگ‌و ڕۆوێکی تایبەتی هەیە ، ئایا لە گۆشەی تەکنیکی‌یەوە بێ یان ئەدەبیی یان سیاسیی .

ئەم « ٣ » تیپی تەمسیلی ڕادیۆی لەم ساڵانەدا : ١٩٤٧ ، ١٩٥٠ ، ١٩٥٧ دیوە . با یەکەمەکەیان وەربگریین‌و بیرسیین کێ‌یەو چۆن کاری کردووە ؟

پێش وەڵامدانەوە دەبێ بڵێین کە لە ساڵی ١٩٣٦ ەوە هەتا ساڵی ١٩٥٢ ، بڵاوکردنەوەی دەنگ‌و باس‌و ئاسەنگی گۆرانیی‌و بەرنامەو تەمسیل ، هەموویان بە شێوەی - بڵاوکردنەوەی ڕاستەوخۆ - بوون‌و تۆمارکردن باو نەبووە . ساڵی ١٩٥٢ ئەمجا « قەوان »و « سیم » داهات‌و تۆمارکردن لە ئیستگەی بێتەلی عێراقدا پەیدابوو ، ئەمجا لە ساڵی ماگناتیسی داهات‌و تۆمارکردن بە - ریکۆرد ، تەسجیل - داهات(٥) . ئەمەیشمان بۆیێکا گێڕایەوە هەتا ڕۆژگاری قۆناغی یەکەم‌و دووەم پتر دیار بێ .

یەکەم قۆناغو یەکەم تیپیپ ؟

صالح یحیی

حسین جلال

عبدول محمد

بۆ وەڵامدانەوەش دەوریْ دەست‌و خەتی « ڕەفیق چالاک »ی هونەرمەندی کۆچکردوو دەکەینەوە کە لە یاداشتنامە هونەرییەکانی‌دا دەگێڕێتەوەو دەڵێ(٦) : « لە ساڵی ١٩٥٠دا بەرەڵا کرام ... لەم ماوەیەدا کاک ئەکرەم عیزەت کە قوتابی بو لە بەغدا ئیشێ بۆ دۆزیمەوە لە ڕێی خوالێخۆشبو ڕەشید نەجیبی مامیەوە لە ئیستگەی کوردی » .

زیاتر دەڵێ :

« هەمو هەفتەیەک چیرۆکێکی تەمسیلی نیو سەعاتیم ئامادە ئەکرد ، گۆڕراو یان دانراو وئەمدا بە ئیستگە بەرامبەر (٣) دینارو هەفتەیەک قبول ئەکراو هەفتەیەک نە ئەکراو .. »

ڕەفیق چالاک زیاتر دەنووسێ‌و یادگار دەگێڕێتەوەو دەڵێ : « لەوکاتەدا تیپێکی تەمسیلی لە ئیستگەی کوردی دامەزرابو لە لایەن کاک صالح یحیی زەنگەنەوە و ئەو چیرۆکانە بۆ ئەو تیپە بوو(٧) . ! »

کە وابوو بە عەکسی قسەو باسی باو - کە پاش تۆزێکی تر ڕوونتر دەبێ - ئەو تیپە یەکەم تیپی تەمسیلی ڕادۆیە نەک ئەو تیپەی کە لە ساڵی ١٩٥٠دا دامەزراوەو .

- لێرەو لە گوتاری ئایندەدا قسەی لێدەکرێ - .

بەخت یارمانەو لە پاش پرس‌و ڕاکردن لە شاری سلێمانی‌دا(٨) (کاک سالح بەحیا زەنگەنە . تەمەن ٤٩ ساڵ . پیشە .: مامۆستایێکی کارکەنارمان دیو- پرسییمان :

- ئەو باسە ڕاستە ؟

× بەڵێ ڕاستە . ئێمە یەکەم تیپ‌بووین . دەتوانم بڵێم لە مانگی تشرینیی یەکەمی ساڵی ١٩٤٧دا کە ئیستگەی بێتەلی عێراق بەشی کوردیی بەرنامەکانی بێکسەر بڵاو دەکردەوە ؛ من‌و چەند قوتابی‌یێکی کورد لە (دار المعلمین الریفی - بەغدا) بەهۆی کاک جەمال بابانەوە(٩) کە خوێندکاری قانوون‌بوو وە لەو ڕادیۆیەدا بەرنامەی بڵاو دەکردەوە ، ئێمە گەیشتیینە ئەو ئیستگەیە بۆ پێشکەش‌کردنی چیرۆکی تەمسیلی هەفتانەی کۆمەڵایەتیی‌و گاڵتەجاڕیی وەرگیراو لە فۆلکلۆرەوەو داڕێژراو بۆ بارە کۆمەڵایەتی‌یەکانی ئێستا .

- تیپەکەمان ناونە نابوو ؟ ئاخۆ چۆنیش تەمسیلتان دەکرد ؟

× من تیپەکەم بەڕێگاوە دەبرد . کە تەمسیلمان دەکرد ، من‌و ئاوەڵەکانم لە ستۆدیۆی بڵاوکردنەوەدا ڕادەوەستایین وە خۆمان - خۆمان - وەها پێشکەش دەکرد :

گوێگرە بەڕێزەکان . قوتابیانی کورد لە دارول موعەللمینی ڕیفی لە بەغدا ئەم تەمسیلەتان پێشکەش دەکەن !؟) ئیتر یەکێکمان دارێکی لە (ئالەتی سەنجی مۆسیقا) دەدا هەتا بەینێ بخاتە پێشەکی‌و بابەتەکەوە . ئەمجا ئەم‌و ئەو لە ئاوەڵەکەی دەنوواڕیی بۆ گێڕانی دەوریْ خۆی . تەنانەت خۆمان لاسایی هەندێ بارو دەنگە دەنگەمان دەکردەوە . بەڕاستیی کارەکە گران‌و ترسناک‌بوو بەتایبەتی کە تەمسیلەکانمان بەرەو ڕوو بوو .

- پاداشتتان چی‌بوو ؟

× تەنها دوو دینار بۆ هەموو ئەندامانی تیپەکە ، بەڵام گوێ ڕاگرتنیی خەڵکیی‌و داواکردنەوەیان بۆ دووبارە بوونەوەی تەمسیلێ پاداشتی هەرە گەورە بوو ، ئەمە لە کاتێکدا ئالەتی ڕادیۆ خۆی کەمییش بوو .

- ناوی دووبارە کردنەوەت هێنا ، ئەوە چۆن‌بوو ؟

× ئەوە یادگارە لە بیر ناچێتەوە . ئەمجا لە هەڵێکدا کە خۆمان هەتا سەر بێبەش بووین لە بیستنیی دەنگی کارەکەی خۆمان ، دووبارە کردنەوەی تەمسیلێ پتر ئەوەی دەخستەوە یادمان . دەبوایە سەر لە نوێ ئەو تەمسیلە بکەینەوە کە ددشێ ئەمجار لە ئەداکردندا کەمێ جیاوازیی هەبێ .

- ناوی هەندێ تەمسیلتان دێتەوە بیر ؟

× بەڵێ . وەکو :

● شایییێکەی شارەزوور ، قوڕی‌یە ، ئەلە ورگەو دوکتور .

● حوجرەو قوتابخانە .

● لە مەیخانەیەکدا (کە ئەمانە نووسراوو ئیخراجی خۆمن) .

دڵداری پەیمان پەروەری نوسینی :

آ - پ - هەوری

● بیسکەی تەرپیبر/ ئامادەکردنی : ڕەفیق چالاک .

- ناوی ڕەفیق چالاکت هێنا ، ئایا چیرۆکی بۆ دەناردن؟

× بەڵێ . ناو بەناو .

- تیپەکەتان چەندێ خایاندو چۆن هەتوەشا ؟

- تیپەکەمان تا دەمەو مانگی نیسانی ١٩٥٠ خایاندی . لەو هەڵەشدا ئێمە بەڕێگاوە بووبوین خوێندنمان تەواو بکەین‌و هەر یەکە بگەڕێتەوە شاریْ خۆی . ئەمە لە لایێکەوە لەو لاشەوە ڕەفیق کۆششیی دەکرد کە خۆی بێتە مەیدانەوە . هەر لەم ڕێکەوتەدا (کاکێ حسەین جەلال تەمەن ٥١ ساڵ . یاریدەدەریْ بەڕێوەبەریْ قوتابخانەیْ مەولانا خالید لە سلێمانیی .) کە یەکێک‌بووە لە ئەندامەکانی ئەو تیپە یەکەمە .

ئەو یادگارە ڕووناکتر دەکاتەوەو دەڵێ :

× دەمەوێ ئەوە باس بکەم کە ئێمە لە سەرەتادا بەناویْ گێڕانەوەی سروودیْ کوردییەوە چووینە سەر ئیستگەو لە شیعری شاعیران زیوەرو بێکەس سروودمان دەخوێندەوە کە خۆمان لە قوتابخانە فێربانبووین . پاش ماوەیێکی کەم دەستمان کرد

بروانە : ل : ٧

چالاکی ڕۆشنبیری

● **لەیەکێتی نووسەرانی کورد لە سلیمانی :**

لە چوارچێوەی وەرزیْ سێیەمی ڕۆشنبیریْ یەکیتی نووسەرانی کورد لقی سلیمانیدا ، ئێوارەی پێنجشەممە ١٦-٨-١٩٧٩ سەعات ٣٠-٥ی پاش نیوەڕۆ لە باخچەی بارەگای یەکێتی مامۆستا عزالدین فیضی باسێك دەربارەی یادگارەکانی لە کاروباری ڕۆژنامەنووسی کوردیدا پێشکەش دەکات .

کۆڕێکی چیرۆك خوێندنەوە لەهەولێر

کۆمەڵی هونەرو وێژەی کوردی لقی هەولێر ،کۆڕێکی ئەدەبی بۆ چیرۆك نووسەلاوەکانی ئەندامانی کۆمەڵ دەبەستێ‌و مامۆستای چیرۆك‌نووس کاکە مەمی بۆتانی بەرهەمەکان هەڵدەسەنگێنێ ئەو چیرۆك نووسانەی لە کۆڕەکەدا بەشداری دەکەن ئەمانەن :-

صدرالدین خۆشناو ، شێزاد ڕەنجەرۆ ، ئازاد جندیانی ، صابر رشید ،

کۆڕەکە لە سەعات شەشتی ئێوارەی ڕۆژی دووشەممەی ڕێکەوتی ٢٠-٨-٩٧٩ لە باخچەی یەکێتی نووسەرانی کورد دەبەسترێ ..

لێرەوە

پێشنیاو چاوەڕوانی

مکرم رشید

● ئەوەی ئاشکرایە گۆرانی پێویستی‌یەکی ژیانی ڕۆژانەیْ مرۆڤە ، خۆشتی‌و چێژ دەخاتە دڵ‌و دەروونەوەو خەم‌و بەزارەو خەفەت دەڕەوێنێت‌و ناخی مرۆڤ لە گەردو تۆزیْ ناهەمواری پاك‌دەکاتەوەو جۆرە شادی‌و کامەرانیەکی تێدا دەروێنێت .

● وەك هەر پێویستی‌یەکی تری ژیانیش دەبێت بایەخی پێبدرێت‌و پەرەبسێنێت‌و خەون‌و ئارەزووی مرۆڤی تێدا ڕەنگ‌بداتەوە ، هەموو گەلانی سەر ئەم زەمینەیش بابەخ بەم هۆیە گرنگەیْ ژیانی ڕۆژانە دەدەن‌و لەپێناوی گۆرانی‌یەکی دلخۆشکەرو ناخ‌بووژێنەوەدا چەندین ڕەنج‌و ئەرك بە خەرج دەدەن ، بۆ ئەوەی بە شێوەیەکی وەها بیخەنە بەرگوێیْ هاوولاتییان هەر لە یەکەمین بیستنەوە بچێتە دڵیانەوەو چێژیْ لێوەربگرن .

● گەلی کوردیش یەکێکە لەو گەلانەی هەر لە دێرەوە بایەخی بە گۆرانی‌و گۆرانی - وتن داوەو لە هەموو لایەنەکانی ژیانیدا ڕەنگی داوەتەوەو بەڵگەیْ ئەمەیش ئەو فۆلکلۆرە بەپیتەیەتی کە پری جۆرەها گۆرانی دروێنەو مەڕدۆشین‌و دڵداری‌و باڵەوانیەتی‌و ئازایەتی‌یە ، کە تاوو ئێستا سامانی لەم بوارەدا زۆرتر دەوڵەمەند بووەو ڕۆژ لە دوای ڕۆژ پتر دەبێت ، لەم ساڵانەیْ دوایەشدا گۆرانیی کوردی پێی‌ناوەتە قۆناغێکی پێشکەوتووەوە ، ئەویش بە هۆیْ ئەو تیپی مۆسیقاو گۆرانی وتنەوە کە بۆ مەبەستی پێشخستن‌و برەوپێدان‌و پێشکەش‌کردنی گۆرانی‌یەکی کوردیی ڕەسەن‌و پڕ تاسەو ئارەزووی کوردەواری‌یانە هاتنە ئەم مەیدانەوە .

● لەم ئاسۆ فراوانەیشەوە ئیزگەی کوردیی کۆماری عێراق لە بەغدا درێغیی لە گۆرانیی کوردی تۆمارکردن نەکردووەو ، هەمیشە لەم ئەرکە پیرۆزەدا دوانەکەوتووە، بەڵکوو یارمەتیی گۆرانیبێژەکانی داوەو پشتی‌گرتوون ، بەڵام ئەوەیْ جێیْ داخە ، ئەوەیە ئیزگەی کوردی تاکوو ئێستا تیپێکی تایبەتیْ بۆ گۆرانیبێژو سروودبێژان نی‌یە ، کە هەموویان نیشتەجێیْ بەغدا بن ، جگە سێ چوار گۆرانیبێژ نەبێت کە ئەوانیش هێشتا لە دەلاقەیْ تافی‌کردنەوەدا دەخولێنەوە ، بۆیە هەست بەوە دەکرێت ئەم ناتەواوی‌یە پڕ بکرێتەوە ، ئەویش بە پێکهێنانی تیپێکی گۆرانیبێژو سروودبێژان کە تایبەتی بن بە ئیزگەیْ کوردی‌یەوەو لە بەغدایش بن ، چونکە هەروەکوو دەزانین گۆرانیبێژیْ زۆرمان هەن بەڵام لە کوردستانن ، بە هۆیْ ئیش‌و کاریانەوە ناتوانن بە شێوەیەکی بەردەوام لە بەغدا بن‌و خەریکی گۆرانی تۆمارکردن بن ، هەر نەك ئەمەیش بگرە ئیزگەی کوردیْ پێویستی‌ی بە تیپێکی نوواندن هەیە ، لەبەر نەبوونی ئەم تیپەیش دەبینین دەرهێنەرو تۆمارکارو موزیع‌و شتی تر دێن‌و لە تۆمارکردنی چیرۆکی نوواندندا بەشداردەبن ، لە ئەنجامدا بەرهەمێکی

بروانە ل٧

هونەری میللی

حاجی خدر باش وەستاو هونەرمەندێکی ڕەسەنە

عوسمان هەورامی

هەر لە سەردەمەکانی دێرینەوە ، هونەرێ پیشەدەستی‌یەکان لە هەموو لایەکی گەرمیان و کوێستان و دەشت‌و شاخەکانی کوردستانا ،بوونی خۆی چەسپاندووە ، ، لەسەر دەستی وەستاهونەرمەند و بەسەلیقە ولێهاتووەکانا ، ڕۆژ بە بە ڕۆژ بەرەو پێشترچووە ... ئەوەتا ، تائێستاش هەندێ لە پیشە وردەکان لە ناودان ، .... هەروەها مۆزەخانەی ئەتنۆگرافیش ، لە سلێمانی گەلێ شوێنەواری بەنرخی لە باوەش گرتووە و کۆرپەئاسای دەروون ئەیانپارێزێ .

لەم سەردەمەشا ، کە پیشە دەستی‌یەکان لە ڕیزیْ پێشەوەیْ هونەرە میللی‌یە داسقەکانان و ، بە پەرۆشی و شانازی‌یەوە بە دوایانا ئەگەڕێین ، جێی داخە کە ڕۆژ بەڕۆژ بەرەو نەمان و لەناوچوون و لەیادبردنەوە ئەبرێن ، بۆیە زۆر پێویستە بە توانا و دل و چاوێکی پڕ لە دڵسۆزی و لێپرسینەوە و ئاوڕیان لێ بکرێتەوە و بازووی دەم و دەستی لێ هەڵ بکرێ بۆ برەوپێدان و پاراستنیان لە شوێن و ناوچەکانی خۆیانا ...

ناوچەیْ هەورامان ، کە یەکێکە لە مەڵبەندە زۆر شارەزا و پێشکەوتووەکانی هونەری پیشەی دەستی ، هەر لە مێژە ، زۆرتر بە دروستکردنی شاڵ و کلاش و نەرمچی کولە باڵ و پیشەی ئاسنگەری و دارتاشی و چەخماخسازی‌و هتد .. .. بوارەدا ناوبانگێکی زۆر باشی پەیدا کردووە و بازاریْ بەرهەمی هەمە چەشنی هەمیشە لە برەودا بووە ...

لە زنجیرەی باش وەستا و پێشڕەوەکانی هونەریْ پیشە دەستی‌یەکانا ، یەکەم دیدەنیمان لەگەڵ بەڕێز « حاجی خدر » دایە .... ناوبراو یەکێکە لە هونەرمەندە هەرە هێژا و ڕەسەنەکان هەڵکەوتوودکانی ئەم ناوچەیە .... هەر لەگەڵ بیستنی « چەقۆی هەورامان » دا ، یەکسەر ئەم باش وەستا بلیمەتە مامۆستایە دێتەوە یاد و هەزاران درووديْ پیرۆزیْ و دەستخۆشی بۆ ڕەوانە ئەکرێن ... ئێستا قەڵەمبازیْ سیْ تەمەنی بەسەر سەد ساڵا گوزەری کردووە ، مایەیْ داخیشە ، کە ماوەیْ دوو ساڵ ئەبێ پەنجە و مەچەکی ئەم هونەرمەندە ئارام و هێمنە لە کار کەوتوون و لە عاشت و ڕادەی بێ وزەیی و لە کارکەوتنی خۆیانا وەستاون ..... کورد واتەنی - مزگەوتی ئەڕمێ ، بەڵام میحرابی ئەمێنێ - ئەمیش بە باڵا بەرز و ڕێکەکەیْ و ڕەوتە نەرمەکەی و سەرنجە تیژە وردەکەیەوە ، بە مێزەرە زەردەکەیەوە ، کە بە چەند لۆیەکیشی سەر و گوێلاکی خۆیْ دائەپۆشێ ، بە پەستەکە سوور و پشتوێنە بەرماڵەکەیْ و گۆچان و فەقیەنە گەورەکانی‌یەوە ، لە ناو هەزار کەسا ، دیمەن و ڕواڵەتی تایبەتی‌ی خۆی دیارە و مۆرکی مرۆڤی پتر لە نیو سەدەیەك لەمەوبەریْ ئەم ناوچەیە ئەنوێنێ ..... زووربەیْ کاتی مزگەوتی گەورەیْ تەوێڵە و سەربانە فراوانەکەیْ بەسەر ئەبات... لە دوای نوێژی جەماعەت دەورەیْ ئەدەن و لەگەڵ یادیْ زۆر چاخ و تیژیْ ڕۆژانی ڕابوردوودا ، کاتێکی بەنرخ و شیرینی لەگەڵا بەسەر ئەبەن ... ئەم دیمەنە دڵگیرەشمان ئەم دوو تاکە هۆنراوەیەمان لە - گەشت هەورامان - یْ - گۆران - ی نەمرمان بادە نەخانەوە :

نوێژ بەتاڵ ئەبێ جەماعەت بڵاو
چەن پیرێك ئەبن بە خڵتەی لافاو
سووچێك گەرم ئەکەن بە ڕازی جوانی
ئاخ بە با ئەدەن بۆ دنیایْ فانی !

لە دەرفەتێکی تایبەتیدا ، گفتوگۆیەکی کورتمان لەگەڵا کرد ، لە وەڵامی چەند پرسیار یکا ، بەم جۆرە دوا : ناوم « حاجی خدرە و کوڕیْ سلێمان » م ، بەر لە سەد ساڵ لە تەوێڵە چاوم هەڵهێناوە ...... هەر بە منداڵی خرامە بەر خوێندن و لایْ مەلاکانی ئەو سەردەمە قورئانی پیرۆز و هەندێ کتێبی ئاینیم بە عەرەبی و فارسی خوێندن ... خاڵم - وەستا عبدالمجید - وەستایەکی زۆر بە توانا و ناو دار بوو ، لە ناوچە زۆر دوورەکانیشەوە ڕووی کار و پیشەی پێویستیان تێ ئەکرد ... لەبەر دەستی ئەما ، فێری دروستکردنی چەقۆ و خەنجەر و وردەکاریْ و چەخما خسازی بووم ... لەو سەردەمانەدا هەرکەسێ پیشەیەکی سەنگینی نەکردایە، کۆمەڵ بە چاوێکی سووك سەیری ئەکرد ، جا زۆر بەدەگمەن بێکارەیەکی بێکارەیەکی لاخەوەرە و تەوەزەل بەرچاو ئەکەوت ... دروشمی - پیشە توێشەی ڕێیە - لەسەر هەموو زارێك بوو ، تەنانەت هەر کەسێ بێکار وپیشە بوایە ، نەیئەتوانی ، بە هیچ چەشنێك، خێزان پێك بهێنێ ....

دوای هەڵوێستێکی کورت وتی : دوای خاڵم گەلێ کەڵکم لە خوا لێخۆشبوو پێنج لەنیفی مەرداخی دانساز- وەرگرت : هەموو هادینێك ئەهات تەوێڵە بۆلای خوالێخۆشبوو - شێخ حیسامەدین خۆشبوو - شێخ حیسامەدین نەقشبەندی - ... ئەم مامۆستا و ، وەستا بلیمەتەم فێری دروستکردنی جۆرە قەڵەمبڕێکی کردم ، بە وێنەی ئەڵماس شووشەی دائەبڕی ، هەر وەها فێری سەعاتسازیشی کردم و لە خوێندنی فارسیشا کەڵکی باشم وەرگرت ..... خوا بیبەخشێ ، بەڕاستی وەستایەکی زۆر بەهرەمەند و دانسقە بوو ......بەم چەشنە لەسەر دوانەکەیْ ڕۆیشت و ، وتی :

لەپیشە وردەکاریْیەکانی تریش ، دروستکردنی جۆرە قەڵەمبڕێك ، کە بە کلیلی تایبەتی ناوخۆی ئەکرێتەوە و دائەخرێ (دوو ساڵ و نیو لەمەوبەر ، دوا دانەیْ بۆ دروست کردم - نووسەر) ، هەر وەها هەمە چەشن قەڕاشە - قفڵ - و دوارد - مەقەست - و نەخشی کێلانی خەنجەر و سەری قلیان و نێرگەلە و مەقاش و کەوچك و شەکرشکێن و قوتوویْ جگەرەفان لە برنجەی زەرد و سپی دروست ئەکرد و ، لە هەموو لایەکەوە داواکاران بە پەرۆشەوە هەوڵیان بۆ ئەدان ...... پاشان بە زەردەخەنە نەرمەکەیەوە وتی :

هەندێ لە کۆنە وەستا و تازە وەستا ئاسنگەرەکان بەوە تاوانباریان کردووم ، گوایە هونەری پەرداخت و سفتکردن ڕێك و پێکی و ئاودانی تیخەکانم لێ شاردووتەتەوە.. ! لێرەدا ، ئەم سەر و ئەوسەری کێشەکە تەنیا و دان بەخۆگرتنە .... من سەرنج و شارەزایی و ئارامی کە چەکوش و بڕبەندم لە پۆلا دا ، خێرا لە جۆر و ڕادەکەی ئەگەم و ئەمزانم ئەبێ چۆن دابڕرێ و چەکوشکاری بکرێ و ئاو بدرێ ، ئاودانی تیخیش سێ چەشنە : وەتەوشەیی ، زەرد ، سپی ، ئەمەش بە جۆری پۆلاکە کەرتووە ، جۆری یەکەمیان بۆ پۆلای پتەو و ڕەقە ،دووەمیان بۆ پۆلای ناوەندی‌یە ، واتە کەمێ نەرمتر ، سێیەمیان بۆ پۆلای قەڵب و زۆر نەرم و بێ برشتە ...! ئەوی ڕاستی بێ من بە هیچ جۆرێ لە پەنا و کونجی دوورەپەرێزیدا هیچ پیشە و کارێکم نەکردووە .. هەمیشە دەرگای دەزگاکەم واڵ و لەسەر پشت بووە و هەموو کەسێك توانیوێتی هەر لە یەکەم پلەوە ، تا دوا پلە چاوی لە دەستم بێ ، جا بۆ کەڵك وەرگرتن ماوەتە سەر سەلیقە و سەرنجی هەر کەسێك ...

لە کوتاییدا وتی .. ئومێدەوارێشم ئەم هونەرە جوانەمان لە ناوا مبێن و لە یاد نەکرێ ، نە لاوانیش ئەخوازم پیشەی باوکەکانیان وەرگرن و جێیان بگرنەوە و بۆ ئەم مەبەستەش لە هەموو لایەکەو یاریدە بدرێن ..

لە کۆتایی دیدەنی‌یەکەمانا هیوای تەندروستی و بەختیاریمان بۆ باش وەستای بلیمەت - حاجی خدر ....

Institut Kurde de Paris

ڤیستیڤاڵی چوارەمی فیلمی عێراقی و ئاسۆی ڕووناکی پاشە ڕۆژی سینەما

دەزگای گشتی سینەماو شانۆ هەمیشە بەوە راهاتووەو لەساڵی ١٩٧٦وە ڤیستیڤاڵێکی ساڵانەی گەورە بۆ فلیمی عیراقی سازبکا چونکە چاکترین شێوەی بەکارهێنانی دیموکراتیی و جەماوەری‌یە لە چەسپاندن و دابینت کردنی چالاکی‌یەکانی بەرهەمهێنان بۆ پێشەسازی فلیمی عیراقی

دەزگای ناوبراو ڤیستیڤاڵی چوارەمی لە ٧/٣٠ تا ٥-٨-٧٩ سازکردو ژماریەکی زۆر لە رەخنەگران و رۆژنامە نووسەکانی عەرەبی و رازنامە نووسەکانی عیراق لەم ڤیستیڤاڵە بەشداریان کردووەو نوێنەری رۆژنامەی « هاوکاری » یش بەشداری کرد .

لەماوەی دانیشتنەکانی

★★★★★★★★★★ ذكريات محمد حسن ★★★★★★★★★★★★

لێکۆڵینەوەکان بەگیانێکی دیموکراتیانەورەخنەی بەسوودو ناساندنی وردو دروست بووە

لە رەخنەگرەکان کە لەڤیستیڤاڵەکەدا دیاربوون -رەخنە گر- فتحی البرقاوی و جبرا ابراهیم جبرا زیاد لەمەش شاعیر علي عبدالکریم و عیسا اسماعیل و شاعیر احمد فرحان ورەخنەگر علي مزاحم عباس ورەخنەگر محمد مبارك لە عیراق ... هتد لاوان دەورێکی گرنگ و دیاریان لە لێکۆڵینەوەی فلیمەکان و بەشێوەیەکی دلسوزو بەکوڵ وزیرەکی و راستگۆیانە هەبووە .

چەند فلیمێکی هەمە چەشن

لەم ڤیستیڤاڵەدا چەند فلیمێکی تۆمارکراوی‌رووداوەکان (وثائقی) و فلیمی رۆمانی درێژ پیشان دراوە لەمانە فلیمێك لەبارەی هونەرمەند (فایق حسن)ەوە فلیمێ لەبارەی هونەرمەند یحی جوادەوە فلیمی (خۆری

ڤیستیڤاڵەکەدا گفتوگۆ و شارستانیەتی عەرەب) فلیمێك لەبارەی (گەلگامش)ەوە فلیمێك لەبارەی شاعیری ناسراو (المتنبی)ەوە وەلە فلیمە گەشتو گوزاری و تۆمارکراوەکان فلیمی (ژیانێکی نوێ) کە لەبارەی دێهاتە هاوچەرخی‌یەکانە کە لەسەرووی نیشتیمانن ، فلیمێکی گەشتو گوزاری بەناوی (بەهاری سەرنگ) و فلیمی (پاشە رۆژێکی چاکتر) لەبارەی دروستکردنی رێگاوبان و لە کوردوستان و فلیمی (دۆڵی تاڤگەکان) لەبارەی ناوچە گەشتو گوزاری‌یەکان لە کوردوستاندا دیسانەوە چەند فلیمێکی فێرکردن و تۆمارکراوی هەیە لەمانە (چەند رووبەك لە گوندەکەم) وو فلیمی (بازووەکان) بەکێکە لە فلیمە هەرە چاکەکان کەوا دەوری کرێکاری دیاری کردووەو داهێنان و پاڵ

بەستنی کرێکار بەخۆی لەدروست کردنی مەکینەو ئامێرو جیهازی هەمە جۆرو بنیاتنان ، نیشان دەدات فلیمی (بەیامێری شۆڕش)و (سوپای میللی) و (توتن) و (بەتاتە)و چەند فلیمێکی زۆری تۆمار کراوی تر بەڵام لە بارەی فلیمە رۆمانە درێژەکان ئەوەی شایەنی باسە بە دوورو درێژی گفتوگۆی لەسەر کراوەو بەشێکی گەورەی لێکولینەوەکان و راکان و تێ بینیەکان لەسەری بوود بە شێوەیەك خزمەتی

جەڵانەوەی سینەمایی بکاو هەڵە دووبارە نەکرێتەوەو لە هەڵبژاردن و ناوەرۆکەکان تورشی کەوتن و نوشستی نەبن و دبەکوڵترین گفتوگۆ کردن و لێکولینەوە لەسەر فلیمی (رۆژێکی کە) کراوە ، بیرورای زۆری لەسەر بووەو کەوا دەرهێنەر تەرکیزی لەسەر کردبوو بۆ نموونە بابەتی (کوشتنی بەکۆمەڵ)

هەروەها فلیمێکی تر کە گفتوگۆو لێکولینەوەیەکی درێژی لەسەر کرا فلیمی ((رژبنەکان) بووەو فلیمی شاهول) چەند گفتوگۆو لێکولینەوەیەکی دوورو درێژی لەسەر کراو بە یەکێك لە فلیمە پەروەردەیی‌یە چاکە سەر کەوتووەکان ژمێردرا هەروەهاو فلیمی لەژێر ئاسمانێکدا) .

چەند فلیم و ئەکتەرێك رێزیان لێ نرا

فیستیڤاڵەکە بە دابەش کردنی خەڵاتەکان بەسەر فلیم و ئەکتەرە سەرکەوتووەکان کۆتایی پێهات و لە ئاهەنگێکدا کە بەرێز عبدالامیر معله بەرێوەبەری گشتی سینەماو شانۆی تیا بەشدار بوو وە بەم جۆرە پاداشتەکان دابەش کران :

- چاکترین فلیم « الاستوار»
- چاکترین دەرهێنەر محمد شکري جمیل
- چاکترین مۆنتاج صاحب حداد
- چاکترین سیناریو : صاحب حداد ، محمد شکری جمیل ، صباح عطوان .
- چاکترین ئەکتەری پیاو طالب الفراتي .
- چاکترین ئەکتەری ئافرەت شذی سالم
- چاکترین ئەکتەری ماموندی : غازی کنانی ، غازي تکریتي .
- چاکتر ئەکتەری نساوی ئافرەت سوسن شکري .

هەڵەبجەو دەرفەتی پێشکەوتنێکی تر

ئەو کۆسپەی لە دەمێکەو تا ئێستا لە بەردەم دانیشتوانی شاری هەڵەبجەدا بەردەوام لە گەورە بوندایە ، تەنیا مەسەلەی تەلەفۆنە بە نیسبەت ناوەوەو دەرەوەی شارەوە ، تەلەفۆنیش لایەنێکی گرنگی ژیانەو لەم کاتە جەبخا - لەی ئێستای مرۆڤدا تەلەفۆن دەورێکی گرنگ دەگێرێ و ئەوەش رونە هەر یەکێك لە ئێمە تا چەند لە مەسەلەی ئاسان‌کردنی ژیان نزیك بێت ئەوەندەش دڵسۆزو دەست پاك دەبێت . بۆ ئەوەی ئەم گرێ کوێرەیە بخەینە بەردەم کار بەدەستانەوەو دەرفەتێکی تری پێشکەوتن لە شارەکەدا سەرچاوە بگرێ سەرێکمان لە بەدالەی هەڵەبجەداو ئەم دانیشتنەمان لە تەکدا سازکردن : لە سەرەتادا کاك مصطفی احمد مەحمود کە فەرمانبەرەو لە خەتەکانی ناوەو دەرەوی شار ئاگادارە وتی : ئێمە ئێستا بەدالەیە کمان هەیەو لە (٢٠٠) ژمارە پێك‌هاتوەو بە نیسبەت دەرەوەی شاریشەوە دوو خەتمان هەیە بەڵام هەمیشە خەتێکیان کار ناکات و خەلیکێکی زۆریش رومان تێ‌دەکەن و رۆژی وا هەیە تەنیا دوو نیدامان بۆ تەواو نابێت

ئیتر ئێمە بە بەدالەیەکی بەم جۆرە چۆن دەتوانین هەموو کاری خەڵکی راپی بکەین ئنجا ونی شاری هەڵەبجە ئێستا سی تا چل هەزار ماڵەو جەنجاڵی‌یەکی یەکجار زۆری تێ‌کەوتوە ئێمە بە بەدالەیەکی ٢٠٠ ژمارەیی و خەتێکی بچر بچرەوە چیمان بۆ دەکرێ خۆی رێبازی بەرێوەبەرێتی بەدالەش ئەوەبە دوای پێویستی شارەکە زیاتر لەو ژمارانەی بۆی دانراوە پێویستە بگۆڕێ بە ئۆتۆماتیك و ئەوەش کە پێویستە بیخەینە بەرچاو ، کردنەوەی‌بەدالەیەکی‌ئۆتۆماتیك لە هەڵەبجە لە نەخشەدا هەبەو دەبێ لە ساڵی ١٩٨٠ دا تەواو - ببێت بەڵام تا

ئێستا شوێنەکەشی دیاری نەکراوەو زیاتر لە هەزار عەریزەش‌ئامادەیە بۆ داواکردنی تەلەفۆن بۆ ماڵەکانیان . ئنجا کاك رؤف محمد رشید فەرمان یەری بەدالە وتی :- ئەو بەدالەیەی لە هەڵەبجەدا هەیە بریتی‌یە لە ژورێکی بچوك و بەزۆرەملێ

جێی حۆمان و جیهازەکانی تیادا کردۆتەوە تەنانەت بەکێك تەلەفۆن دەکات دەبێ لەبەردەم ئەو خەڵکەدا قسە بکات وا بزانم لە یاسای بەدالەشدا ئەمە رەوانی‌یە چونکە ئەو قسەکەرە ئەو شێوەیەی پێ خۆش نی‌یەو ئێمەش چوار فەرمانبەرین و هەموو بەکێکمان حەوت سەعات لەو جەنجاڵێ‌بەدا کار دەکەین و ناتوانین وەڵامی سڵاوی بەکێك بدەنیەوەو زۆر جاریش لە لابەن ئەو خەڵکەوە قسەی ناشیرین و زویری دەبینین و شتەکەش لە دەسەڵاتی ئێمەدا نی‌یەو پێویستمان بە گەلێ فەرمانبەری تر هەیەو

بارزگاش لەم حاڵەمان ئاگادارە . هەر لە بەداکەدا کاك ئەنودر حامید کە بۆ تەلەفۆن کردن وەستابو وتی : من زیاتر لە دوو سەعاتە لێرەداراوەستاوم بۆ ئەوەی سلێمانی‌وەرگرم بەڵام چنگمان ناکەوێت ، هەر دوا بەدوای ژنێك کە ناوی دادە فاتمە بوو وتی : خوا دەیزانێ لە دوای نیوە رۆوەها توم تەلەفۆنێك بکەم وا هێشتا بێ‌هیچ راوەستاوم . ئنجا کاك عادل کریم وتی : پێویستە ئەو بەڕێز بۆ فەرمانبەرانی‌یەدا لە کە دابنرێ بەراستی بەو بەری دلسۆزی کاردەکەن و توانای ئەوە شیان نی‌یە ئاردقەی نێو چەوانیان بسرن و دنیا موبەریدەیە - کێشیان نی‌یە لەو گەرمایەدا پشویەك بە لەشیاندا بێنێتەوە . بۆ پێویستی‌بە کانیشیان وابزانم ئەوەندە دەبێت بەنوسین تەواو نەبێت بەڵام بەهۆی لیژنەیەك لە کار بەدەستانی دڵسۆز کە بێنە قەزای هەڵەبجەو سەرێك لە بەدالەکە بدەن هەموو راستی‌بەك دەر دەکەوێت ..

جەباری حاجی کەریم
پ-هاوکاری لە هەڵەبجە

پێشانگای منالێکی هونەرمەند و

چەند سەرنجێکی خێرایی

فریا عبدالله

ئێمەش لە گەڵ ئەو رایەدەین کە سەر چەندە وشەی هونەرمەند وشەیەکی فراوان و جیهانێکی بەربڵاوی گەورە دەگرێتە باوەش ، بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا بۆ سوارچاکانی بوارەکانی نەبێت جێگایەکی تەسك و تەنگەبەرە ، واتە ئەوانەی ئەسپی خۆیان تیا تاو دەدەن و قۆناغەکانی دەبڕن هونەرمەندن .

ئەی ئەوانەی هێشتا خەریکی نیوەی هەنگاوی یەکەمن لەم بوارەدا ناویان چی‌یە ؟ بێ‌گومان ئێوەش دەڵێن ئەگەر مۆرکی سەرکەوتنی پێوە دیار بێت هەقی ئەوەی هەیە هونەرناسان پێی بڵێن هونەرمەند . کە واتە ئەی ئەو منالەی کە بتوانێت هار لە تەمەنی قوتابێتی سەرەتایی‌یەوە ببێتە مەڵبەندی چاو تێبڕینی دۆستانی هونەرو مامۆستاو هاوەڵەکانی چی پێ‌دەڵێن ؟ وا بزانین هەر نازناوی هونەرمەندەکەیە توند لە ئامێزی دەگرێتەوە -!! ئەو مندالەشی لێرەدا مەبەستمانە کاکە (هەڵگورد عبدالوهاب) سە ، کە لە ساڵی ١٩٦٦دا لە ناوبردانی

پارێزگای هەولێردا چاوی هەڵهێناوەو ئێستا دەرچوی پۆلی پێجبەمی قوتابخانەی سەرەتای‌یە لە قوتابخانەی سۆران . کاکە هەڵگورد لە رۆژی ٢٤-٧-١٩٧٩دا هاتە پارێزگاکەمان و لە لایەن بەرێوەبەرێتی رۆشنبیری جەماوەرەوە لە سلێمانی پێشانگەیەکی تای‌بەتیان لە باخچەی یەکێتی نوسەرانی کورددا بۆ کردەوەو زیاتر لە «٨٠» هەشتا تابلۆی تیا پیشان دابوو کە بریتی بوون لە ئیشی مەرەکەب و باستیل و ماجیك و بۆیەی ئاوی کە لە نێوانیانەو زۆر بابەتی پڕ جوڵانەوەی پڕ مەبەستی بە جەماوەران دەناساند .

بڕوانە : ل : ٧

لە هەولێر: نەخشەی بەستنەوەی دێ‌کان بە مەڵبەندی شارەوە

رابۆرت

سمیرە محمد علی
ئامادەی کردوە

نەخشەی بەریوەبەرایەتی‌ناوخۆیی لە پارێزگای هەولێر بۆ ساڵی ئێستا کردنەوەوقیرتاوکردنی ٣٦ رێگاوبانی لادێی گرتۆتەوە کە درێژایی ٤٥٧ کیلومەترە . هەروەها ئەم رێگاوبانانە پاش ئەوەی‌جێبەجێ دەکرێن ٨٦ دێ بەمەڵبەندی پارێزگاو قەزاوئەو ناحیانەی کە پاشکۆیەتی دەبەستێتەوە .

بەرێز عبداللە حسن خفاف پاریدەدەری پارێزگای هەولێر وتی کە ئەم نەخشەیە دابەش کراوەتە سێ‌بەش بەپێی سوودی جوگرافیایی و پری دانیشتوان .

بەشی یەکەم کردنەوەو قیرتاوکردنی نۆ رێگاوبان بەدرێژایی ١١٠ کیلومەترە ٢٤ دێ‌لە ناحیەکانی صلاح‌الدین وعینکاوە وقوشتەپە و گوێرو قەزای مەخمورو مەڵبەندی هەولێر بەیەکەوە دەستێتەوە .

بە رێوەبردنی ناوچەیی پارێزگا کە دەستی کردووە بەجێ‌بەجێ‌کردنی ئەو رێگاوبانە لادێیانە کە لە سەرەتاو نیازی کردنەوە و قیرتاوکردنی بووەو هەردوو رێگاوبانی عینکاوە وئافراز بەدرێژایی ٢٧ کیلومەتر وعینکاوە گردە جوتیار شیخەشەل و بەحرۆکەی بەدرێژایی ١٢ کیلومەتر گرتۆتەوە کە ٢٨٠ هەزار دیناری تێ‌دەچێ کۆمەڵی‌دووەم ١١ رێگاوبان بە درێژایی ١٧٣ کیلومەتر دەگرێتەوە کە ٣٧ دێ بەمەڵبەندی هەولێرو هەردوو قەزای کۆیسنجق و مەخمورو ناحیەکانی خەبات و دیبەگەو گوێر دەبەستێتەوە ، بەڵا کۆمەڵی سێیەم نۆ رێگاوبان بەدرێژایی ١٩٤ کیلومتر دەگرێتەوە کە ٢٥ دێ بە مەڵبەندی هەولێر قەزای مەخمورو هەردوو ناحیەی قوشتەپەو قەراج دەبەستێتەوە هەروەها بەرێز یاریدەدەری پارێزگار دەستی بۆ ئەوە

راکێشاوە کە لێژنەیەکی هونەری هەبە ژمارەیەك لە ئەندازیارو فەنن و بەرێوەبەرانی پێك دێ سەرپەرشتی جێ‌بەجێ‌کردنی ئەم رێگاوبان لادێیانە لە رێگای کاری میللی‌بەوە دەکرێت .

سەرەرای چوار رێگاوبانی تر کە ملیون و ٥٨٠ هەزار دیناری بۆ تەرخان کراوە ئەمانەش رێگاوبانی عینکاوە ئافراز و مخمورگوێرو مەخمور بحرۆکەو عینکاوە -گردەجوتیار - شیخە شەل - دەگرێتەوە هەروەها ئەم رێگاوبانانە بەشداری لە پەلەکردنی بەرەپێدانی و پێشخستنی واقیعی لادێ و بەرەوپێشەوە بردنی دەکا وگواستنەوەی بەرهەمی کشتوکاڵی ئاسان دەکا سەرەرای پێشکەش‌کردنی هەمە جۆری خزمەت گوزاری بۆ هاوڵاتیان بۆ بنیاتنانی لادێکی پێشکەوتوو .

هاوکاری و کۆمەڵانی خەڵك

بۆ بەر چاوی ئەمینداریەتی پەروەردەو خوێندنی باڵا لە ناوچەی ئۆتۆنومی

-کاك کمال مجید فرج‌رابەری قوتابخانەی گردەجان لە قەزای رانیە لە سلیمانی‌لە نامەکەیدا دەڵێ ئێمە :
رابەرو (مرشد) ەکانی پارێزگای‌سلێمانی کە ژمارەمان دەگاتە (١٥٠) بە کورو کچەوە ،بربارەکەی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش کە (مخصصاتی مهنی) داوە بە مامۆست ئێمەی نەگرتەوەهەر چەندە ئێمە تیامانا هەیە ماوەی هەشت ساڵە لە قوتابخانەکاندا واتە دەڵێتەوە ، دیسان دەڵێ : لەم دوایەدادوا کرا دەورەیەکی شەش مانگی بکرێتەوەو دوای ئەومخصصات سەرف بکری ، بەڵام ئێمە لە دەورەکە وەرنەگیراین و لە مەسەلەی مخصصات‌هەر بێ بەشین ...
هاوکاری :نامەی ئەم رابەرەدەخاتە بەرچاو بەرێزان کاربەدەستانی پەروەردە لە ئەمانەتی گشتی پەروەردەو خوێندنی باڵا بە ئومیدی ئەوەی‌وەڵامێکی پەسەندیان لا بێ‌و سوپاس .

بەخێرایی :
- رفیق دلسوز لە دەربەندیخانە ، ناوی تەواو بۆ بەر چاوخستنی ئەو جۆرە مەسەلانە ، مەرجێکی پێویستە .
-حمەامین سعید حمە کریم- سلیمانی : داواکەی تۆ ببورە لە رێی ئێمەوە جێ‌بەجێ‌ناکرێ .. سوپاس .

● **دیسان هەولێرو گیروگرفتەکانی نامەی هاوولاتی ابراهیم عثمان لە هەولێر لەنامەکەیدا**
گیروگرفتەکانی هەولێر بەرچاو لێپرسراوان دەخاو دەڵێ :

● **نەخۆشخانە :**
- نەخۆشخانەکەی سەر رێگای خەبات و رۆژبنە دوو پزیشك یان سێ پزیشك لە دەوام دوانەکەون و نەخۆشیش بەربز چاوەرێن ، کە دەپرسن پزیشکەکان لە کوێن ، دەڵێن گوایە « عملیاتی جراحیان » هەیە لە نەخۆشخانە گەورەکە!

● **پاسەکانی هەولێر :**
- پاسەکانی کەرەکەکانی هەولێر کە من ، سەرەرای ئەوەی هاتو چۆیان بە ریکوپێکی نیە ...!

● **نامەخانەی «گەلاوێژ» لە سلیمانی چی دەڵێ !؟**
-نامەی هاوولاتی (هاورێ عبدالله) لە سلیمانی دەڵی : چومە کتێبخانەی « گەلاوێژ» داوای چاپکراوێکی(هاوولاتیەکە ناوی کتێبەکەی نووسیوە) کۆری زانیاریم کرد ، پێیان وتم : برام ، بە تەنیا نابێ ، وتیان لەگەڵ چەند کتێبێکی‌تردا ئەفرۆشرێ ! کە پرسیم بۆ؟ ونیان گوایە کۆڕ وای بریارداوە .وتم بە تەنیا نابێ ، مرتیان نەخێر ! ئەگەر دەتەوێ بەسێ ئەوەندەی نرخەکەی خۆی!!

هاوکاری :
پێشەکی نامەیەکی هاوولاتی «هاژە محمد » دیسان لە سلیمانی لە بەردەستماندایە هەمان گلەی لە نامەخانەی (صلاح‌الدین ، نالی زانستی) دەکا هەر لە سلیمانی ، ئەمە لەلایەك لە لایەکی ترەوە، ئەم دیاردەیە چەند جارێ لەم رۆژنامەیەوە لە سەری نووسراوە ... ئێمە ، لەبەر چاوخستنی ئەم دیاردە جارێ ، قسە ناکەین ، تەنیا بەرچاو خستنەکە نەبێ ، دوایی ، خۆزگە خاوەن نامەخانە ناوبراوەکان باری سەرنجی خۆیان لەم بارەیەوە روون دەکردەوە .

حمە کریم عارف

گەورەکان رەنگە ، بەلاتانـەوە سەیربێت ؛ ئافرەتێکی منالّ کار بەم شێوەیە ؛ سـەر گوزشتەیەکی خۆی بگێڕێتەوە دلنیام هێشتا دەسـتم پێ نەکردووە ؛ هەورە تریشقەی نەحلەتەکانتان ، لە دۆڵ و باڵی فەرهەنگی جنێودەدانگـــ دەداتەوە قینەکانتان دەبێـت بەتفێکی زۆڵ و بەسەر منـدا ساع دەکرێتەوە ... بـەڵام بێ منەت بن ؛ من شت بـۆ ئێوە ناگێڕمەوە ! ئەگـەر پیاون گوێم بۆ مەگـرن !. ئەوبێدەنگی‌یەی لەچاو مردووەـ کانتانەوە رەنگ هەڵدێنێ ؛ لەلای من لە هەموو ئـەو جنێوانەی دەیزانن بە هێزترە، نازانم کاریگەر ترە ، ئەمجاش لە گاڵتەجارێکی لاپـەڕەی ژانەکانمدا،دەبێت بەسەگ وەڕو دەمی پرسیارەکانتان دەکـات بە تەڵەی تەقیو ..

رەنگە ، هەمووتان بڵێـن ئەم کچە تیوە ؛ دەیەوێـت دیارە ؛ نیکا سـاردو جی‌بڵێ؟ هەر لەئێسـتاوە تفنەکانتان دەبن بەتیـرو ، لەتاریکایی . چەند کوێـرە ووشەیەکدا ؛ ئازارەکانم چـاو بەست دەکەن .. لـەو رۆژەوە ، کە پـۆلی دووەمـی ناوەندی بووم ؛ مامۆسـتا لەنێو هەموو قوتابیەکـاندا .بەکەم پرسیاری لە من کرد ، تاکوو چەند چرکەیەك ، بـەر لە ئێستا لە هەمـوو پرسیارێك دەترسام ..

-(تۆ دایکت ماوە ..؟)

هەرکە ووشەی دایکـی لەدەم دەرچوو ، سەراپام لە ئارەق نیشت ؛ وەرگـم هەڵبزرکا . تاس بردمیەوە ، مەرگ بە هەموو پێچـەکانی لەشمدا دەهات و دەچـوو ؛ بەکسەر چوومە دەردەوە ؛ وام هەست دەکرد ؛ برژۆڵەکانـی مامۆستا شوێنم کەوتـوون ، دێر دێرنهێنی‌یەکانی‌دایکم لەمندا دەخوێنێتەوە .

-ئۆف کە قێزم لە ووشـەی دایکە! ووشەیەکی بێتـامو رەنگ زەردو سەرشۆڕە.. »

ئەمە بیرکردنەوەی ئـەو دەمەمە . چاوەکانـم لوێچ لوێچ فرمێسکەکانـی دەکوشیم و تلپەکەی دەدایـە دەم رەشەبای گریانێکـی بێدەنگەوە ..

-ئای کە قینم لە چیە بشە!.، وا پەنجەرەی خەمەکانم توندداخستووە . هـەر بەئاستەم ؛ سەرم هەڵبڕیایە ؛ ئەوان رێچکەیان دەبەست، دەبوون بە شادی‌یەکی رەنگـاو رەنگ . ئازارە کەڵەگەتەکانیان دەکولانمەوە .. زۆرشتم لـە بیر چوو بووەوە ؛ راستتـر فەرامۆش کردبوو ؛ بـەڵام چیەی بەدبەخت . لەجیهانـی شەرمەزاری بەوە ؛ چاوەکانی دانکمی لە بەردەممدا قـووت دەکردەوە . دامێنی زامەکانی بادەدام و هاواری‌دەکرد :

(خەمەکانت بکرە کـوّل ؛ لەشوێنێکدا بەرەلایان بکـە ؛ کە تاریکی تیای‌دا دەبێ بـە چرالانەو ژانەکان ژێر دەکاتەوە،

خەڵکی ئێرە دڵبەنـدی خەمبین ..)

راستە . چاوی لۆمـەیان زبتە ؛ مەرو بزن لێك جودانا کەنەوە . لەگەڵ دوا هێڵنجی رۆژەدا ، لەبەشتمەوە ماڵـێ ؛ خارهەنگی لۆمەم وەردەوەدا ؛ سەنگەری هەموو ووشەیەکـی جەتوندا . دەبووم بەتنۆکـێ چاودڕوانی لاڵ و دەچۆڕامـە گردوی نزتەیەکی ناهۆوە . . ئەمجا فەرهەنگـی شارستانیەتم دەهێنا ؛ بەبالای فەرهەنگی لۆمەم دەگـرت تەماشام دەکرد ؛ فەرهەنگی لۆمە لێرە ؛ هێشـتا زۆر کەتەگەت ترە . منیش تا چەند چرکەیەك بەر لەئێستا ؛ هـەر هەر کۆی لۆمەبووم . بۆ ...

بووم بە شاشەی قیز ؛ لیکاوێ لەزەتەکانی ئـەو دایکـە ، لەسەرما وا دووبارە دەبووەوە:

ژوورێکی خنجیلانـە ، ژووری بوکێنی خۆی‌بـوو ؛ سیسەمێکی دووکەسی ؛ ئـەم دیمەندی نیشان ئـەدا : زەردە ئافرەتێکـی شـۆخ ، دەم و لێوێکی فستقی ، لـەشـو لارێکی ئارەزوو بزوێـن ، لە گەڵ هەموو هەناسەدانێکیا، دەمارەکانی ساگە ردنی ، لە پەنجەرەی لـەزەتـەوە ، چاوشارکێی لەگەڵ پیاوێکی نەناسدا دەکرد ، کە بەسەربا نوشتابووەوە ؛ سـەری پەنجەکانی ؛ کێلگەی لەشیان وەردەوە ئەدا ؛ بە باریکایـی پشتدا شۆڕ دەبوونـەوە ؛ بلاحەی موجورکەیـەك ؛ بەردەوسنگ مەمکیـان دەگێڕایـەوە ؛ لەشـی ئارەزوو . دەخیلی رێژنـەی لەزەت کەوت ؛ گـەردن کشا، لێو لە تەلەنـدی ماچ ناڵا ، لەش‌بوو بەکۆترە باریکەیەکـی نامۆ . تەوقی تاوانی چـووە ئەستۆ ... بێئـەوەی ووتەیەك لە دەلاقـەی ئاخافتنەوە خۆی بنوێنـێ ، ژوورەکە بۆن و بەرامەیەکـی تایبەتی لێ‌نیشت ..

دەرگاکەم کـردەوە .. بێدەنگی‌یەکی لیچ ، دەمـی پرسیارەکانی دووریـم .. لەگەڵ دواقولپی شەودا بووم بە هاودەمی شەقام ؛ کـە دەروانیبە کاتژمێرەکـەم ، میلەکانی دەبوون بە لۆمـە ، سوێی ئازارەکانیان دەدامەوە .. ساڵان هاتن و چـوون ، رۆزگار بەسەرچوو ، منالەکان گەورەبوون ؛ بەرێزەکـان و هەندێکیان بەراستی مـردن، هەندێکیان بە درۆ ، ئـەو هێشتا لەبیرما ناڵـەی گەردەلوولێکی نەسرەوتـە ، چەمۆڵەیەکەو ئێوە لەبێ تاوانی منی دەنێن ..

کرکوك
١٩٧٩

لە کە لـەپـووری گـــەلانەوە

گۆرانی قەرەجەگەڕۆکەکان

١ ـ ماری خۆشەویستی

دەست بخەرە نێو سینگمەوە
مارێکی سڕ دەر دەهێنـی
ماری خۆشەویستی . ماری دلداری سـەوز
سەیری چـاوم بکە
ماری ئەبینی سەوز دەتوانێ خوێن بڕێژێ
خۆشەویستیم زێڕێکی توانەو مانگێکی زەرد بوو
لە سەر خێوەت و شانی تۆدا .

٢ ـ سوارو ئەسپەکەی

سەفەرم کرد .. دوور دوور رۆیشتم
قاچی ئەسپەکەم بە ئاوێ نەکەوت
ئەسپەکەم ماندوو بوو
هێندە نەمابوو لە ژێر زینەکەی‌دا بمرێ
هانم دەدا بە دەنگێکی لە سەرخۆ
دەملاواندەوە وەك منداڵێ
پێم دەووت : خۆشم دەوێیت
ئەسپە ماندووەکەم . بە رادەی مردنێ ماندوو بـوو
دوور دوور مابنەوە
لە کەف و کوڵ و ئارەقەدا . سپی هەڵگەڕابوو
لە ژێرمدا هانکەی دەهات
لێ دەپاڕامەوە ئارام بگرێ
پێم دەووت : مل نێ ئەی رەسـەن
هێندە نەماوە بەگەینەوە ماڵ
ملی دەسوڕاندو پێی رادەگەیاندم بەو دوو چاوانـەی
کە لە چاوی دایکم دەچوون
چاوانی پاك وا دەبێ زۆر داماو بێ
دوور دوور مابنەوەو .. قاچی ئەسپەکەم تەڕ نەبوو
مل نێ ئەی رەسـەن
ئێستا دەبینی کە لە پشتەوەی چیادا
دەواری سپی ، خێوەتی جوان جوان
مێرگی زێڕین و کانی ئـاو
بۆت هەڵدەکشێن تاکو نێو چەوان

٣ ـ خوێندنەوەی بەخت

ئەی ژنەکـە
بۆ گوند بڕۆو بەختیان بخوێنەوە
کە داس لە دروێنی زێردایە
گەڵاکان زیویان لێ هەڵدەوەرێ
کاڵەکیش دەبێتە یەك پارچە زێڕ
ئەی ئافرەت . بۆ گوند بڕۆو بەختیان بخوێنەوە
زمان شیرینە وەك هەنگوین
گوڵە گەنم .لە نێوان مەمکۆڵەدا دەلەرێتـەوە
بشیلۆکە لە کۆشدا هەڵپەڕ هەڵبەڕیەتی
ئـەی ئافـرەت ،
بۆ گوند بڕۆو بەختیان بخوێنەوە .

٤ ـ بێوەژن

چۆڵەکە بە باڵەکانی لە شەقە دەدا
بێوە ژنیش بە چاوەکانی
خودایە یەکەمیانم پێ ببەخشی کە دێت
ئەگەر یەکەمیشیان نەهات
خودایە دووەمیان .

لەئەدەبی گەلانەوە :

ئای .. دڵە خەمبارەکەم

شیعری جوشوئر
وەرگێڕانی لە عەرەبییەوە ئازاد جندیانی

ئەی گوڵەکە
ئەی خۆشەویستە عاشقەکـەم
تۆ بۆکێ ئەگەشێیتەوە ؟
بۆ ئەو هەنگەی بە ئارەزووەوە
بە ئاسمانتا ئەفرێ ؟!
بۆکێ .. بۆنە وەنەوشەی‌یەکەت
پەخش ئەکـەی ؟
یا شەوی خەمبار ؟
یا شەوی خەمبار ؟
نا!
ئەی خۆشەویستی‌یە هەڵاتووەکەم
سروشت بۆ ئەوەی نەخولقاندوی
تەنیا بۆ ئەوە نەبێ کە خۆشەویستت بم
ئای .. ئەی گوڵەکە
بۆچی وەکو دڵم
وەکو دڵم تەنیایت ؟
ئەو دڵەی من کە چۆڵەوانی
تێکی شکاندوە .

فانكا

نوسینی : چیکۆف
وەرگێڕانی : هیوا عمر احمد

- فانکا - تەمەنی نۆ ساڵان بوو . لە سێ مانگ لەوەو پێشەوە لای - ئەلیاخین - ی پینەچی بووبوو بە شاگرد ؛ شـەوی (جەژنی لە دایك بوونـی مەسیح) ؛ چاوەچاوی ئەوەی بوو (وەستاو وەستا ژن)ی بچن بۆ کڵێسە ؛ هەرکە ئەوان چوونە دەرەوەو ماڵەکە چـۆڵ بوو . پارچە کاغەزێـك و قامیشێکی نوسیتی لـە دۆلابێکا دەرهێنـاو دوو سێ جار بەدودڵیەوە سەیـری دەرگاو پەنجەرەی ژوورەکـەی‌دا کردو چاوێکی بـە ژوورە دوکـەڵاوەی‌یەکـە گێڕا ؛ کە دوو رەفەی تیـابوو . قالبی پێڵاوی لە سـەر ریز کرابوو .

هەناسەیەکی قوڵی هـەڵکێشاو خۆی‌دا بە سـەر دەزگاکەدا دەستی کرد بـە نوسین :

(باپیری خۆشەویستم ـ قستەنتین ماکادچ ـ سڵاوو پیرۆز بایی جەژنی لە دایك بوونی ـ مەسیح ـ ت پێشکەش ئەکەم .

پاش ئەوەی هەتیو کەوتمو دایك و باوکم مردن ، تەنیـا تۆم بۆ ماوینەوە ، تۆ هەمـوو کەسێکی منی)

سەری هەڵ بڕی و چـاوی بڕی‌یە شوشەی پەنجەرەکـە ، کە رووناکی مۆمە کزەکـەی ئەدایەوە ؛ شێوەی باپیـرەی هاتە بەر چاو ؛ کە ئێشکچـی تەلارەکەی ماڵێ (جیفاریـف) بوو ؛ پیرە مێردێکی شەست و پێنج ساڵەی لاوازو کورتـە باڵا بوو ؛ بەڵام لەش سوك و چست و چالاك بوو ؛ زۆربـەی کاتی رۆژ خومار بوو هەمیشە گاڵتەو گەپی لە گەڵ چێشتکەرو کاردکەرەکانـی نـاو چێشتخانەکەی ماڵـێ (جیفاریف)دا ئەکات ، شەوا ئیش پالتۆیەکـی پێستە مەڕلە بەر ئەکاو بـەدەوری تەلارەکەدا ئەخولێتەوەو شـاور لێ ئەدا ، دوو سەگـی هەیە ، گەماڵەکەیان نـاوی ـ کاشتنکا ـ بەو ئەوی کەیان لە بەر توك درێژی و رەشـی ناویان ناوە ـ ئێل ـ بە شێوە گوێ ڕایەڵ و هێمنە ؛ بـەڵام هەرکە بۆی هەڵ کەوێ قاچـی رێبواران ئەگرێ و مریشکـی ناو سەلاجەکان ئـەدزێ ؛ هەر لەسەر ئەمە هەمـوو هەفتەیە دارو فەلاقە ئەکـرێ و خەریکە بتۆپێ ؛ بەڵام هـەر وا ئەمێنێتەوە .

لەوانەیە باپیـرە لـەم ساتەدا لە بـەر دەروازەی تەلارەکادا وەستابێ و سەیری رووناکی سووری کڵێسەکان بکا ، یان قاچ بدات بە زەویاو لـە گەڵ نۆکەرەکانا کردیێتیـان بەرۆژی خۆیان ، یان لەوانەیە (قوتوە برنوتی) یە کـەی بەدەستەوە بێ و بە ئافرەتەکانی دەوروبەری بڵێ :

-(فەرموون هەڵبگرن) .

بەم شێوەیە هەر یەکـەیان قامکی لە برنوتی‌یەکەوە ئـەداو ئەیبا بۆ لووتی و ئەیژمـن ، بەڵە باپیرە خەریکە لە خۆشیا باز بگرێ و بفڕێ ، بە خۆشی و پێکەنینەوە هاوار ئەکا ـ (بـۆ ئەو لوتانە بە سودە ؛ کـە سەرما سڕی کردون .)

برنوتی ـبە سەگەکانیشـی ئەدا ـ کاشتنکا ـ هەنـدێ جار ئەپژمێ و سـەری ئەلەقێنێ و بە پەستی‌یەوە دوور ئەکەوێتەوە ، بەڵام ـ ئێـل ـ بێی شوردیی‌یە بیژمێ ؛ تەنیا کلکی ئەلەقێنێ .

شەوێکی سـاوبـوو ؛ ئەستێرەکانی ئاسـمان ئەدرەوشانەوە ؛ هەوا هێمن و هەموولایە خامۆشـی و تاریکستانی باڵی بە سەر هەموو لایەکا کێشابوو . بەڵام گوندەکە بە ئاشکرایی و ئاسانـی ئەبینرا . چ سەر بانـە سپی‌یەکانی یان دوکەڵـی سۆباوبـە فری دەوری درەختەکان کە وەکو زیـو سپـی ئەبـان نوانـد

دانکا هەناسەیەکی هەڵکێشاو دەستی کردەوە بەنوسـین

(دوێنی لە سەر ئـەوەی بەدەم راژەنینی منداڵەکـەی ماڵی وەستامەوە ، خـەو بردبوومی‌یەوە ، تا هەیوان بـە بە قژ رایان کێشام ، وەستام بە قامچی‌یەکەی شل کوتـی مەرگی کردم ، هەفتـەی پێشوشـو ـ وەستا ژن ـ ماسی‌یەکی دامێ پاکی بکـەم منیش لە کلکەوە دامماڵـی لە دەستی راپسکانـمو سەرەکەی لە دەم و چـاوم هەڵسوو .

منداڵەکانیان گاڵتەم پـێ ئەکەن ، بە زۆر ئەمنێـرن ـ قۆدکا ـ یان بۆ بێنـمو ناچارم ئەکەن ـ (ئـاروو= خەیار)ی ، وەستایان بـۆ بدزم ، ئەویش هەر چی‌یەکـی بەر دەست بکەوێ پیامیا ئەدا، بەیانیان نانێکی ووشکو نیوە روان کەمێ دانولەو ئێـواران نانێکی ووشکم ئەدەنێ بـۆ خۆشیان شۆربای ـ کەلەدم ـ و چای ئەخۆنەوە، لەدالانەکەدا ئەم نوێنن ؛ کە منداڵەکـەیان گریا ، ئەوا نابێ بخـەوم و ئەبێ ئەو رابژەنم . باپیـرە گیان سوێندت ئەدەم بە خودا، لێرەبم بەرەوە حەوسەلەم نەماوە باپیرەگیـان تکالـی ئەکـەم لێت ئەپاڕێمەوە ، وەرە بـم بە بۆ لای خۆت دەنا لێـرە ئەمرم .

بە دەستە رەش هـەڵ کەراوەکانی چاوی هـەڵ گڵۆفت و بەدەم گریانـەوە نوسی :

(برنوتی ـ ت بۆ ئەکوتمو بۆت ئەپاڕێمەوە ، خـۆ ئەگەر چەقاوەسوییم کـرد ، بە دڵـی خـۆت لێم بدە ، گەر ئیشێکیشت بـۆ نەدۆزیمەوە ، لە ـ سـەر دەستـەی نۆکـەرەکان ئەپاڕێمەوە ، کە بەزەیـی پیاما بێتەوەو پێڵاوە کانیـم بداتێ بۆی پاك بکەمەوە ، یـان لە جیاتی (فدیا) بمکەن بـە شوان ؛ باپیرە گیـان ، حەوسەڵەم نەماوە ، ئـەم ژیانە ئەمەکوژێ ، زۆر جـار بیرم لەوە کردۆتەوە ، بەپـێ بێم بۆ گوندەکە ، بەڵام پێڵاوم نی‌یەو ئەیەو ئەشترسم رەق ببمەوە .

● بەڵێنت ئەدەمێ کـە گەورە بـووم و بووم بە پیاو، خزمەت بکەم نەهێڵم کەسـس ئازارت بدات ، گەر مردیشی، هەرچۆن بۆ دایکم ئەپاڕێمەوە، ئاوا بۆ تۆش ئەپاڕێمـەوە . باپیرە گیان ، مۆسکۆ شارێکی گەورەیە ، ماڵە گـەورەی زۆری تیایە ، رەشەوڵاخـی زۆرە بەڵام مەڕو ماڵاتی کەمەو سەگی وێلی تیا نابینـرێ ، منداڵان شەوانی جـەژن ئەچنە دەرەوە بەڵام ناهێڵن لـە کڵێسە کانا گۆرانی بڵێـن ، قولاپی ماسی گرتنی چاکـی لێیە ، ئەتوانی ماسی‌یەکـی سێ کیلۆی یان قورستریشی پێ بگری زۆر دوکانم دیوە ، چەندان ـ تفەنگ ـ ی تیـا بوود ، وەکو هی وەسـتام وابوون . لەوانەیە هـەر یەکەیان بایی (١٠٠) رۆبـل بێ .

(قەسا) بەکەش کـە دوێشك و مریشکی کێـوی بۆ فرۆشتن داناوە ، بـەڵام نازانێ لە کوێ راوی کـردون . باپیرە گیان ، کە درەختـی جەژنتان دامەزراند ، پاکەتـە پستەیەکم بۆ هەڵ بگرە لـە لە سندوقە سەوزەکـەدا بیشارەوە ، بە خاتوو ـ ئۆلکا ـ ش بڵێ پستەکەیم بۆ هـەڵ بگرێ) .

فانکا ـ هەناسەیەکی قوڵـی هەڵکێشا ، سەیرێکـی پەنجەرەکەی کرد ، باپیـرەی هاتە بەر چاو ؛ کە لە گـەڵ ئەمدا ئەچن لە جەنگەڵەکـە ـ درەختی کاژ ـ بهێنن بـۆ جەژنی لە دایك بوون ؛ ئـەی لە ئەو رۆژە چەند خۆشـس ئەبێ ؛ باپیرەی فێرە لێـوی خۆی بمژێ ، ئەمیش لەگەڵیا ئارواو لێوی خۆی ئـەمژێ ، کە گەیشتنە جەنگەڵەکـە ، باپیرە سەبیلەکەی دەر ئەهێنێ و دای ئەگیرسێنێ مژێکی چـاك لە قتوە برنوتی یەکەی ئـەداو بۆ ـ فارکا ـ پێ ئەکەنـێ کە لە سەرمـادا هـەڵ ئەلەرزێ .

دار کاژەکان بەلق و بۆ پێ ئەفراوی‌یەوە ، بێ جوڵـە وەستاون ؛ لە پڕ کە روێشکێکی کێوی وەك تێسکەی تفەنـگ بە سەد تۆپەڵە بەفـرەکاندا باز هەڵ ئەدا ، باپیـرە هاوار ئەکا :

(بیگرن ؛ نەیەڵن دەرچێ).

پاش ئەوەی باپیـرە درەختەکە ئەبڕێتەوە ؛ تاکـو تەلارەکە کێشی ئەکا ، لـەوێ ئەیرازێننەوە . خاتوو ـ ئۆلگا ـ لە هەموویان چوست و چالاك تر دەر ئەکەوێ . تاکـو ـ بیلاجیا ـ ی دایکی ـ فانکا ـ مابوو . کارەکەری ماڵـێ ـ ئۆلکا ـ ی ئەکـرد ، زۆر جار خاتوو ـ ئۆلکا ـ شیرینی ئەدا بە ـ فانکا ـ و فێـری خوێندنـەوەو نوسـین و ژماردنـی ـ تا ١٠٠ ـ ی کرد بوو . هەر وەها فێـری سەما کردنیشی کردبوو ، بەڵام کە دایکی مرد ، لە گـەڵ باپیرەیـا ؛ هێنرانـە ـ چێشتخانە ـ کەو لەوێشەوە، ئەم نێررا بۆ لای ـ ئەلیاخین ـ ی پینەچی .

فانکا دەستی کردەوە بـە نوسینی نامەکە :

(باپیرە گیان ، بە گیانـی مەسیح سوێندت ئـەدەم ، وەرە ، بەزەییت بەم هـەتیوە لانەوازو ژیان تاڵەدا بێتـەوە ، کە هەمیشە برسی‌یـەو دارو فەلاقە ئەکرێ ، ئەوەشت لـێ ناشارمەوە پیشەم هـەر گریانە ، رۆژێکیان وەسـتام قالبێکی دا بەسەرما کەوتمـە سەر زەوی ، وام‌ئەزانـی جارێکی‌کە راست نابمـەوە ، ژیانم تا بڵـێی پـڕ دەردو نامرادی‌یە ، لە ژیانێ سـەگ خواپترە ، لە کۆتایی‌دا سڵاوم بگەیەنە بە ئەلیونا شـەڵ و بیجـۆرگالیسکـە وانە کەتان باپیـرە نەکەی ئامێرە مۆسیقایەکـەم بەدەیی بە کەس ، باپیـرە گیان وەرە ،لەم چەرمەسەری ـیەم قوتارکە .

کچەزای خـۆت
« ئیڤان جۆکۆف ـ فارکا »

کاغەزەکەی لۆ کـردو خستی‌یە ناو ئەو (بەرگـی کاغەز) ەوە کە دوێنـێ بە ـ کۆپك ـ ێ کڕیبـووی، کەمێ داماو لەسەری نوسی :

(باپیرەم) .

سەری خوراندو پاشـس کەمی شتێکی‌کەی نوسی :

(گوندەکە ـ قستەنتیـن ماکارچ) .

هەستی بە شادمانی‌یەکـی زۆر ئەکرد . کەس لەوێ نەبوو رێی نوسینی لێ بگـرێ ، هەستایە سەرپێ و جلوبەرگەکەی لە بەرکرد ، چاکەتەکەی لـە بیر چوو ، دەر پەڕی‌یە دەرەوە، رۆژی پێشوو کە لە خەڵکـی پرسیبوو ، پێیان ووتبوو :

(نامە ئەخرێتە سندوقـی پۆستەوە ، گالیسکەی سـێ ئەسپی ئەیبات بۆ هەموو لایەکی جیهان) .

فانکا ـ نامە بە نرخەکـەی چنستە نزیکترین سندوقـی پۆستەو گەڕایەوە ، پاشـس ـ کاژێر = سەعات = یێك منداڵەکە بە دەم لایلایـەی ئاواتە شیرینەکانی‌یـەوە خەرێکی قورسی لێ کـەوت ، خەونی بە باپیرەیەوە ئەبینـی پێ رووتەکانی خستبـووە قەراغی ئاگردانـی چێشتخانەی تەلارەکـەو نامەکە بۆ چێشتکەرەکـان ئەخوێنێتەوە ؛ (ئێل) یشـس بە بەردەم ئاگردانەکا دێت و ئەچێ و کلکی ئەلەقێنێ .

Institut Kurde de Paris

پاشماوەی دەقی وتەی سەرۆکی فەرماندە

خەڵك دەڵێن ، دۆخ لە عیراق هێمن و ئاسوودە نی یە ، ئاسودەیی چۆن ئەبێ ؟ بڕوا بوون بە خۆ چۆن دەبێ ؟ پشتگیری کردن لە لایەن گەلەوە چۆن لەمە پتر دەبێ ؟ ئەوە بوو بڕیارە ڕەواکەی هاوڕێیان ئەندامانی دادگاو ئەندامانی دەستەی تەحقیقی یەکەدا درا .

ئێستا ژمارەی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش شانزەیەو لە ئەندامانی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش حەوت لە دادگاکەو سێ لە دەستەی تەحقیقی یەکەدا بەشدار بوون .. ئەمەش یەکەم جارە لە مێژووی بزوتنەوە شورشگێڕی یەکان بە بێ جیاوازیی و بگرە یەکەم جارە لە مێژووی خەباتی مرۆڤایەتی دا ڕود ئەدات کە نیوەی سەرکردایەتی بەرز لە دادگاو لە تەحقیق دا بەشدار دەبن بۆ ئەوەی داد پەروەریی دابین بکەن و داد پەروەریی جێگیر بکەن و دەنگی ڕاستی دەربڕین .

لۆمەی ئەو خەڵکە مەکەن کە لە دەرەوەی سنوور شین و گریانیانە چونکە دووچاری نائومیدی بوون پتر لە پێنج ساڵە ئاواتی کۆتایی هاتنی ئیرادەی گەل و ڕزگار بوون لە سەر چاوەی سەرەکی تیشك پژێن لەم ناوچە گرنگ و زیندووەی جیهان بە بەر نەفسدا ئەکەن. پێنج ساڵەو ئەوان خەریکی خۆ گرد کردنەوەو یەکخستنی ڕیزو پتەو کردنی بڕوا شەڕانی یەکەیانن کەچی دووچاری نائومیدی بوون ... لۆمەیان مەکەن چونکە ئەوەی گەلی عیراق بەدی هێناوە هەرچەندە حەقەو ڕاستە بەڵام لە بۆ چونی خەڵکی ترەوە شتێکە لە ناوچەی بیرەکانی نەوت ئەبێتە مایەی ناڕەحەتی ی و ئاگر هەڵگیرساندن . لە ناوچەی بیرەکانی نەوتدا سەرچاوەیەکی تیشك پژێن هەیە .. لە عیراقداو نەك لە قوترێکی تر ..عیراق بە توانا ناسراوەکانی و بە مێژووە سەر بەرزکەی . ئەمەش شتێکی سروشتی یە ... ئەتانەوێ دەمکوتیان بکەن و ئەتانەوی بەقسە نائومیدی خۆیان دەر نەبڕن و بۆ ئەوان بە زیادی دەزانن کە زەبریان بەرکەوت بنائێنن ئەو خەڵکە خاوەن سودو قازانجە لە دەرەوە بۆ ئێوە بە زیادی دەزانن کە وەك ئەوەی بژین و بە زیادی دەزانن کە دەسەلاتی تەواوەتیتان هەبێ .

بۆ دەوڵەتێکی (١٣) ملیۆنی ی بە زیادی دەزانن کە بە سەربەخۆیی لە نێوان قەوارە گەورەکاندا بژی. بۆ گەلەکەمان کە (١٣) ملیۆنە بە زیادی دەزانن کە خۆی لە سیاسەتی ناوخۆ و لە سیاسەتی عەرەبی و سیاسەتی نێو دەوڵەتاندا ئیرادەی تەواوی خۆی هەبێ بۆ ئێوە بە زیادی دەزانن کە بڵێن پێویستە زۆردارو زۆر لێکراو نەمێنێ و پێویستە لە نیشتیمانی عەرەبدا وەك ئاغای خۆیان بژین ..هەروەها بۆ ئێوە بە زیادی دەزانن کە داوای یەکگرتنی عەرەب بکەن و .. بۆ ئێوە بە زیادی دەزانن کە دروشمی ڕزگار کردنی فەلەستین لە سەر ئاستی جیهان بەرز بکەنەوە..

بەڵێنی کۆتایی هاتنی پیلانەکانتان پێ نادەین

هەروەها لێکدانی (تعبئة) جەماوەرتان لە سەرئەم ڕێگایەو لە پێناوی ئەم بیروباوەڕانەدا بۆ ئێوە بە زیاد دەزانن .ئایا بەڵێنتان ئەدەنێ پیلانەکان دژی ئێوە کۆتاییان دێت ؟ ئەم بەڵێنەتان پێ نادەین وە ئەگەر بەڵێنمان دانێ کە پیلانەکان دژی ئێوە کۆتاییان دێت ئەوا مانای ئەوە ئەگەیەنێ کە لەگەڵ خۆماندا بڕیارمان داوە ڕەوتەکە بوەستێنین . ئەگەر پێمان وتن پیلانێك دژی ئێوە روو نادات ئەوا مانای وایە کە ئێمە ماندوو بووین و نامانەوێ درێژە بە ڕەوتەکە بدەین . ئەگەر پێمان وتن لەمەولا هیچ پیلانێك لە دژتان ناکرێ ئەوا مانای ئەوەیە کە لەمەولا بە گژ سودو قازانجەکانی ئیمپریالیزمدا ناچین و دەست بە سەردا گرتن ڕەت ناکەینەوەو هەژارەکان تێر ناکەین و نموونەیەکی نوێ لە عیراقدا بەدی ناهێنین .

بە باوەڕی من ئێوە ئەم بەڵێنەتان لە ئێمە ناوێ و وەك من بۆی بچم ئێوە ئەم بەڵێنە لە ئێمە داوا ناکەن لە کاتێکدا ئێمە دەزانین ئێوە چیتان دەوێ و ئێمە دەزانین کە ئەوەی دەتانەوێ بەشێکە لە ئیرادەکەمان . .. ئێمە دەزانین ئەوەی دەتانەوێ بەشێکە لە ئیرادەکەمان ... ئێمە دەزانین ئەوەی لە پێناویدا پێ دەکەین لە ویژدانی ئێوەوە هەڵهێنجراوە . ئێمە دەزانین ئەدەب لە پێناویدا تێ دەکۆشین ، تێکۆشانە لە پێناوی بیرو باوەڕە شەریفەکانی حزبی بەعسی عەرەبی سوشیالیست ئەوەی کە لە بارەیەوە بەڵێنتان پێ ئەدەین ... ئەوەی لە بارەیەوە بەڵێنتان پێ ئەدەین ئەوەیە کە ئێمە بەردەوام ئەبین لە تێکۆشان لە سەر هەمان ڕێگاو بە هەمان هێزو هەمان بڕواو هەمان توندی و هەمان وردی و هەمان بیروباوەڕو هەمان بەهاکان بەبێ سڵ کردنەوەو بەبێ ئەوەی ئەم پیلانە چەپەڵە وامان لێ بکات کە لە بەهاکان سڵ بکەینەوە یاخود لەو کردارە سڵ بکەینەوە یاخود لەو کردارە سڵ بکەینەوە کە بڕوامان پێ یەتی و پێویستە پێتانی بڵێین .

براینە بڕوامان لە باوەڕو هۆشیاری ئێوەوە هەڵقوڵاوە . ئەوەی پێتانی ئەڵێین و کە دڵنیاین لێی ئەوەیە کە شۆڕشەکەتان تێك ناشکێ و حزبەکەتان بەردەوام فەرماندەی ڕەوتەکە دەبێ و هەموو ئەو پیلانانەی کە دژی بیروباوەڕەکان و دژی گەل و دژی حزب و ئەنرێنەوە هەموو ئەو تەقەللایانەی کە ئەیانەوێ وا لە شۆڕش بکەن بە سەر خۆیدا کڕ ببێ یاخود بڕوای شۆڕش لاواز بکات ... یا خود هەڵمەت بردنەکەی کەم بکاتەوە دووچاری نائومێدی و تێشکان و سەر نەکەوتن دەبێ هەر وەك پیلانەکە سەر نەکەوت و هەمیشە ئیرادەی گەل سەردەکەوێ و بەردەوام چاکە سەردەکەوێ و چارەنووسی هەموو ڕەوتێکی مرۆڤایەتی وابووە دوو ئیرادە لە زۆران بازیدا بوون ئیرادەی چاکە لە لەگەڵ ئیرادەی خراپە ئەمەش یاسایەکی خوایی یەو یەکێکە لە گرنگترین یاسا ناودندی یەکانی سروشت .. بەم شێوەیە قابیل هابیلی برای کوشت ،،.

ئیرادەی چاکەو ئیرادەی خراپە

بەڵام ئیرادەی خراپە نانوانی و نەیتوانیوە وا بکات کە یاساکەی خۆی زاڵ بێت بەڵکو هەمیشە ئیرادەی چاکەو یاساکەی سەرکەوتوو بوون ، لە مێژووی عەرەبی ئیسلامیماندا ڕوویداوە ... ڕوویداوە کە ڕۆژێك لە ڕۆژان کوڕی خەلیفە لە پێناوی تەماعی سوڵتەدا باوکی خۆی کوشتوەو .. کاری زۆرانبازیی نێوان خراپەو چاکە لەم ڕووداوەوە دوور نەبووە .. ڕوویدا یەکەم سەر کۆمار لە کوبای خەباتیگری شورشگێڕ خیانەتی لە ئەمانەت و لە شەرەف کردووەو خیانەتی لە سەرکردایەتی کوبا کردووەو ... چەندین پیلان لە نێو چەندین حزبی شورشگێڕدا ڕدویداوە .. لە یەکێتی سۆڤیەت ڕوویداوەو لە چین ڕوویداوەو لە هەموو جێگایەکدا قەوماوە هەرچەندە ئەمە حاڵەتێکی هەرەس هێنانی سەیرە کە لە ڕیزەکانی حزبی بەعسی عەرەبی سوشیالیستدا ڕوویدات ، سەیرە چونکە حزبمان بە ئاکاری بەرز ناسراوە .. بە زوهدی هاوڕێیە صەمیمییەکان و ڕاستەقینەکان کە بڕوایان بە ڕاستی هەیە ناسراوە ، هاوڕێی مەزنتان خەباتگێڕ احمد حسن البکر ئەمەی دەربڕی . چەند نموونەیەك نەك تاکە یەك نمونە لەم بارەیەوە هەیە .. چەند نموونەیەکی زۆر لە حزبە مەزنەکرتاندا هەیە کە زوهد دەر ئەبڕێ بەرامبەر بە تەفرەدەرەکانی ژیان و پابەندی شەرەف و بیرو باوەڕەکانی و تەفرەدەرەکان ڕەت دەکەنەوەو لە گەڵ ئەمەشدا هاوڕێینەو برایەعیراقی یەکان و عەرەبە سەر بەرزەکان لە هەموو جێگایەك ئێمە بێزارین بەڵام کەس لە نێو ئێمەدا خەمبار نی یە ، ئەم شێرە پەنجەیە بۆ ئێمە باش بوو ببڕدرێ بۆ ئەوەی ڕەوتەکە بە هیمەتێکی بەرزتر وردترو توندتر بە بڕ وایەکی پتەو ترو بە ورەتر دەر بڕینی بیرو باوەڕەکان و لە ڕێگای چاکەو لە ڕێگای چاکەو لە ڕێگای شەرەف و لە لە ڕێگای کەرامەتەوە بەردەوام بێت ..

دەزگا گومان لێکراوەکانی ڕاگەیاندن لە دەرەوە باسی نا ئاسودەیی دەکەن و ئەم دەزگایانەی ڕاگەیاندن کە باسی نائاسودەیی و ناهێمنی لە عیراقدا دەکەن نازانن کە سەرکردایەتی حزب و شۆڕش لە عیراق خەریکی لێکۆڵینەوەی چونیەتی لابردن و هەڵوەشاندنەوەی زۆر هەنگاوو تەگبیر ڕێوشوێنی (احترازی) یەکە زروفی تایبەتی لە شورشدا هێناونیە کایەوە بۆ ئەوەی ڕێوشوێنی سەقامگیریانەترو کە پتر شورش لە قۆناغە نوێیەکەی دەربڕن ، دابنێ . بەم جۆرە سەر کردایەتی لە مەسەلەی ئەو حوکمانەی کۆڵیەوە کە لە دادگای شورشەوە دراون و بڕیاریدا کە حوکمەکان لە سەر گیراوەکان کەم بکاتەوەو ئەوانە بەرەڵلا بکات کە بە چەند حوکمێکی دیاری کراو پانزە ساڵی و کەمتر کە لە لایەن دادگای شۆڕشەوە ئەم حوکمانە دەرچوون ، حوکم دراون ، ئەمەش بۆ گەل ڕادەگەیەنرێ .

شمشێری شورش گەورەترە

ویستمان ئەم نموونەیە بهێنینەوە بۆ ئەوەی پێتان بڵێم کە شۆڕشەکەتان بە هێزە ، لە کاتێکدا کە خەڵك وای بۆ ئەچن کە بەهۆی ئەم پیلانەوە دەرگاکانی بەندیخانەکان دەکەینەوەو بە هەزاران دەگرین و لە پیلانگێڕەکان بە بارێز دەبین . . ئەمانەوێ پێیان بڵێین کە گەل دڵسۆزەو پیلانگێڕەکان کە منو خاینەکان نەفرەت لێ کراون و تەنانەت ئەو خەڵکەی کە هەندێ تاوان و هەندێ هەڵەیان کردووە ئێمە ئامادەین لێیان ببورین و ئێمە دڵنیاین کە ئەوان ، تەنانەت ئەگەر بگەڕێنەوە سەر دەرونە شەڕانی یەکەیان ، ناتوانن بە شمشێرێکی بڕەر بە گژ شۆرشدا بچن چونکە شمشێری شۆڕش گەورە ترە ... براینە بێگومان شورش نەگەیشتوتە ئەو خێروچاکەیەی کە بۆ ئێوەی ئەوێ ،شورش نەگەیشتۆتە ئەو چاکەیەی کە بۆ ئێوە بیری لێ دەکاتەوە ، سەرکردایەتی پێش چەند هەفتەیەك و بگرە پێش چەند مانگێك لە دۆخی گوزەرانی عیراقی یەکانی کۆڵیەوە .،.

دوای هەموو ئەمەو وای بۆ ئەچن کە ئەوان ئەتوانن بە سەر گەلی عیراقدا زاڵ بن ، ئەو گەلەی کە سەر کردایەتی وای لێ هاتووە تێ بگات کە چون بیر دەکاتەوەو تەنانەت چۆن ڕەفتار دەکات پێش ئەوەی قسە بکات ئەو گەلەی وای لێ هاتووە کە بە هەستی قوڵ ڕێ بەشت دەبات پێش ئەوەی دیاردەکان ببینێ .. گرانە ئەوان بتوانن بە سەر ئەم گەلەدا زاڵ بن .

سەر کردایەتی دەیەویست چەند بڕیارێك دەر بکات براینە .. سەر کردایەتی ئەیویست چەند بڕیارێکی چاك کردنی گوزەرانی هاوولاتیە عیراقی یەکان لە (٣٠)ی تەمووزدا دەر بکات بەڵام دەر کردنەکەیانی دوا خست بەتایبەتی دوای ڕووداوی پیلانە خیانەتکاری یەکەو بە باوەڕی من لە ماوەی هەفتەیەکدا چەند بڕیارێك لە ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆرشەوە دەر ئەچێ ..

ئایا دەزانن چی لە بارەتانەوە دەڵێن ؟ دەڵێن :... دەزگا چەپەڵەکانی ڕاگەیاندن دەڵێن .. صدام حسین لە گەڵ ئەندامانی سەر کردایەتی و ئەنجومەندا وەستاو شتێکی ئەدۆزیەوە بە خەڵکی بڵێ ... بە گەلی بڵێ لەوە بەولاوە کە بەرتیلی زیاد کردنی توانای شت کرینیان بداتێ ... ئەمە یەکێکە لەو هۆیانەی وای لە سەر کردایەتی کرد کە بڕیارەکە لە ٣٠ی تەمووزەوە تائێستا دوا بخات ، لە مەولا لە گەڵ ئەو خەڵکەی کە لە زروفی پێشو لە ژووروی عیراقدا لە ئیرادەی گەلی کوردمان چوونە دەرەوە ، بە نەرمی هەڵس و کەوت دەکەین هەڵس وکەوتێکی نەرم کە ببێتە مایەی پاراستنی بیروباوەڕەکان بەڵام دەرفەتێکی نوێ دەداتە ئەوانەی کە ئەبانەوێ لەم دەرفەتە سود وەرگرن و کەفارەتی گوناهەکانیان ئەدەن و قوناخێکی نوێ و ژیانێکی نوێ دەست پێ دەکەن دەست لە ناو دەست و یەك دڵ ودەرون لەگەڵ گەلی مەزنی عیراق و لەگەڵ گەلەکەمان لە کوردستان .

شۆرشەکەتان بەهێزە

براینە پێویستە پێتان بڵێین کە شۆڕشەکەتان بەهێزە .. لە ناوەوەدا بەهێزە هەر وەك بۆتان ڕوونەو لەسەر سنوریش بەهێزە ... لە هەموو جێگایەك سوپایەکی مەزنمان هەیە ئەتوانێ هەموو داگیرکەرێك ببەزێنێ کە بیەوێ دەس درێژی بکاتە سەر سنوری عیراق .

براینە لەم بۆنەیەدا ڕووی قسەکردن لە ئێوە ئەکەین و ڕوو لە هەموو عیراقی یەك ئەکەیتی لە هەر شوێنێکدا بن لە کۆمەڵدا یاخود لە دەوڵەتدا پێویستە بایەخی دەرونی ی و کۆمەڵایەتی بەسوپا مەزنەکەتان بەن چونکە ئەو سۆدی گەلەو سوپای شۆرشەو سوپای حزبە .. ئومێدی ئەوەمان بێتانە ، هەموو عیراقی یە سەربەرزەکان ، کە لەگەڵ کەسانی سوپا بەئەفسەرو سەربازەوە جێگا لە ناودڵتاندا بگرن و لە دیژدانتاندا بن ئا وەها هەڵس وکەوتیان لە گەڵدا بکەن و بەجۆرێك کە ببێتە مایەی بەرزکردنەوەی شوێنە کۆمەڵایەتیەکەی هەڵس و ـ کەوتی لەگەڵدا بکەن . هەر وەك ئێمە بۆ سوپای عروبە بۆ سوپای عیراق .. سوپای بەعسی دەمانەدێوا. ئێوە دەزانن کە ئێمە دروشمی بە دواکەوتنی زۆرو جەورمان بەرزکردۆتەوە جا لە هەر شوێنێکدا بێ لەگەڵ لە ڕیشەوە هەڵکێشانی و وددی هێنانی دادپرروەریی لە هەموو گۆشەیەك لە گۆشەکانی کۆمەڵداو ئەمەش لە نموونە زیندووەکانی مێژووی باو باپیران لە مێژووی عیراق و لە مێژوی نەتەوەی سەربەرزی عەرەبەوە هەڵدەهێنجین . . لەبەر ئەمەو لە پێناوی ئەمەدا بە جۆرێك لەگەڵ قازی یەکان هەڵس وکەوت دەکەین کە ببێتە مایەی بەرزکردنەوەی پلەی کۆمەڵایەتییان و وایان لێ بکات بتوانن حوکمی دادپەروەرانە بدەن و وەك پێویستە داد دەربڕن ؛ چونکە ئێمە لەمەو لا ڕێ و شوێنەکانی (الطوارئ) کەم دەکەینەوە لەبەر ئەمە پێویستە قازیی بۆ سوودو قازانجی هاوڵاتیەکان و بۆ چەسپاندنی داد شەونخونی بکێشێ و پێویستە لقێکی سەرەکیی و زیندوین لە کۆمەڵدا لە چەسپاندنی دادپەروەریدا . .

دەست بەسەراگرتن ڕەتدەکەینەوە ..

پشتی هەق دەگرین

لەبەر ئەمە ، براینە هیوای ئەوەتان لێ دەخوازین ، هەموو عیراقیە شەریفەکان لە هەموو جێگایەکدا کە هەڵس دکەوت بکەن و هاوکاری بکەن . ئێمە لەسەرنجی مرۆڤ پەروەریانەدا جیاوازیی چۆنیەکی لە نێوان هاوولاتیەك و یەکێکی ترمدا ناکەین و ... لە بۆچونی مرۆڤ پەروەریانەدا لەسەر بنەڕەتە شورشگێڕو بیروباوەڕییەکانی حزب جیاوازی لەنێوان توێژێکی کۆمەڵایەتی و یەکێکی تردا ناکەین ، بەڵام دەست بەسەراگرتن ڕەفز دەکەین هەژارەکان سەردەخەین پشتی هەق دەگرین دژی ناهەق وانشاء الله قسەی هەق دەکەین و لەگەڵ ئەمەشدا هیوای ئەوەتان لێدەخوازین کە بەسەرنجێکی تایبەتی و وەك پێویست هەڵس وکەوت لەگەڵ براکانتاندا بکەن لە سوپادا . دوکان دارێك کاتێك سەد کەس لەبەردەم دوکانەکەی کۆ دەبنەوەو ئەگەر یەکێکی لە نێویاندا ببنێ کە لە سوپادابەو ئەوی تر قازییە ببخاتە پێشەوە مادام خاوەن ببخاتە پێشەوە مادام خاوەن هەقەو هەمان شتیشی سەبارەت بەوانی تر لەچاو ئەو سەد کەسەی کە لەهەر جێگایەك کۆدەبنەوە .. چونکە ئێمە سوپامان دەوێ ، دەمانەوێ لەهەموو جێگایەك بازووی نەتەوە بێ.. ئەمانەوێ بەردەوام بێ لە قوربانیدان لە پێناوی بیروباوەڕەکان لەهەموو جێگایەك و .. ئێمە گەلمان دەوێ لەو کاتەدا کە بنیاتدەنێ ، سوپا ئێشکە لەسنور دەگرێ و لەکاتی پێویستدا بۆ بەرگری کردن لەتەرەفی نەتەوە دەجەنگێ ، هەروەها قازییەکانیش چونکە ئێمە ئەوانمان وا ئەوێ کە داد جێگیربکەن . ئەمانەوێ ئەوان بەجۆرێك دادبچەسپێنن کە بەعسی عەرەبی سوشیالیست هێناویەتی و داوای ئەکات و لە مێژووی باروباپیرە مەزنەکان بەدرێژایی مێژوو هەڵبهێنجرێ ..ئەمەش ئیمتیاز نی یە بەڵکو لایەنێکە لەو پێداویستییە بنەڕەتیانە کە ئەمانەوێ لەسەرویەوە سوپابە هیمەتێکی گەورەتر بۆ بەرگری کردن لە شەرەف بجەنگێ و ئەمانەوێ بە هۆیەوە لە سوپا لە هەموو جێگایەك بۆ بەرگری کردن لەبیروباوەڕەکانی نەتەوەی عەرەب دەجەنگێ ، ئەمەنەوێ بەهۆیەوە قازییەکان جێ ئەرکەکانیان لە هەر شوێنێك بێ ولەهەر کاتێکدا لەمەسەلەکە بکۆڵنەوەو بڕیار بدەن ، قازی دادپەروەربن .

لە جیاتی من و لە جیاتی هاوڕێ یان لە ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش وسەرکردایەتی حزب سڵاو لەهەموو عیراقییەکی شەریف بکەن و ... بەناوی ئێوەوە لەم جێگایەو ... لەخاکی عیراقی نەبەز سڵاو لە هەموو خەباتکەرێکی عەرەب ئەکەین کە بەگژ زۆرو جەوردا دەچێ و لە هەموو شوێنێکدا پشتی هەق دەگرێ .. منداڵەکانتان لەپاشەڕۆژ دڵنیا بکەن ... دایکانتان لە پاشە ڕۆژ دڵنیابکەن و .. بچوك وگەورە لە پاشە ڕۆژ دڵنیابکەن چونکە انشاء الله پاشە ڕۆژێکی پڕشنگدارە .. وسڵاوی خواتان لێبێ .

ئا.د.ع

چەند بڕیارێکی «پاشماوە»

دەوڵەت و دامەزراوەکانی کەرتی سوشیالیستی کە یاساکانی یاخود بنەڕەتەکان یان سیستەمەکان یاخود پەیڕەوەکانی خزمەتی تایبەتی دەیانگرێتەوە مانگی دەدینار .

دووەم : ئەم بڕیارە لە ڕۆژنامەی ڕەسمیدا بڵاو دەکرێتەوەو لە ١-٨-١٩٧٩ وە کاری پێ دەکرێ و کار بە هیچ دەقێکی یاسایی یا خود بڕیارێك ناکرێ کە بە پێچەوانەی ناوەڕۆکەکەیەوە بێ .

سێیەم : پێویستە لە سەر وەزیران ئەم بڕیارە جێبەجێ بکەن .

صدام حسین
سەرۆکی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش

بسم الله الرحمن الرحيم
ئەنجومەنی سەرکردایەتی شورش
ژمارەی بڕیار ١٠٤٥
ڕۆژی بڕیار ١١-٨-١٩٧٩
بڕیار

بە پێی ناوەڕۆکی بڕگە (أ) لە بەندی چل و دووی دەستوری وەختەکی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش لە کۆبونەوەی ڕۆژی ١١-٨-١٩٧٩ ئەم بڕیارەی دا :

١ ـ زیاد کردنی کرێی مانگانەی گشتی ئەو کرێکارانەی کە لە دایەرەکانی دەوڵەت و دامەزراوەکانی کەرتی سوشیالیستی کار دەکەن مانگی دە دینار .

٢ ـ ڕادەی بەرزو نزمی دەرەجەی کرێکاران و پلەکانی کە لە هەموو یاساو بڕیارو بنەڕەت و سیستەمەکانی کرێدا هاتوون و کە لە دایەرەکانی دەوڵەت و دەزگاکانی کەرتی سوشیالیستیدا کاریان پێ دەکرێت دەسکاری دەکرێ ئەویش بەوەی ئەم زیاد کردنی موچەیەی کە لە برگە (أ) دا هاتووە بخرێتە سەری بۆ مەبەستی دامەزراندن (تعيين) دوای جێبەجێ کردنی ئەم بڕیارە .

٣ ـ ڕادەی نزمی ڕۆژانەی کرێکاری ناکارامە لە دایەرە ڕەسمی و نیمچە ڕەسمی و کەرتی سۆشیالیستیدا ڕۆژی دینارێك و سێ صەد فلس ئەبێ لە جێگای دینارەکەی جاران کە بە هەردوو بڕیاری ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش ژمارە (٦) و (٨٣) ی ساڵی ١٩٧٨ دیاری کرا .

٤ ـ ئەم بڕیارە لە ڕۆژنامەی ڕەسمیدا بڵاودەکرێتەوەو لە ١-٨-١٩٧٩ جێبەجێ دەکرێ.

صدام حسین
سەرۆکی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش

بسم الله الرحمن الرحيم
ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش
ژمارەی بڕیار : ١٠٤٦
ڕۆژی بڕیار : ١١-٨-١٩٧٩
بڕیار :

بە پێی ناوەڕۆکی بڕگە (أ) لە بەندی چل و دووی دەستوری وەختەکی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش لە کۆبونەوەی ڕۆژی ١١-٨-٧٩ ئەم بڕیارەی دا :

١ ـ خانە نشینە مەدەنییەکان سەرەڕای ئەو موچەو مخصصاتەی بۆیان بڕاوەتەوە مانگی ٧ر٥٠٠ حەوت دینارو پێنج صەد فلسیان بۆ زیاد دەکرێ و ئەم زیادەیەش لەکاتی دابەش کردندا وەك یەك بە سەر ئەندامانی خێزانەکەدا دابەش ئەکرێ بەو جۆرەی بەشی هەر یەکەیان لە ١ر٥٠٠ دینارێك و پێنج سەد فلس کەمتر نەبێ .

٢ ـ کرێکارە خانە نشینەکان مانگی ٧ر٥٠٠ حەوت دینارو پێنج سەد فلس زیادە وەردەگرن و لە کاتی دابەش کردنی ئەم پارە زیاد کراوەدا بە سەر ئەندامانی خێزانەکەیدا وەك یەك دابەش ئەکرێ بەو مەرجەی بەشی هەریەکێکیا لە ١ر٥٠٠ دینارێك و پێنج سەد فلس کەمتر نەبێ .

٣ ـ أ: ئەم زیادەیەی کە لە برگە ـ١ـی سەرەوەدا هاتووە خانە نشین کراوەکانی ئێستاو ئەوانەش دەگرێتەوە کە لە پاشەڕۆژدا بە پێی ناوەڕۆکی یاسای دەسکاری کراوی خانە کردنی مەدەنی ژمارە (٣٣) ی ساڵی ١٩٦٦ خانە نشین دەکرێن .

ب ـ ئەو زیادەیەی لە برگە (٢)ی سەرەوەدا هاتووە خانە نشین کراوەکانی ئێستاو ئەوانەش دەگرێتەوە کە لە پاشە ڕۆژدا خانە نشین دەکرێن .

٤ ـ ئەم زیادەیە ناوەڕۆکی بەندی شەشی یاسای ناوبراوی خانە نشینی مەدەنی و شەست و نۆی یاسای دەسکاری کراوی خانە نشینی و دەستەبەری کۆمەڵایەتی کرێکاران ژمارە (٣٩)ی ساڵی ١٩٧١ و ناوەڕۆکی یاسای تر نایگرنەوە. هەر یاسایەکی تر نایگرنەوە .

٥ ـ أـ هەر دەقێکی یاسایی یاخود بڕیارێك بە پێچەوانەی ناوەڕۆکی ئەم بڕیارەوە بێت پەکی ئەخرێت .

ب ـ ئەم بڕیارە لە ڕۆژنامەی ڕەسمیدا بڵاو دەکرێتەوەو لە ١-٨-١٩٧٩ وە جێبەجێ دەکرێ ...

صدام حسین
سەرۆکی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش

بسم الله الرحمن الرحيم
ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش
ڕۆژی بڕیار : ١١-٨-١٩٧٩
ژمارەی بڕیار : ١٠٤٧
بڕیار

بە پێی ناوەڕۆکی برگە (أ) لە بەندی چل و دووی دەستوری وەختەکی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش لە کۆبونەوەی ڕۆژی ١١-٨-٩٧٩ ئەم بڕیارەی دا :

١ ـ ڕادەی بەرزی وەزیفەکان کە لە جەدوەلی ژمارە(٢)ی وەزیفە گشتی یەکان و ژمارە (٣)ی وەزیفە تایبەتی یەکاندا هاتووەو کە پاشکۆی یاسای دەستکاری میلاکی ژمارە (٢٥)ی ساڵی ١٩٦٠ە بەم جۆرەی خوارەوە دەسکاری دەکرێ .

أ ـ بەرز کردنەوەی ڕادەی بەرزی گشتی ئەو وەزیفانەی کە لە (٩٠) دینار کەمترن بۆ (٩٠) دینار .

ب بەرز کردنەوەی ڕادەی بەرزی ئەو وەزیفانەی کەلە ١٢٥ دینار کۆتاییان دێت بۆ ١٥٠ دینار .

جـ ـ بەرز کردنەوەی ڕادەی بەرزی ئەو وەزیفانەی کە لە ١٥٠ دینار کۆتاییان دێت بۆ ١٧٠ دینار .

د ـ بەرز کردنەوەی ڕادەی بەرزی ئەو وەزیفانەی کە لە ١٨٠ دینار کۆتاییان دێت بۆ ٢٠٠ دینار .

٢ ـ ناوەڕۆکی برگە (١) ی سەرەوە دەزگاو دامەزراوەکانی کەرتی سۆشیالیستی دەگرێتەوە کە یاساو بنەڕەت و سیستەمەکانی خزمەت پەیڕەو دەکەن ئەویش لە ڕێگای بەرز کردنەوەی ڕادەی بەرزی ئەو وەزیفانەی لەو دەچن ئەگەر هاتوو لەو ڕادە ناو براوانە کەمتر بوون .

٣ ـ ئەم بڕیارە لە ڕۆژنامەی ڕەسمیدا بڵاو دەکرێتەوەو لە ١-٨-١٩٧٩وە جێبەجێ دەکرێ .

صدام حسین
سەرۆکی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش

بسم الله الرحمن الرحيم
ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش
ژمارەی بڕیار ١٠٤٨
ڕۆژی بڕیار ١١-٨-٧٩
بڕیار

بە پێی ناوەڕۆکی برگە (أ) لە بەندی چل و دووی دەستوری وەختەکی ، ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش لە کۆ بونەوەی ڕۆژی ١١-٨-١٩٧٩ ئەم بڕیارەی دا:

١ ـ برگە (أ)ی بەندی سێی یاسای دەسکاری کراوی خزمەتی مەدەنی ژمارە (٢٤) ی ساڵی ١٩٦٠ دەسکاری دەکرێ و بەم شێوەیەی لێ دێت :

أ ـ ڕادەی دەرەجەی یەکەم (أ) ١٨٠ـ٢٠٠دینار دەبێ .

ب ـ ڕادەی دەرەجەی یەکەم(ب) ١٣٠ـ١٧٠ دینار دەبێ .

٢ ـ ئەم بڕیارە لە ڕۆژنامەی ڕەسمیدا بڵاو دەبێتەوەو لە ١-٨-١٩٧٩ وە کاری پێ دەکرێ ..

صدام حسین
سەرۆکی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش

گولله باران کردنی (پاشماوە)

الحمداني ، محمد محجوب مهدي ، غانم عبدالجليل سعودي خالد عبد عثمان الكبيسي ، طاهر احمد امين ،وليد محمود سيرت ،غازي ابراهيم ايوب ، نوري حمودي احمد،عبدالخالق ابراهيم خليل السامرائي ، ماجد عبدالستار فاضل السامرائي ، وليد صالح محمد الجنابي ،وليد ابراهيم اسماعيل الاعظمي ، ابراهيم عبد علي حاسم ، بدن فاضل عريبي ، طالب محمد صويلح ، اسماعيل محمود ابراهيم النجار ، نافع حسين علي الكبيسي ، حازم عبدالقادر ، خليل ابراهيم النصاب .

حوکمی ئیعدامەکە لە لایەن تێکۆشەرانی حزبەوە بەچەکەکانیان جێبەجێ کراو لە هەموو سەرکردایەتی دەستەیەك و سەرکردایەتی شوعبەیەکی ڕێکخراوە مەدەنی و عەسکەریەکانی حزبەوە لە هەموو لایەکی وڵاتدا هاوڕێیەك بەشداری کرد ، لە ناو هاوارکردندا بەژیانی حزب و شۆڕش و سەرۆکی فەرماندە تێکۆشەر صدام حسین و ئامادەیی بێسنووری هاوڕێیان بۆ جێبەجێکردنی هەر فرمانێك بۆ پاراستنی شەرەفی حزب و شۆڕش و پاراستنی لە پیلان و غەدر .

هاوڕێیان سەرۆك و ئەندامانی دادگای تایبەتی و هاوڕێیان ئەندامانی دەستەی تەحقیق و هەندی لە ئەندامانی کادیری پێشکەوتەی حزب لە جێبەجێ کردنەکەدا بەشداریان کرد .

سەرنج

لەبەر ئەو بارە تایبەتیەی ئەم ژمارەیەی ڕۆژنامەکەمان تیایدا دەرچوو هەرووتارێ لە لاپەڕەکانی تردا پاشماوەیان ماوە ژمارەی داهاتو بڵاو دەکردێتەوە

هاوکاری

Institut Kurde de Paris

ئەم کاتەت باش

سربست عبدالرحمن عزیز

● ئەم هونەرمەندە هێشتاله دەمە دەمی لاویدایە سالێ ١٩٥٨ لە سلیمانی لەدایك بووەو ، دەرچووی قوتابخانەی ئامادەیی پیشەسازی‌یە ، لە سالی ١٩٧٣ەوە دەستی داوەتە فلچەو قەڵەمی وێنەکێشان لە قوتابخانەی ئامادەییدا سالانی ٩٧٣و ٩٧٥ و ٩٧٦ هاوبەشی پێشانگای قوتابخانەکانی سلیمانی کردووەو سالی ٩٧٧ یش لە ئامادەیی پیشەسازی هاوبەشی پێشانگای سالانەی قوتابخانەکانی کردووەو ئەمسالیش بەهاوبەشی هونەرمەندێکی تر بەرێوەبەرێتی رۆشنبیری جەماوەر لە سلیمانی پێشانگایەکی بۆ کردەوە ، لەم پێشانگایانەدا ئەنجامی چاك و سەرکەوتوی هەبوو .

● بۆ پێش‌خستنی هونەری وێنەکێشانی کوردی وتی :ـ

+ بۆ پێش خستنی هونەری رەسەنی کوردی ئەبێ پێش هەموو شتێ شارەزای هەموو نەرێتەکانی کۆمەلەکەمان ببین ، هونەرمەند تەنیا کەسێکە ئەتوانێ باسی ئەو شتە بکا ،کەهەستی پێ ئەکا و ئەبێ خەڵکی لێی تێ بگا و هونەرەکەی مۆرکی گەلەکەی پێوە بێ و هەر بەسەیر کردن بناسرێتەوە .

پ . هاوکاری

له چالاکیه‌کانی کۆمه‌ڵی هونه‌رو ویژه‌ی کوردی ـهه‌ولێر

بیبلۆگرافیای چیرۆکی کوردی و وتاریکی تر

چیرۆکی هونەری کوردی لەجاوجاراندا ئەمرۆ نووسەرو خوێنەری پتر بووە ، ئەمەشیان ئەو پێویستیەی سەپاند کە دەبێ دەست بدرێتە لێکۆلینەوەلە سەرەتای سەر هەلدانی ئەم لقە گرنگەی ئەدەب‌و شۆرە سوارانی هەوەلینی‌و گەشە کردنی شان بەشانی‌هونەرو ئەدەبی کوردی ، کارێکی وا وردو لێهاتووی سەلیقە خوازیش رۆشەنبیری بە سەلیقەو خاوەن توانا ولێهاتووی دەوێ ، بۆیە هەست دەکەین لەم بوارەدا زۆر بەکەمی‌هەن خۆیان لە قەرەی دابێ ، لەوانەیش کە هەولیاندا مامۆستای چیرۆك نووس حسین عارف بوو ، کە بەبڵاوکردنەوەی لێکۆلینەوەی (چیرۆکی هونەری کوردی)بەکەمجارو بەم شێوەیە ئەو گۆمە مەنکەی شڵەقاند .

بلاوبوونەوەی ئەو کتێبەزۆروتارو لێدوانی لە کۆفارو رۆژنامەکاندا لەسەر نووسراوبگرەو بەردەیەکی تەواویشی لەسەر هاتەکایەوە ، هەر لەم بوارەشدا چیرۆك نووس (محەممەد رەشید فەتاح) لەلایەن کۆمەڵی هونەرو ویژەی کوردی لقی هەولێرەوە بانگهێشتن کرا تا لە کۆرێکی ئەدبیا کە لە باخچەکانی بارەگای یەکێتی نووسەرانی کورد ـلقی هەولێردا بەسترا، ئەو وتارەی پێشکەش بکا کە بەناوی (چەند تیشکێك لەسەر بیلۆگرافیای چیرۆکی کوردی) یەوە بوو .

وتارەکە بریتی بوو لە بۆچوون‌و تێروانینی تایبەتی نووسەر بەرامبەر بەراکانی حسین عارف‌و عمر بەرزنجی کە تیایدا پەنجەی بۆ ئەو خالە ناراستانە درێژکرد کە لە دوو تووێی هەردو لێکۆلینەوەکەدا خۆیان دەنواندە زآریش پێی لەسەر چیرۆکی (لەخەوما)ی جمیل صائب داگرت‌و بەدرێژی لەرای هەر دوولا دواو دوایش رای تایبەتی خۆی خستە پال راکانی تر ، ئەوەی گرنگ بوو ئەوە بوو کە نووسەر زۆر زانیاری نوێی تری خستە پاڵ زانیاری یەکانی ترەوەکە لەداهاتوودا ، لێکۆڵەرەوەکان شان بەشانی زانیاری‌یەکانی تر کەڵکی لێوەردەگرن ،ئەوەی شیاوی وتنیشە ئەوەیە کە شوێن پەنجەی ماندووبوون بە ووتارەکەوە دیار بوو ، هیوادارین لەم بوارەداو لەبوارەکانی تری (چیرۆکی کوردی) دەست‌و خامەی زانایان‌و لێهاتوان بکەوێتە گەڕ بە ئومێدی کامل کردنی ئەو نوێبوونەوەیەی کە لە چیرۆکی کوردیدا سەری هەلداوە لە بارەی بۆچونی یەوە لەدوایشدا ئەوەی ماوەکە دەربارەی کۆڕەکە بینجەینە بەرچاو ئەوەیە کە نزیکەی دوو سەعاتی خایاندو رۆژنامە نووس کاك ممتاز حەیدەری بەرێوەی دەبرد .

چاپکراوی نوێ

ئەستێرە

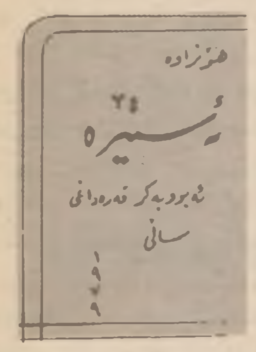

کۆمەلە هونراوەیەکی شاعیری تازە پێگەیشتو ابوبکر قەرەداخی‌یە لە نامیلکەیەکی (٢٤) لاپەرەیی قەوارە بچکۆلانەدا لەم دواییەدا دەرچووەو هەشت پارچە هونراوەی تیایە .

● وێنە لە دەرەوەی سنوور ●

بۆ ماوەی ١٦ سەعاتی رەبەق، لە شارێکی فەرەنسادا « یوتا » دەستەیەك پزیشك خەریك بوون تا توانیان سەری ئەم جوتەیە لە یەك بکەنەوە « وێنەی یەکەم » هەردوو منداڵەکە «لیزا »و« ئالیزا » دوایی ١٩ مانگ لە دایك‌بوونیان توانرا لێك جیا بکرێنەوە « وێنەی « دووەم » .

ئەوەی شایانی باسە لەم کارەدا یانزە پزیشك بەشداربوون‌و ئەنجام کارەکەیان بەسەرکەوتویی مەبەسەر بو.

پێشانگای پۆستەری هونەرمەندانی ناوچەی ئۆتۆنۆمی لە بەغدا

سەرگوڵ تەیمور

هەر وەك زانراوە مێژوی هونەری وێنە کێشان لە عیراقدا زۆر کۆنەو شان بەشانی هونەرکانی تر پێش‌کەوتوە و پێش ئەکەوێت . ئەتوانین بڵێین ، وێنەکێشان دەربرینی ئەو شتانەیە کە ئێمە بە ئاسانی ناتوانین وەربگیرین‌و دەری برین وەك هونەرمەند دەیکات‌و ولە جیهانی داهێنانی هونەری خۆیەوە بۆمان دەهێنیتە نێو رۆشنایی‌و بەر چاومانی دەخاوئەو هونەرمەندانش هەر وەك مێژونوس مێژو دەنووسنەوەو لە ونبون دەیپارێزن چونکە هەمو تابلۆیەك مەسەلەیەکی تیادا هەڵ ئەگرن .

لێرەوە دەست بۆ ئەو پێشنگایەی هونەرمەندانی ناوچەی کوردستانی عیراق دەکێشین کە لە مەلبەندی گشتی نەقابەی مامۆستایان لە بەغدا کرایەوەو ، وکۆمەلی لە هونەرمەندانی ناوچەکە بەشداریان تیادا کردبوو لەمانە :

نجاة کارسول ، کمال انور جزراوی اکرم سعید ، عمر چارشین گوڵنار لاوە ،حکمت هندی ، لە گەڵ ژمارەیەکی تر لە هونەرمەندان .

● پێشانگاکە دەستکەوتەکانی شۆرشی ١٧ی تەموزی پیشان ئەدا لە گەڵ هەندێك باس‌و مەسەلەی جۆر بەجۆری تر وەك سالی جهانی مندالان، رۆژی جهانی موسیقا لە گەڵ مەسەلەی گەلی فەلەستین .. هتد

● با بێینەوە سەر ئەو پۆسترانەی کە دەستکەوتەکانی شۆرشیان پیشان ئەدا لە ماوەی ـ١١ـ سالدا ، دیارترین باس لە تابلۆکاندا هەڵمەتی نەهێشتنی نەخوێندەواری بوو .

● بەشێکی زۆر لە تابلوکان جوان‌و سەرکەوتوبوون چی لە رووی ناوەرۆك و چی شێوە ، بەلام هەندێك تابلۆیشی تیادا بوکە پێویستی بە خۆ هیلاك‌کردنی زیاتری هونەرمەندەکان دەکرد .

لەگەڵ ئەوشدا پیرۆزبایی لە هەمو ئەو هونەرمەندانە وسەرکەوتوبن .

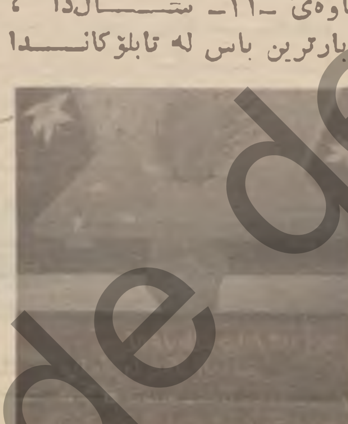

سعدون جابر گۆرانی کوردی تۆمار ئەکات

حمە سعید حمەکریم
پ هاوکاری لە سلیمانی

● هەر لە کۆنەوە گوێم ئاشنا بوو بە گۆرانیەکانی گۆرانی بێژی بەناوبانگ سعدون جابرو وەکو گوێگرێکی راستەقینەی ئەو گۆرانی بێژە حەزم لە هەموو گۆرانیەکانی کردو ئیتر هەرلەو کاتەشەوە حەزم ئەکرد کە بیبینم‌و چەند پرسیارێکی تایبەتی‌و گشتی ئاراستە بکەم .

ئەم کارەم بۆ رێك نەکەوت هەتا لەم دواییەدا ناوبراو بۆ هاوبەشی دوو ئاهەنگی هونەری‌هاتە شاری سلیمانی‌و منیش بەفرسەتم زانی ئەوەی خوێنەری بەرێزو بەتایبەتیش ئەوانەی بە دەنگە خۆشەکەی ئەم هونەرمەندە ئاشنان کەڵکی لێوەربگرن .

● کاتێك بۆ یەکەمجار بەرەو رووی جەماوەری سلیمانی بویتەوە هەستت بەچی‌کرد . ئەویش لە وەلامدا وتی :ـ

+ کاتێك بۆ یەکەمجار لە ئاهەنگێکی ئافرەتانی سلیمانیدا رووبەرووی خەڵکی سلیمانی خۆشەویست بوومەوە هەستم بە شادمانی‌یەکی ئەوتۆکرد کە ناتوانم بە ئاسانی باسی بکەم .

● لە ئاهەنگەکاندا گۆرانیەکی کوردیت وت ! چۆن فێری بویت ؟ لە کوێ ئەوەندە ماوەت هەبووە فێری گۆرانی کوردی ببی .

+ چوار سال لەمەو پێش تیپی مۆسیقای سلیمانی هاتنە بەغداو لە ئاهەنگێك داولەسەر شانۆیەك لە شانۆکانی بەغدا ئەو گۆرانیەیان پێش‌کەش کردو منیش حەزم لە ئاوازەکەی کردوو فێری بووم‌وئەو چەند دێرە شیعرەشم لێ لەبەر کردوو ئەوا لەم ئاهەنگانەی سلیمانیدا بەفرسەتم زانی پێش‌کەش جەماوەری خۆیم کردو وابزانم زۆریان بەدڵ بوو

● لێرەدا هونەرمەندوتی:ـ

+ بە تەمام لەم چەندانەدا گۆرانیەکی کوردی لە تەلەفزیون تۆمار بکەم‌وئێستا لە دەوری خۆئامادە کردندام بۆ ئەوە بەستەوچاوەروانی ئەوە ئەکەم چاکتر دەری بهێنم‌و ئینجا تۆماری بکەم تا جەماوەر لێی رازی بن .

دەرباری بەرهەمەکانی وتی:ـ

+ ئەو گۆرانیانەی تائێستا پێش‌کەشم کردوون لە ١/٠١٠٠ لێیان رازی نیم‌و لە پێش‌کەش کردنی بەرهەمدا من زۆر تەماع کارم‌و هەمیشە هەولی باشتر ئەدەم‌و وا بزانم باشترین گۆرانیشم هێشتا نەوتووەو لە هەولدام بۆ ئەوەی بیڵێم .

● شیعر ئەزانی ؟

+ شیعر دانانێم بەلام گوێ‌گرو خوێنەرێکی چاکو بەپەرۆشی شیعرم‌و لە هەرچی بکەم لە بەری ئەکەم .

● دەربارەی شاری سلیمانی‌و هونەر وتی :ـ

+ شاری سلیمانی خۆشەویست بەناوبانگە بەهونەرو هونەر پەرست‌و من حەز ئەکەم لە هەموو ئاهەنگو بۆنەیەکدا بێمە سلیمانی‌و هاوبەشیان بکەم ، بەراستی خاوەن زەوق‌و هونەری رەسەن‌و هونەری گۆرانی‌و مۆسیقاشیان قۆناغێکی چاکی بریوەو پاشە رۆژیان زۆر روناکەو هونەرمەندانیان زۆر دلسۆزن بەهونەرەکەیان‌و هەموو جەماوەریشیان هونەروو هونەرمەندیان خۆش ئەوێ .

● لە بەشی زۆری پارێزگاکانی ولاتدا گۆرانیت وتوە ! باشە لە کوێ جەماوەری راستەقینەی باشت هەبووەو ویژدانت ئاسودە بووە .

+ هەموو ناوچەکانی ولات گەراوم‌و گۆرانیم تیاوتون، لە شارەکانی کوردستان‌و بەتایبەتی لە سلیمانیدا ویژدان‌و هەستم ئاسودەو‌کامەران بوو لە هەموو شوێنەکای‌تر زیاتر جەماوەر لەناخیانەوە خۆشیان ویستم و منیش هەست بەشانازی ئەکەم کە جەماوەری گەلێك وەکو گەلی کوردی خۆشەویست خۆشی بوێم‌و هونەرەکەمی لاپەسەند بێت‌و لە راستیشدا گەلی کورد بەشێوەیەکی گشتی هونەر ناس‌و هونەر پەروەرن‌و جیاوازی هونەری کوردی‌و هونەری نەتەوەکانی‌تر ناکەن ، ئەگەر هونەری رەسەن ببینن‌و منیش‌هەموو کات حەز ئەکەم گۆرانیان بۆ بلێم‌و وەکو وتم‌زۆر هەوڵ ئەدەم بەزمانی خۆیان گۆرانیان بۆ بلێم .

● وەزیفەو ئیشت ئێستا لە کوێیە ؟

+ من دەرچوی کولیجی ئاداب بەشی ئەدەبی ئینکلیزیم‌و ئێستا سەرپەرشتیاری هونەریم لە پەروەردەی بەغداـ کەرخ .

● لە کۆتاییدا زۆر سوپاسی هەستی‌مان کرد بەرامبەر بە جەماوەری گەلی کوردو شاری سلیمانی‌و داوای سەرکەوتنی زیاترمان بۆکردووئەویش زۆری پێ‌خۆشبو کە لە رۆژنامەیەکی کوردیدا دەربارەی ئەنووسرێت‌و وتی ئەگەر بلاوتان کردەوە ژمارەیەکم لەورۆژنامەیە بۆبنێرن سوپاستان ئەکەم .

جیهانی منالان

دەنگخۆشترین مەل

ـلەتیف هەلمەت ـ

چۆلەکەیەك‌و ریشۆلەیەك بلبلێك لە سەر دارێکدا هێلانەیان کرد بو ...

ئێوارانێك بلبلە کە کەوتە داوی راوچی‌یەکەوەو گرتی‌و بردی خستی‌یە قەفەزێکەوە. بەیانی زوو چۆلەکەکە چریکانی‌و گوتی :

ـمن دەنگخۆشترین مەلی ئەم دارستانەم ریشۆلەکە خۆی فش کردەوەو گوتی :

ـوا نیە ... لەم دارستانەدا مەلی لە من دەنگخۆشتر نیە ! چۆلەکەکەو ریشۆلەکە بەو بەشەریان هەموو پەرو تووکی خۆیان بەسەر دارەکاندا وەراند ... بۆ نیوەرۆ کورە بچکۆلەکەی راوچی‌یەکە ویستی یاری لە گەل بلبلەکەدا بکا ... دەرگای قەفەزەکەی کردەوەو پەنجەی بۆ دەنووکی بلبلەکە درێژ کرد ... بلبلەکە ... ئەمەی بە هەل زانی‌و فڕی‌و لە شەقەی باڵ‌و بڕی دەرچوو.. ..خۆی گەیاندەوە دارستانەکە...و لەسەر هێلانەکەی خۆیدا نیشتەوەو دەستی کردەوە بەخوێندن .. چۆلەکەو ریشۆلەکە لەشەرماندا دارستانەکەیان بەجێ هێشت‌و دارستانەکە پێیان پێکەنی‌و شنەبای فێنکیش بەرووتووکە کانیانی رامالی ...

بیورن

بەرێزان :

یاسین ابو بکر، کامەران‌حسین بەرزنجی ـ هەولێر ، ئازاد عباس کەرکوك ، دلاوەر قەرەداغی‌سلیمانی ، جاسم بێ‌خەوکەرکوك ، امین‌مصطفی‌سلیمانی ، ئاراس محمد ، ولید قادرکەرکوك ، بێشرەو عبدالقادر سلیمانی ، ئاوات کامل‌سلیمانی ، ئازاد هوشمەند ، مەلول لە دوکان ،شیرکۆ کەریم لە سلیمانی ، یوسف کریم هەولیر، عباس احمد سلیمانی ، ئازاد عبداللە سلیمانی ، غیدان مجید ،محمدعلی ، هەلکەوت هیمن ، اسماعیل عبداللە ، طارق هەولێر ، عبداللە حسن سلیمانی ، ئەمل محمد ،احمدکریم ، عبداللە سەردار ، فاضل رشید لتون کۆیی .

ببورن ، لە بلاونەکرنەوەی‌بەرهەمەکانتان چونکە : یان دەرنگ گەیشتون ، یان‌لەوەبەر بیستراون ، یان ناو ئاونیشانی تەواویان پێوەنەبوە . سوپاستان دەکەین .

ارمن علی

بەرژین زاهیر

جالاك زاهیر

شوان امین

وریاسربست

حیدرشوکت

چیرۆکەکانی رەندا

ـ١ـ

رۆژێکیان رەندا بە بەرخەکەی خۆی وت :ـ دە زوو گەورە بە .. ، بەرخە بجووکەکە وەلامی دایەوە : ـ ئەگەر منت خۆش دەوێ قەت ئەم داواکاریەم لێ‌ناکەی .

رەندا بەرخەکەی تێ‌گەیاند کە زۆری خۆش دەوێ‌و خواخوایەتی گەورە بێ بو ئەوەی لەناو دەستە خوشکەکانی شانازی‌ی پێوە بکا .

بەرخەکە گەورە بوو .. بوو بەمەڕ ..بەرەو قەسابخانە راکێش کرا .. رەندا کەوتە گریانێکی تاڵ‌و بەکوڵ‌و ..بەلام هەموو ئەو گریانە تاڵەی رەندا نەیتوانی مەرەکە لەژێر چەقۆ رزگار بکا .

ـ٢ـ

رەندا بەرانبەر ئاوێنەکە وەستا .. لەپڕ رووی پرسیاری کردە دایکی :ـ

ـ دایە ! من لە کوێوە هاتووم ؟

دایکەکە حەپەسا .. هەندێ بیری کردەوەو ئنجا بەدەم زەردەخەنەوە بەرەندای وت :ـ

ـ کچم ! رۆژێکیان دەسکە گوڵێکمان کری .. تۆ لەناو دەسکە گوڵەکەدا گوڵێکی بچووکی سپی بووی .. کە تێر شیری منت خوارد بووی بەم کیژە جوانە !

رەندا وەلامەکەی بەلاوە زۆر خۆش بوو .. لە خۆشیانا شاگە شکە بوو .. بڕیاری‌دا ئەویش دەسکە گوڵێك بکرێ .

ـ٣ـ

رەندا لەژوورەکەی خۆی دانیشتبوو .. چۆلەکەیەکی بچووك بەدەم پرمەی گریانەوە هانەلای‌و پێی وت :

ـ دایە ! دایە !

رەندا لێی پرسی :

ـ بۆ ئەگریت ؟

ـ پشیلەیەك دەیەوێ بمخوا .

رەندا زۆر توورە بوو .. سوێندی خوارد لەمەو دوا رق لە هەموو پشیلەکان هەڵگرێ .. پاش ماوەیەك کە چاوی بەپشیلەیەکی برسی کەوت سوێندەکەی لەبیر چوەوە .

نووسینی زەکریا تامر
وەرگێرانی رێزان

Institut kurde de Paris

بەعس حزبی گشت گەلە

پێویستە لەسێبەری کۆمەڵگای شورشدا بایەخێکی تایبەتی بەهەریت و ئاکارە نوێیەکە بدەین و بەراوردکردنیشی بەئاکارو نەریتە کۆنەکەی کۆمەڵگای کۆنەپەرست بخەینە بەرچاوو دەربخەین .

سەرۆکی فەرماندە
صدام حسین

هاوكاری
« التضامن »

دەزگای رۆشنبیری و بلاوکردنەوەی کوردی
شەقامی « الجمهورية »
مەیدانی الخلاني
تەلەفۆن ٨٨٧٥٧٩٥/٥خەت
هاوکاری رۆژنامەیەکی هەفتانەیە
سالی ١٩٧٠ دامەزراوە
٨ لاپەرە ٢٥ فلسە

سەرنووسەر سعاد ادیب

● دووشەممە ٢٠ی ئاب ١٩٧٩ ژمارە ٤٨٨ ● ● الاثنين ٢٠ آب ١٩٧٩ العدد ٤٨٨ ●

قانوون ڕێگەیەکی بنچینەیی یە بۆ چەسپاندنی عەدالەت

ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆرش
یاسای بەخشینی گشتی دەرکرد

هەفتەی رابوردوو ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆرش بڕیاری دا کە بەخشینی گشتی گیراوەکان و ئەوانەی بڕیاری خنکاندنیان دراوە و راکردووەکان و ئەوانەی لە لایەن دادگا تایبەتیەکانەوە یا خود لە لایەن دادگای شۆرشەوە حوکم دراون ، بگرێتەوە .

ئەنجومەن ئەو گیراوانەی کە بە تۆمەتی وێرانکاریی ئابوری کە پەیوەندی بە لایەنێکی بێگانەوە هەیەو ئەوانەی بە تاوانی جاسوسی کردن و تریاك تاوانی پیلانگێڕان دژی حزب و دەولەت حوکم دراون لە چوارچێوەی ئەم بڕیارەبردۆتە دەرەوە ئەمەش دەقی بڕیارو یاساکەی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆرشە :

به پێی ناوەرۆکی برگە «أ» لە بەندی چل و دووی دەستوری وەختەکی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆرش لە کۆبونەوەی رۆژی ١٦ـ٨ـ١٩٧٩ بڕیاری دا :

یەکەم :

بە بەخشینێکی گشتی ، گشت ئەو حەپسانە ئەبەخشرێن کە لە لایەن دادگا تایبەتیەکانەوە یا خود لە لایەن دادگای شۆرشەوە حوکم دراون ، هەر وەها گشت ئەوانەی بەو تاوانانە تاوانبار کراون کە لە چوارچێوەی دەسەلاتی دادگا ناوبراوەکان دان و ئەوانەی لە قوناخی تەحقیق یاخود محاکمە کردندان دەبەخشرێن و لە بەندیخانەو تەوقیف بەرەلا ئەکرێن ئەگەر بە هۆی چەند مەسەلەیەکی تر نەگیرابن یا خود تەوقیف نەکرا بن .

دووەم :

بە لێبوردنێکی گشتی هەموو ئەوانەی کە حوکمی خنکاندنیان بەسەرا دراوە لە لایەن دادگا تایبەتیەکانەوە یا خود لە لایەن دادگای شۆرشەوە ، ئەبەخشرێن و ، لە گشت ئەو تاوانانەی کە پێی تاوانبار کراون و لە چوارچێوەی اختصاصی دادگا ناو براوەکاندان و تا ئێستا هەر لە قۆناخی تەحقیق یا خود محاکمەدان دەبەخشرێن و بەرەلا دەکرێن ئەگەر بە هۆی چەند مەسەلەیەکی ترەوە نەگیرابن یاخود تەوقیف نەکرابن .

سێیەم :

بە لێ بوردنێکی گشتی هەموو ئەو راکردوانەی لە لایەن دادگا تایبەتیەکانەوە یاخود لە لایەن دادگای شۆرشەوە حوکم دراون دەبەخشرێن و لە گشت ئەو تاوانانە دەبەخشرێن کە پێیان تاوانبار کراون و کە لە چوارچێوەی اختصاصی دادگا ناوبراوەکاندان و تا ئێستا هەر لە قۆناخی تەحقیق یاخود لە قۆناخی محاکمە کردندان.

چوارەم :

ناوەرۆکی برگەکانی . . . یەکەم و دووەم و سێیەمی ئەم بڕیارە ئەمانەی خوارەوە ناگرێتەوە :

١ ـ ئەوانەی بە هۆی چەند مەسەلەیەکی وێرانکاری ئابوری کە پەیوەندی بە چەند لایەنێکی بێگانەوە هەیە حوکم دراون .

٢ ـ ئەوانەی بە تاوانی جاسوسی کردن و تریاك و بەرگ حوکم دراون .

٣ ـ ئەوانەی بە تاوانی پیلانگێڕان دژی حزب و دەولەت کە لە لایەن ئەودادگا تایبەتیەوە حوکم درابون کە بە پێی بڕیاری ئەنجومەنی سەرکردایەتی شورش ژمارە « ٩٦٧ » ی ٢٨ ـ ٧ ـ ١٩٧٩ پێك هاتبوو .

پێنجەم :

کەم کردنەوەی حوکمی گرتن یاخود بەند کردن کە لە دادگا ئاسایەکانەوە و لە دادگاکانی هێزی چەکدارەوە ـ لەشکر ـ هێزەکانی ئاسایشی ناوخۆ ـ مخابراتی گشتی دەرچووە ، بەرادەی لە سەدا پانزە لە ئەسلی حوکمە ناوبراوەکان و پەیڕەو کردنی ئەوانەی لە برگە ـ چوار ـ ی ئەم یاسایەدا هاتوون . وە ماوەی سزدانەکە کە لە سەر حوکم دراوەکە لا براوە ، بە پێی ئەم کەم کردنەوەیە ، بە ماوەیەك دائەنرێ کە لە بەندیخانەدا بە سەر برابێ بۆ بەرەڵا کردن بە مەرج و « استثناء » لە ناوەرۆکی دەسکاری کراوی برگە «أ» لە بەندی ٣٣١ ی یاسای دەسکاری کراوی « اصولی محاکمەی جەزایی » ژمارە ـ ٢٣ ی سالی ١٩٧١ و ناوەرۆکی « بەرەڵلا کردن بە مەرج » یان لە سەر جێبەجێ ئەکرێ .

شەشەم :

لە حالەتێکدا ، ئەوەی کە بە پێی ناوەرۆکی ئەم بڕیارە بەرەڵلا کراوە هەمان تاوانی پێشوی بکاتەوە ، ئەو سزایانەی ئەدرێتەوە بە سەردا کە بە پێی یاسا لێیان بەخشراوەو دەعوا کۆنەکانی کە بە پێی ئەم بڕیارە لا برا بوون بۆی زیندو ئەکرێنەوە .

حەوتەم :

گشت ئەو فەرمانبەرو کرێکارانەی ناوەرۆکی ئەم بڕیارە دەیانگرێتەوە ، دەگەڕێنرێنەوە بۆ سەر ئیش و کارەکانی پێشویان لە رۆژی دەرچوونی ئەم بڕیارەوە . . وە ماوەی بڕانیان لە کار کردن بۆ مەبەستی خزمەت و خانەنشینی حیساب ناکرێ و دەرەجەی پێویستیان بۆ دابین دەکرێ ئەگەر هاتو ئەم دەرەجانە نەبوون ، ئەمە ئەندامانی هێزی چەکدار ناگرێتەوە .

جێگری یەکەمی سەرەك وەزیران بە هەنگاو یەکخستن لە گەڵ دایەرەو وەزارەتە خاوەن پەیوەندیەکان ئەرکی گیرانەوەیان بۆ سەر ئیش و کارو دابەش کردنیان ئەگرنە ئەستۆ .

هەشتەم :

بێ کارەکان لەوانەی ناوەرۆکی ئەم یاسایە دەیانگرێتەوە لەو وەزیفەو کارانەدا دامەزێنرێن کە لە گەڵ بەهرەی زانستی یاخود پیشەییاندا دەگونجێ و بەو موجەیەی کە بە پێی یاسا دەیانکەوێ و جێگری یەکەمی سەرەك وەزیران بە هەنگاو یەکخستن لە گەڵ دایەرەو وەزارەتە خاوەن پەیوەندیەکان ئەرکی دابەش کردنیان بە سەر دایەرەو دامەزراوەکانی دەولەتدا دەگرنە ئەستۆو دەرەجەی پێویستیان بۆ دابین دەکەن و لە رۆژی دەرچوونی ئەم بڕیارەدە بە تەعین کراو دائەنرێن .

نۆیەم :

ئەندامانی هێزی چەکدار کە ناوەرۆکی ئەم بڕیارە دەیانگرێتەوە داوا کاری بۆ تەعین بوون پێشکەش بە وەزارەتی ئیش و کاروباری کۆمەلایەتی دەکەن بۆ ئەوەی لە وەزیفەی مەدەنی یاخود کرێکاری هەر یەکە بە پێی بەهرەی زانستی یاخود پیشەیی خۆی لە دایەرەو دامەزراوەکانی دەولەتدا دایان بمەزرێنن و جێگری یەکەمی سەرەك وەزیران بە هەنگاو یەکخستن لە گەل وەزارەتە خاوەن پەیوەندیەکان ئەرکی دابەش کردنیان و بەدی هێنانی دەرەجەی پێویست ئەمە دەگرنە ئەستۆ .

دەیەم :

ئەو قوتابیانەی ناوەرۆکی ئەم یاسایە دەیانگرێتەوە دەگەڕێنرێنەوە بۆ کۆلیج و پەیمانگاو قوتابخانەکانیان و سالانی دابڕانیان لە خوێندن بە هۆی گرتن یاخود تەوقیفەوە بە سالانی دەر نە چوون دا نانرێ .

یانزەم :

ئەم بڕیارە لە رۆژنامەی رەسمیدا بلاو دەکرێتەوەو لە رۆژی دەرچوونیەوە جێبەجێ دەکرێ .

صدام حسین
جێگری سەرۆکی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆرش

به پێی ناوەرۆکی برگە(أ) لە بەندی چل و دووی دەستوری وەختەکی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆرش لە کۆبونەوەی رۆژی ١٦ـ٨ـ١٩٧٩دا بڕیاری دەرکردنی ئەم یاسایەی دا : ژمارە ـ١٠٨ سالی ١٩٧٩ : یاسای

بەخشینی گشتی کوردە عەسکەری و مەدەنیەکان

بەندی یەکەم :

کوردە عیراقیەکان ئەوانەی لەشکرو هێزەکانی ئاسایشی ناو خۆدا بوون و مەدەنیە راکردووەکان بۆ دەرەوەی ولات لە گشت ئەو تاوانانە ئەبەخشرێن کە بە هۆی رووداوەکانی ژووروەوە کردوویانە لەگەڵ گشت ئەو سزا ئەسلی و تەبعیانەی کە بەهۆی ئەم رووداوانەوە دراویانەو ئەو سزایانەی کە لە یاسا عەسکەریەکاندا بەهۆی غایب بوون یاخود راکردنیان یاخود دواکەوتنیان یان سەرپێچی کردنیان دەیانگرێتەوە

بەندی دووەم :

کوردە عیراقیەکان کە حەبس یاخود گیراون یان دەستابەسەرن یان تەوقیف کراون لە گشت ئەو تاوانانە دەبەخشرێن کە پەیوەندیان بە رووداوەکانی ژووروەوە هەیەو ، لە گشت سزادانە ئەسلی و تەبعیەکان کە بەهۆی ئەم تاوانانەوە دراون بە سەرباندا دەبەخشرێن و یەکسەر بەرەلادەکرێن ئەگەر بە هۆی چەند مەسەلەیەکی ترەوە کە پەیوەندی بە رووداوەکانی ژووروەوە نەبێ نەگیرابن .

بەندی سێیەم :

ئەو بڕیارانە پەك ئەخرێن کە پەیوەندیان بە دەس بەسەرداگرتنی مالی ئەو کەسانەوە هەیە کە ئەم قانونە دەیانگرێتەوەو مالەکەیان بە عەینی دەدرێتەوە یاخود پارەی ئەو بەشەیان دەدرێتێ کە فرۆشراوە .

بەندی چوارەم :

عیراقیە کوردەکان کە ناوەرۆکی ئەم یاسایە دەیانگرێتەوە ئەگەڕێنەوە سەر ئیش و کارەکانی پێشویان بەهەمان موچەو رۆژانەی پێشوو لە رۆژی دەرچوونی ئەم بڕیارەوە ، ماوەی رێکردنیان یاخود دابڕانیان لە کارەکانیان بۆ مەبەستی خزمەت و تەقاوتی حیساب ناکرێ .

بەندی پێنجەم :

عیراقیە کوردە بێکارەکان ئەوانەی گەڕاونەتەوە یاخود بە پێی ئەم یاسایە بەرەڵلاکراون ، بە پێی بەهرەی زانستی یاخود پیشەییان

بروانە : ل : ٧

سەرکردایەتی سوورە لەسەر پشتگیری کردنی حاکمەکان و قازەیەکان بۆ ئامادەکردنی هەموو ئەو پێویستیانەی کە دەیانخاتە وەزعێکی نەفسی و بارێکی گونجاوی ئەوتۆوە لە کارکردندا کە بتوانن بەگوفتارو بەکردار هەق دەرخەن و ئەو رێ و شوێنانە بدوزنەوە کە بۆ جێبەجێ کردنی هەق پێویستن ، بە هاوکاری لەگەڵ دەزگا تایبەتیەکاندا بەرەو دەستەبەر کردنی بەهانوێیەکان .

دەقی قسەکانی بەڕێز سەرۆك صدام حسین لە کۆڕە بەر بلاوەکەی پیاوانی یاسادا .

برایان ، حەزمان دەکرد زیاتر گوێ لە تێبینیەکانی پیاوانی یاسا بگرین ، بەلام کات هەر کاتە ، لە گەل ئەمەشدا ئەو سوودەی کە لە دیدارتان و لە گوێ شل کردن بۆ تێبینیەکانی بە نرخەکانتان لە بواری کارەکەتاندا ولە سەر رێگای جێبەجێ کردنی رەوایی و هەق لە پێناوی خزمەت گەیاندن بە کۆمەلگاکەتاندا وبە شێوەیەك کە خزمەت بەو ئامانجە ئینسانیە بەرزانە بگەیەنێ کە شۆرش لە کەلەپوورو مێژووی دێرینمانەوە وەری گرتوون بە پوختە کراوی بە جۆرێك کە لە گەل گیانی چەرخدا بگونجێ بۆ ئەوەی لە جەوهەری رەسەنی بگۆڕێ لەم بوارەدا ، سوودێکی یەکجار زۆر بوو .

گویمان لە گەڵێك تێبینی بە نرخ بوو ، دلنیاشم کە وا برایانی تر گەلێ شتیان لە مێشکدایە کە دەیانەوێ بیڵێن بەڵام دەبێ بەپرسین چەند کەستان تێبینیەکانی بە بەڵگەو دەلیلی پالپشتەوە نووسیوەو پێشکەشی وەزارەتی دادی کردوە تاوەکو چاوێکی مەیدانی یاساڵە مەیدانی خۆیدا و وەکو ئەقڵێکی کار کردوو لە گەڵ بارو دۆخە عەمەلیەکانی ژیاندا سەیریان بکا بە جۆرێك کە تێبینی و بیرو رایەکی زۆر بخاتە بەر دەستی مەلبەندی وەزارەت .

دلنیام کە هەندێکتان ئەم جۆرە تێبینیانەی پێشکەش کردوە بەڵام لەو باوەڕەدا نیم کە هەموو وەکو پێویست فەرمانەکەتان جێبەجێ کردبێ لەوانەیە بارو دۆخی نەفسی کە بارو دۆخی عەمەلی کاریان تێ کردوە لەسەدا هەبێ ، بەڵام ئێستا ئەوەی کە دەیەوێ خزمەتی وڵاتەکەی بکا ، لەمە بیانووی باشترو ورد تری دەس ناکەوێ کە بیکاتە بەلگە بە دەستی خۆیەوە دژی ئەوشتەی کە نەیهێڵێ قسەی هەق بکا و بەگوێرەی پێویست رای خۆی دەربڕێ چونکە هەر بەو جۆرەی کە سەرکردایەتی حزب چەندین جار دووباتی کردۆتەوە ، لێپرسراوی تەنها کاری ئەلقەیەك لە ئەلقەکانی کۆمەلگا نیەو کاری تەنها ئەلقەیەك لە ئەلقەکانی دەولەت نیە .. و ئەگەر وابێ ناتوانین ئەو چارەیە چاوە ڕوان بکەین کە بۆ کۆمەلگاکەمان هەولی بۆ دەدەین و ناتوانین پێشکەوتنی شۆرشەکەمان بەو جۆرەی خوامانەو پێویستە چاوەڕوان بکەین و کاتێك کە کۆمەلگای عیراق بە هەموو توێژەکانی کۆمەلایەتیەکانەوە و بە هەموو هاو نیشتیمانەکانەوە دەبێ بە کۆمەلگایەك کە پڕ بێ لە گیان لە کاردا لەو مەوقیفەیەوە ، مەوقیفی چەسپاندنی مافەکان لە چوارچێوەی رەوایاندا و راستیاندا ، ئەو کاتە دەتوانین بکەینە ئەوەی کە هەولی بۆ دەدەین .

● **پالپشت کردنی پیاوانی یاسا لە لایەن سەرکردایەتیەوە**

سەرکردایەتی جیدیە لە بواری پالپشت کردنی پیاوانی یاساداو لە ئامادە کردنی هەموو ئەو پێداویستیانەدا کە دەیانخەنە وەزعێکی نەفسی و بارێکی کاریی ئەوتۆ لە بارەوە کە بە گوفتارو بەکردار هەق لە گەل هەقدا بن و رێ و شوێنی پێویست بۆ بەجێ گەیاندنی هەق بدۆزنەوە بە هاوکاری دەزگا تایبەتیەکان بۆ دەستەبەر کردنی بەهانوێیەکان .

● **داد پەروەری سەرتاپا گیر**

لە سەرکردایەتی دا چۆن سەیری یاسا دەکەین .. ئایا شتەکەمان بە جۆرێك لێ تێکەل دەبێ کە وا بزانین جێبەجێ کردنی یاسا ، هەمیشەو بە شێوەیەکی پێویست ، بریتیە لە جێبەجێ کردنی داد پەروەری .. ئێمە وا تێ ناگەین کە داد پەروەری هەمیشە واتە جێبەجێ کردنی یاساو واشی تێ ناگەین کە جێبەجێ کردنی داد پەروەری بە شێوەیەکی شکلی لە رێی یاساوە دێتە دی ، وبەو جۆرەی کە لەو تێیانەدا وتراوە کە کاریان پێ دەکەن بەلکو وای بۆ دەچین کە داد پەروەری لە مە بەر فراوانترەو یاسا رێگایەکی ئەساسیە بۆ جێبەجێ کردنی داد پەروەری و پالپشتێکی بنەڕەتی داد یارە بۆ هەلبژاردنی جەوهەری ئینسانی ئەو مەسەلانەی کە خراونەتە بەر دەمی و رەفتار کردن لە گەل جەوهەری ئەوەی کە مەسەلەکان دەری دەخەن لە داد پەروەریداو جەکی ئەساسی داد یارە بەرەو گەیشتن بە داد پەروەری و خۆی لە خۆیدا داد پەروەری نیە .

● **داد پەروەری لە مێژووی ئەتەوەمدا .**

ئەگەر لە سەر ئەم بیروڕایە رێك بکەوین ، کە نەك تەنها لە جێبەجێ کردنی یاساوە لە عێراقدا وەر گیراوە بەلکو لە بنەڕەتەوە لە کەلەپووری دێرینمانەوە هەلێنجراوە ، و مەزنترین شتی ئینسانی لە کەلەپورماندا لە بواری جێبەجێ کردنی داد پەروەریدایە ، وەکو لە مێژووی بەرزی ئەتەوەی عەرەب ، بە تایبەتی لە سەرەتای بەیامی ئیسلامدا ، نووسراوە، بەڵام ئایا پیاوانی یاسا بەگوێرەی پێویست بایەخیان داوە بەم لایەنە .

لەوانەیە لە رەفتاری هەمووماندا شتی دلخۆشکەر هەبێ ، بەڵام ئێمە داوای زیاتر دەکەین لە تێگەیشتنی ئەم لایەنەدا ، تا دەورمان کاریگەرترو زیاتر ورد بێ نموونەیەك لە نموونەکانی ئێستاوە وەردەگرین . و دەگەڕێینە دواوە تا وەحی لە مێژووەوە وەر بگرین لە بواری جێبەجێ کردنی یاسادا ، بەو جۆرەی کە لە لایەن عەرەب و موسولمانەکانی هەوەلەوە دەخرایە کار ، هەندێ لە بەلگەکانی برایانی داد یاری خاوەن پەیوەندی دێنینەوە لە نێوان بەکرێ دەرو کرێچیدا ، لە یاسای بەکرێ دانرا دەقێك هەیە دەلێ ئەگەر هاتو کرێچی تا ماوەیەکی دەست نیشان کراو کرێکەی نەداو لە لایەن بەکرێ دەرەوە دەعوای لە دژ بەرزکرایەوە ، دادیار بۆی هەیە عەقدی بەکرێ گرتنەکە هەلوەشێنێتەوە .. چەند دادیار لەوانەی کە ئەم دەورە دەبینن و ئەم فرمانەیان کەوتۆتە ئەستۆ پرسی و لە قوولی بیری کردەوە، پرسیاری لە کرێچیەکە کرد چەند منداڵی هەیە ، تەمەنی منداڵەکانی چەندن ، جۆری کارەکەی چیە ، داهاتی چەندە ، ئایا بەردەوامە یان پچر پچرە ، ئایا هیچ تووشی گیروگرفتی دارایی بووە

بروانە : ل : ٢

Institut Kurde de Paris

پاشماوەی قسەکانی بەڕێز سەرۆک صدام حسین لە کۆڕە بەربلاوەکەی پیاوانی یاسادا

هۆی جیبوە ، ئایا تا ماوەیەک نەخۆش کەوتوەو نەخۆشیەکی چەندی کێشاوە .

● هەندێ بەڵگەو حالەت

یان چەند دادیان داوای نامەی ڕەفتاری ئەم شکات لێکراوەی کردوە ، نامەی ڕەفتاری کە لە فایلی وەریفەکەیدا هەیە ، تا بزانێ لایەنێك لە ڕەفتاری کۆمەڵایەتی‌و ئینسانی چۆنە تا بتوانێ بڕیاری دادپەروەرانە دەرکات نەك تەنها بڕیاری یاسایی ، چەند دادیان داوای نامەی ڕەفتاری بە کرێدەری کردوە جە‌ سد دادیار لە بەکرێدەری پرسیوە چەند خانووت هەیە ، چەنید دەعوات دژی کرێچیەکان بەرز کردۆتەوە بەگوێرەی ژمارەی ئەو خانوانەی کە هەتە ، تا بتوانێ تێیدا بلێ ئایا ئەم لایەنی دوەمە یاسای بۆ پاراستنی جەوهەری ئینسانی مەسەلەکە لە گەڵ مسوگەر کردنی مافە شەخسیەکانی خۆیدا بەکار هێناوە ، یا ویستویەتی یاسا بکا بە پەردەیەك بۆ کوشتنی جەوهەری ئینسانی پەیوەندی‌نێوان هەردو لایەنەکەیدا . ئەگەر دادیار بۆی دەرکەوت کە لایەنی دوەم ، کە بەکرێدەرە ، حەوت خانووی هەیەو حەوت دەعوای دژی هەر حەوت لە کرێچیەکە لە کانی نزیك لەیەکدا بەرز کردۆتەوە ، ئایا ئیتر لەمە بەولاوە بەڵگەی تر پێویستە بۆ نیشان کردنی چاوچنۆکی بەکرێدەرەکە ، بێ ئەوەی قسەیەك بە قازانجی ئەو بکەیت‌و زوڵم دادپەروەری بکەین ، لە کاتێکدا بە شێوەی شکلی ڕەفتاری قانونیانەمان کردوە .

کاتێك کە دەگەڕێینەوە بۆمێژووی دێرین‌و ڕەونەقداری عەرەبی ئیسلامیمان ، هەمووممان گەلێ بەڵگەنامەو نموونە دەخوێنینەوە ک لە هەندێ بارو دۆخی دیاردا ڕێنمایی بە دەقەکانی قورئان نەکراوە ... ئەی ئەمە بەڵگەیەك نی‌یە ڕێنماییمان دەکا بۆ ئەوەی رۆبچینە ناو جەوهەری مەسەلەی مرۆڤایەتی‌و جەوهەری مەسەلەکە وەك هەڵوێستێکی عادیلانە کە مەسەلەیەکی بنەڕەتی‌یە لەمانەش شەریعەتی ئاسمانی ، با مەسەلەیەکی تر لە مەسەلەکانی ئەحوالی شەخسی کە مەسەلەی جیا بوونەوەی‌ژن‌و مێردە وەر بگرین وەك یەکێ لە قازی‌یەکان دەستی بۆ کێشا ووتی کە یەکێ لەو شتانەی کە لەو مەسەلانەدا بەکار دەهێنرێ خۆ ڕاگرتنە لە دەر کردنی بڕیاری جیا بوونەوەو ئەمەش شتێکی باشە بەلام نابێ ئێمە بە چاکەو بە خراپەیەوە وەری‌بگرین .

● بایەخی لایەنی مرۆڤایەتی

با لایەنێکی دیکە وەربگرین . ئەو لایەنەی کە ئافرەت‌و منالەکانی بۆ ماوەی سالێك یاخوددوو سال وەیا سێ سال بەبێ‌نەفەقەلەدەرەوەی‌مالەکەیدا بە ئاوارەیی دەمێنێتەوە تا ئەوکاتەی قازی بڕیاری جیا بوونەوەی دەدات‌و مافی ئەوەی دەبێت‌کە نەفەقەی دیار بکرێت ، ئایا بە خەیالی کەس لە ئێمە هاتووە کە ئەو مەسەلەیە شتێکی مرۆڤایەتی‌یەو ، بەبێ بەر چاو نەگرتنی ناگەینە جەوهەری بڕیارێکی عادیلانە ئایا بە خەیالی ئێمەدا هاتووە ئەو مەودایەو ئەو کاتە کە دەکەوێتە نێوان هەڵگرتنی داواکاری جیابوونەوەی ئافرەت‌و نێوان مەرمانی کۆتایی قازی پڕبکرێتەوە بە جۆرێك کە نەفەقاتی حیساباتی تایبەتی بۆ مسۆگەر بکات .. بۆئەوەی هەردوو ئەو لایەنە پێکەوە دابین بکەین ، خۆ ڕاگرتن ، بەلام خۆ ڕاگرتنێکی وا کە زیانی نەبێ بۆ ئەوەی قسەی حەق بلێین ، ئەوە نی‌یە قسەی حەق بلێین‌و بەس ، تاوەکو قسەی حەق بلێین‌و قسەکەشمان بە گرنگ‌و کاریگەر دابڕێ دەبێ لە کاتی پێویستی‌دا بە حەقانەت قسە بکەین .

ئەگەر بێت‌و لە کاتی پێویستی خۆیدا بە حەقانەتمان قسە نەکرد ، ئەوە بە کردەوە جەوهەرێکی زۆری داد بەروەیمان لە دەست دەچێ ، ئەمە گرنگە لە یاساو گرنگە لە سیاسەت‌و گرنگە لە هەموو جوولانەوەیەك لە جوولانەوەکانی کۆمەڵایەتی‌دا ، ئەمانە چەند نموونەیەکە وەر گیراوە لە کۆمەڵگاکەمانەوە چونکە ئێمە خەڵك دەبینین‌و گوێ ڕادێریان دەبین وەکو یڕۆن ئێوە دەیابینن‌و گوێ ڕادێریان دەبن لە کاتی جێبەجێ کردنی کاروباری خۆتاندا . لەوانەیە هەندێ لەو بەڵگە نامانەی کە یەکێ لە قازی‌یەکان دەستی بۆ ڕاکێشا هۆیەکەی پۆلیسی ئەمن نەبێ بەڵکو هۆیەکەی صدام حسین بێ لەوەی کە پەیوەندی هەیە بە دواخستنی ئیجرائاتی دادگاکانەوە دەربارەی پووچەڵکردنی هەندێ لە عەقدەکانی کرێ لەو سکاڵانەی کە دێنە مەکتەبەکەمان ، من هەندێ مەوزوعیان تیا بە دیدەکەم کە لەوانەیە وەك ئەو نموونانە نەبێت ، بەڵکو لە شێوەی نموونەی تر بێت ، بەلام من لە بیرمە هەندێ ئیجرائاتی دادگاکانم ڕاگرت‌و لام نەبردوە ، بەلام بە جێهێنانیم ڕاگرت تا وەکو بۆ ئەو لایەنە بگەڕێین کە باسم کرد ، پشکنینێکی فراوانتر ، ئەو پشکنینەی‌کە دەمانگەیەنێتە ئەو ئاستەی کە تەقدیری دادپەروەری بکەین لە کاتی بڕیاری دادگاکە نەك بەو مەبەستە کە تانە لە بڕیارەکە بدەین ، بەڵکو بۆ ڕاگیر کردنی دادپەروەری بەو شێوەیەی کە ئێستا دەیبینین‌و دەمانەوێ بۆ کۆمەڵگاکەمان‌و ، چەند لایەنێك ڕادەسپێرین بۆ ئەوەی لە ڕەفتاری کرێچی‌و بە کرێدەر بکۆڵێتەوە لە ڕووی بارو دۆخی کۆمەڵایەتی‌و ئابووریەوە ، شتی کۆن هەیە ئەود بسەلمێنێ کە کەمەتەرخەمی لەوە وەیاخود ئەو لەزیانیدا تەواو پێچەوانەی ئەو شتانەیە .

● گرنگیتی جێگیر کردنی دەوری یاسا

لە دوای ئەوەی لە گرنگیتی جێگیر کردنی یاساو ، پیاوەکانی یاساو ، دەوری یاسا وەکو بەڵگەنامەیەکی بنەڕەت لە ڕێکخستنی ژیانی کۆمەڵ دەدوێین ، لە دوای ئەوەی باسی گرنگیتی هەڵبژاردنی دوو مەسەلەی تێکەڵاو دەکەبین‌و جەوهەری مەسەلەیەکی مرۆڤایەتی‌و جەوهەرە عادیلانە مرۆڤایەتی‌یەکەی لە هەموو ڕەفتارێکماندا لە گەڵیا بێت ، دەبێ قازی‌پەراوێزێکی ماقوولی لە ئیجتیهادی خۆیەوە لە سەر بێت هەندێ نەرمکاری بێبەخشێ کە بڕیاری عادیلانەی خۆی دەر بکات بەبێ ئەوەی شکلە قانوونی‌یەکە بێنە چەپەرێك لە ڕێگای ئەو پەراوێزە کە دەدرێتە پیاوی یاساو قانون‌و پێویستە شتێکی ڕێنجاو بێت‌و بە شێوەیەکی ورد لە گەڵ گەلێ ئیعتیباراتی تر حیسابی بۆ بکرێ ، شارەزایی بە پێی کۆنی‌و کردارو ، ژیانی قازی ، ئەمانە چەند شتێکی پێویستن لە کاتی دانی ئەو پەراوێزەداو هەرچەند بڕیاری ئەو پەراوێزانەش فراوان بکرێت داوای چەند مەرجێکی ئاشکرا دەکەین لە ژیانی قازی‌یەکاندا تا ئەو جێگایانە پڕ بکەنەو کە پەراوێزی ئیجتیهادی تیادا فراوان دەبێت‌و ، هەروەها ئەمە پێویستی بەوە دەکات کە چەند مەرجێکی تازە بخرێتە سەر ڕۆشنبیری گشتی‌و قانوونی قازی‌و هەروەها مەرجی تر بەر چاو بخەین لە کاتی هەڵسەنگاندنی ژیانی قازی لە ماوەی ئەو قۆناغەدا کە ئەو شوێنەی داگیر کردوەو لەوانەش ڕەفتاری کۆمەڵایەتی ئەو قازی‌یە کە ئەمەش شتێکی گرنگە .

لە بەر ئەوە داوامان لە دوکتۆر منذر وەزیری داد کرد کە تەمەنی قازی گەورەتر بکات‌و ، پێمان وت کە لەمەودوا نابێ قازی لە پەیمانگەی داد دەر بچێت‌ئەگەر ئەگەر ژنی نەهێنا بێت . . چونکە هۆیە کۆمەڵایەتی‌یەکان مەسەلەیەکی گرنگە لە بارمەتیدانمان کە بە حەقانەت بدوێین هەروەها چەند مواسەفات‌و مەرجی تر هەیەو ئەمەش بۆنەیەکی گرنگە ، لە بەر ئەوە داوادەکەم لە ڕاستگۆیی ئێمە دڵتەنگ نەبن چونکە ئێمە ڕاهاتووین وەکو ئێوە دەزانن لە خۆ ماندوو کردنمان بۆ ئەوەی ئەوە دەربڕین کە دڵنەوایین لێ‌ی‌و بەڕاستی‌دەزانین . . حوا یاریێ لەو هۆیە بنەڕەتی‌یانەی کە دەبێتە مایەی ئەوەی کە حەقی عادیلانەو جەوهەری بڵێن بۆ پشتگیری کردنی لە بۆ چوونی مرۆڤایەتیانە لەو کۆمەڵگایەدا ئەوەیە کە بایەخ بە دوو مەسەلەی بنەڕەت بدەن .

● تێگەیشتنی دادپەروەری

یەکەمین شت دەبێ مێژووی نەتەوە بخوێندرێ ، دەبێ کەلەپوورەکەی‌و دەوڵەمەندترین شتی‌بخوێندرێ‌و سەرەتای ئەو کەلەپوورەش دەبێ مێژووی عەرەبە موسلمانەکان بێ لە قۆناغەکانی بووژانەوەو لەو قۆناغانەی کە دادپەروەری بە حەقیقەت تەبیق کراوەو دەبێ جائی لێ‌ی تێبگەن .

خالی دووەم ئەوەیە ک ەلە بۆ چوونە تیۆریەکان‌و تیۆری کار کردنی حزبی بەعسی عەرەبی سۆشیالیست تێبگەن تێگەیشتنێکی حەقیقی‌و لە ناخەوەو ، لە گەڵ ئەو دوو لایەنە ئامێتە بین‌چونکە تیۆری حزبی بەعسی عەرەبی سۆشیالیست‌و هەموو پراکتیکە بنەڕەتی‌یەکانی لە بنیاتنانی کۆمەڵگای نوێدا لە سیفەی باپیرانەوە نەگوێزراوە بەڵکو لە ڕەوتی باپیران‌و لە کەلەپوورە دێرینەکەمانەوە هەڵهێنجێنراوە تاوەکو دووپاتی مانای ڕەسەنایەتی‌و مانای بەردەوامی ڕەگی ڕوەکمان بە درێژایی مێژوو بکەینەوە ، لەمەشدا نامانەوێ بگەڕێینەوە بۆ مێژوو ، بەڵکو مێژوو بەلای خۆمانەوە ڕادەکێشین . . ناگەڕێینەوە بۆ مێژوو بۆ ئەوەی لە بەردەم چەند دەقێك ڕەق بوەستین کە ڕێگەمان لێدگرێت جەوهەری بیرو باوەڕە ڕاستی‌یەکانی مرۆڤایەتی ببینین‌و برووتنەوەکەمان بکوژێ ، پێویستە بەرەو پێشەوە گەشەی سەندبێت‌و نابێ بە ڕەحی ئێستاوە بژین‌و پەیوەندیەکی قووڵ‌و مەبدەئی بە مێژووە ئەمرەکەمانەوە نەبێت ، تا لەم هاوسەنگی‌یەدا حزبی بەعسی عەرەبی سۆشیالیست بە شێوەیەکی ئاشکرا لە هەموو بزووتنەوە شۆڕشگێری‌یەکان کە لە عێراق‌و لە نیشتمانی عەرەبدا سەریان هەڵداوەتەوە جیا دەکرێتەوە .

ئەو هاو سەنگی‌یە مێژوو ناکۆزێت‌و وامان لێ ناکات بێ مێژوو بین‌و ڕەگوریشەمان بڕێت هەروەها پێداویستی‌یەکانی ئێستا کە گەشەسەندن مسۆگەر دەکات بۆ گەیشتن بە جەوهەری زاتی لە بۆ چوونی مرۆڤایەتی ناکوژێ کە باپیرانمان هێناویانە کایەوەو بەهاکانی ئاسمان یەك لە دوای یەك بە هۆیەوە پەیدا بووەو بایەخدان بە یاساو قازی‌یەکان هەژاندنی مێژووە بەرەو ئێستاوە .

● وریایی لە تەتبیق کردنی یاساو دادپەروەریدا

باپیرانتان بە شێوەیەکی تایبەتی بایەخیان بە کۆمەڵ‌و مسۆگەر کردنی دادپەروەری بۆ هەمەموو کۆمەڵ دەدا ، بەلام بە جیاوازی‌یەکی ئاشکرا بایەخیان بە دوو توێژالی بنەڕەتی دەدا جەنگاوەری خۆ بەخت کەر لە پێناوی ئەوەی کە دەوری خۆی بە تەواوی لە گەیاندنی پەیامدا ببینێ‌و هەروەها قازی لە تەتبیق کردنی دادپەروەری دا ودلو پێویستە .

لە بەر ئەوە ناوی سەربازی نەبەز هەمیشە بە ناوی قازی دادپەرەوەرەوە نووساوە لە بەرنامەی ئێستاماندا هەروەکو چۆن لە بەرنامەی باپیرانماندا نووسابوو لە کۆنەوە ، گرنگ نی‌یە کشتوکاڵ‌و پیشەسازی گەشە بسێنێت‌و بەس، چونکە وەك ئەو گەشە سەندنە ئێستا لە گەلێك کۆمەڵگا هەیە کە لە بارەی بەهاوە کەمو کوڕیەکی زۆری تیایە ، هەر وەها لە گەلێك کۆمەڵگا هەبووە کە پێویستی بە بەهایەکی زۆری هەیە ، گرنگ ئەوەیە بەهای مرۆڤایەتی گەشە بسێنێت بەو ڕێگایەی کە پارێزگاری جەوهەری چاودێری کردنی مرۆڤ بکات .. لە بەر ئەوە ئەرکی قازی ئەوە نی‌یە کە وریابێ لە تەبیق کردنی یاساو بەس بەڵکو دەبێ وریا بێ لە تەتبیق کردنی دادپەروەری‌و پاراستنی جەوهەری مەسەلەی مرۆڤایەتی‌و ئەمەش نایەتە دی بەبێ ئەوەی بایەخ بە دوو مەسەلەی جەوهەری کە دەستنیشانم کرد نەدرێ .. ئەویش تێگەیشتنی تیۆری حزبی بەعسی عەرەبی سۆشیالیست‌و مێژووی عەرەبی ئیسلامیتان بە شێوەیەکی تایبەتی‌و ئەو دەرسانەی کە بە وەحی ئەوەوە وەر دەگیرێ .

● تیۆری حزب‌و تێ گەیشتنی مێژوو .

وەلە سەرتانە ، خۆتان لادەن لەوەی تێ هەڵکیشی لە نێوان تێ گەیشتن لە تێکەڵ بوون‌و لە نێوان مامەڵە کردن بە سب ی گەیاندنی دەقەکان رو ، لەوانەیە هەر یەکێ لە ئێوە ، یان کەسانی تر باوەڕی بەم دوو گۆشەیە نەبێ‌و لەوانەیە مەتیشی بێ ، بەلام بۆ ئەوەی حاکمێکی عادیل‌و سەر کەوتو بێ پێویستە باوەڕیان پێ بکا ، لەوانەیە ئەو موچە خۆرێکی چاك بێ لە وەزارەتی کاروباری کۆمەڵایەتی یان لە وەزارەتی دەرەوەو لە وەزارەتی تەندروستی ، بەلام بە نیسبەت قازیەوە ناگونجێ قازیەکی چاك‌و عادیل بێ لە جەوهەری مەسەلەدا ئەگەر ڕێزی ئەم دوو گۆشەیە نەگرێ‌و باوەڕی پێیان نەبێ ، ئەمەش بانگ ڕاهێشتن نیە بۆ هاتنە ناو حزبی بەعسی عەرەبی سۆشیالستەو چونکە حزبی خۆتانە ، بە هەر حاڵ حزبی خۆتانە ، برایان ، ئەم مەسەلاتە وازی لێ هێنراوە بۆ بیروڕای خۆتان ، هەروەك حزبی هەموو گەل ، بەلام ئەم مەسەلە مەوزوعیە دەبێ بە ئاشکراو سەراحەت‌و ئازایانە دەستی بۆ بکێشین بۆ ئەوەی بەرنامەیەکی دانراوە بێ لە سەر ئەساسێکی ساغ ، حل‌ملانی‌و موجامەلەی شکلی نامان گەیەنێتە کاکڵەی ئەوەی دەمانەوێ .

ئەمدەتوانی ئەوەی دەستم بۆ کێشا بیکەمە بەڵگە ئەگەر لە تیۆری حزبی بەعسی عەرەبی سۆشیالیست تەگەیشتمایە ، ئەگەر نەمخوێندایەتەوە ، هەرچەندە هێشتا لەم بارەیەوە کەم‌وکوڕیم هەیە .

کەلەپوورمان دێرینە ، ئەمە بار نیە بە سەرشانتانەوە ، بەڵکو چەکێکی بنەڕەتیە بە دەستانەوە بۆ چەسپاندنی بەرنامەکەتان ، شێوازێ بەدیێ هێنانی عەدالەت لە نێوان ڕژێمی سۆشیالستی‌و ڕژێمی سەرمایەداریدا جیاوازە ، جیاوازە لەنێوان ڕژێمی تەنیا سۆشیالستی‌و نێوان ڕژێمی حزبی بەعسی عەرەبی سۆشیالستدا ، لە بەر ئەوە ، ئەگەر لە تیوری حزبی بەعسی عەرەبی سۆشیالست نەگەین ناتوانین بچینە دەروازەیەکی زیاتر وردو زیاتر ڕاستەقینەیی بەدی هێنانی عەدالەت ، لە بەر ئەوە من ناتوانم وا سەرنج بدەم کە گوایە دەگونجێ قازیی دژ بە تیوری حزبی بەعسی عەرەبی سۆشیالست‌بێ‌و گاڵتە بە کەلە پوورو قیمە بنەڕەتی‌و جەوهەریەکانی تر بکات‌و قازیەکی عادلیش بێ لە ناو کۆمەڵەدا .

● حاکم‌و .. حاکمی عادیل

لەوانەیە حاکمێك بێ لەم کۆمەڵەدا ، بەلام حاکمێکی عادیل نابێ‌و لەوانەیە حاکمێکی عادیل بێ بەلام لە ناو ئەم کۆمەڵەدا نا ، کۆمەڵ بۆ ئەوەی گۆڕانێکی تەواو جەوهەری‌و سەرجەم بگۆڕێ پێوستە گۆڕانکاری‌و گۆڕینی سەرجەم بێ ، نەك لە لقێکەوەو ئەوانی تر نەء ، نەك لە جوولانێکاو ئەوانی تر نەء ، نەك لە مەیدانێکاو ئەوانی تر نەء و دەبێ گۆڕان‌و گۆڕانکاری متەوازی‌و یەك جوولان بێ‌و بە شێوەیەکی ڕێکخراو لە هەموو مەیدانێکاو لە هەموو ئەلقەو بەشەکانی کۆمەڵدا ، ئەمەیە تاقی کردنەوەکانی مرۆڤایەتی ، ئەمەیە تاقی کردنەوەکانی پێشو ، بانگ ڕاناهێلین بۆ پێشڕچیەتی ، بەڵکو بانگ ڕادەهێلین بۆ سەرنجدانی کەلەپووری‌و داوای وەر گرتنی جەوهەری مرۆڤایەتی مرۆڤایەتی ئەم مێژوو دێرینە دەکەین .

نە دەگونجا تیوری ئاینی جولەکە لە کار پێ کردنا بچەسپێ ئەگەر ئەو کۆمەڵەی تیا چەسپا هەموو جولەکە نەبوونایە ، وە نە دەگونجا ، تیوری کار پێ کردنی ئاینی مەسیحی بچەسپێ بەبێ ئەوەی هەموو ئەو کۆمەڵەی کە دەستەڵاتی لقی بەرکردنی لە چەسپاندنی ژیانی نوێدا بەکاری دەهێنی مەسیحی نەبووایە ، یان قورسایی بنەڕەتی تیایدا مەسیحی نەبووایەو دەربڕی دەستەڵاتی سیاسی لە جەوهەری تیوری ئاینەکەدا مەسیحی نەبووایە ، نەشدەگونجا تیوری کار پێ کردنی بچەسپێ کە لە جەوهەردا ئاینی ئیسلام دەر ببڕی ئەگەر دەستەڵاتی سیاسی دەربڕی جەوهەری ئاینی ئیسلام نەبوایە .

● ئەرکی ئاینی عەرەب

ئەم ئاینانە بۆیە بە بەڵگە دەهێنینەوە ، چونکە هەموو ئاینن لای خوای مەزن‌و گەورەوە ویەك بەدوایی یەکدا هاتن کە لە نێوان هەر یەکەو ئەوی تردا ماوەی زەمەنی هەیە کە دەیانزانن ، ئەمەش یەکێکە لەو دەرسانەی کە هەڵێنجراوەو وای کردوە حزبی بەعسی عەرەبی سۆشیالست وا سەیر نەکا کە ژیاندنەوەی نەتەوە تەنیا مامەڵە کردنە بە دەقەکانی مێژوو ، حزب بەم جۆرە تێ‌دەگا ، حزب دەڵێ : خوای گەورەو مەزن بۆیە بە یەك بە دوای یەکدا ئاینەکانی ڕاگەیاند تا بەمرۆڤ بڵێ من خوای تۆم‌و متمانەم بە حساباتی مەوزوعی کردوە لە سەر زەمیندا تۆ چۆن پشت گوێ دەخەی‌و حسابی ڕاهاتن‌و گونجاوی مرۆڤیش لەو قۆناخەدا ، بریتی بووە لە قەدەری توانای لە ڕاپەڕاندنی پەیامدا لە سەر زەمین ، لە بەر ئەوە عەرەب بە هەڵبژاردە هەڵبژێردرا ، حساباتی خوای گەورەو مەزن گەیاندیە ئەوەی کە عەرەب چاکترینە بتوانێ پەیامەکەی بگەیەنێتە دوور ترین نوختەی سەر زەمین ، ئەگینا هیچ لێکدانەوەیەکی تر نیە ، بۆ مانای ئەوەی کە هەموو پەیامە ئاسمانیەکان لەم ناوچەیەدا بوە . هەندی لەوانەی کە دەیانەوێ تانە لە ئەتەوە بدەن ....

● هەڵبژاردنی عەرەب بۆ گەیاندنی پەیامی ئاسمانی

تانە لەم باوەڕە دەدەن‌و دەڵێن نەء ، لە بەر ئەوە بووە چونکە نەتەوەی عەرەب زیاتر فەسادی تیا بوە لە سەر زەمیندا ، دەتوانرا چارەسەری بەوە بکردایە لە ڕێگای هێنانە خوارەوی پەیامەئاسمانیەکانەوە بۆ نەتەوەکانی دەوروبەر تا ئەو فەسادە چارە سەر بکا کە لە نەتەوەی عەرەبدا هەبووە ، ئەو هەڵبژاردنە، هەڵبژاردنی سیفاتی مەرکەزی بنەڕەتی خاوەن بووە ، ئەگەر چی سیفاتی تریش دەرکەوتێ کە لە باوەڕی ئاسمانیدا ڕەفز کراو بوبێ ، بەلام جێگای متمانە بوون وەك بنەڕەت بۆ گەیاندنی پەیامی ئاسمانی بۆ دوور ترین شوێنی سەر زەمین‌و هەموو پەیامە ئاسمانیەکان نامەوێ ،مەسەلەی ئاینی پێش چاو بخەم بەڵکو تەنیا دەمەوێ ئەوە ڕوون بکەمەوە کە پێویستە سەرنجی بدەین لە دەرس وەر گرتنی بنەڕەتیا لە ژیانمان‌و لە مێژووماندا .

لەوانەیە هەندێکیان بڵێین ، کە واتە بۆ قورئان‌و سونەتەکەی ناهێنین‌و نایچەسپێنن مادەمێکی شانازتیان پێی گەیشتۆتە ئەم ڕادەیە ، وەلام ئاشکرایە لە بۆچونی ئێمەدا کە ئەویش دیسان لە مێژوو وەر گیراوەو خوای گەورەو مەزن بە تەنیا ئاینێکەوەنە هاتوەو بڕایەوە ، ئەگەر تەنیا بەیەك ئاینەوە بهاتایەو بڕایەوە ،ئەوا لێکدانەوەمان بۆ دەرسی هەڵێنجراو جیا دەبوو ، چەند ئاینێکی هێنا ئایا ئەو حیکمەتە خواوەندی‌یەی کە دەڵێ « حاشا وکفی » لەوەدا سەری کردوە کە تەنیا مەسەلە.. تەنیا حسابی دین بەدوای دینداوو دینێکی چاکتر لە دینێك لە دینێکی‌ترەوە لە دایك دەبێ‌و لەو پێشکەوتووتر دەبێ ، ئەگەر ئەمە لە حسابی پێویستی‌یەکانی سەر ئەرز بوایە بۆ تێگەیشتنی دین‌و بۆ بەجێ هێنانی دین‌و بۆ گەیاندنی دین بەگشت مرۆڤایەتی .

پەراوێزی ئیجتیهادکردنی مرۆڤ لەم نمونەیەدا ئاشکرایە . پەراوێزی ئیرادەی مرۆڤ‌و ئەو کردارەی لە عەقیدەی ئاسمانەوە وەری‌دەگرێ لەم نموونەیەدا دیارە . ئەی ئەگینا خوای تەبارەك‌و تەعالا ، بۆچی هەر لە زەمانی سەروەرمان « ابراهیم »ەوە دینی ئیسلامی نەهێنایە خوارەوەو بڵێ ئەوە دینمەو تاعەتی بکەن .

ئیجتیهادکردن بەم شێوەیە دەستی پێکردو لق‌و پۆپی لێبووەوەو موسڵمانەکانیش بوون بە چەندین مەزەب‌و تاقمەوە . لەبەر ئەوە گەڕانەوە بۆ مامەڵەکردن لە گەڵ دەقەکانی دینداو ئیجتیهادکردنی تیایاندا لەنێوان کاروانەکەیەوە ، دەمان گەیەنێتە ئیجتیهادێکی جیا لە بەینی ئەم‌و ئەودا. هەر وەکو دەمانگەیەنێ بەوەی کەمە ئیجتیهاد بکەین . ئەوسا ئینجا ئیجتیهاد لە دیندا دەکەین‌و دوایی لەسەر ئەو جیاوازی‌یە لە ئیجتیهاد کردنەکەدا لە دیندا کە بۆ مەبەستی ژیانی ڕۆژانەو لە نێوان دەسەڵاتداریتی‌یەوە دەبکەن ، لە گەڵ یەکتردا دەجەنگین . جەنگینەکەش کە لە نێوان دوو عقیدە یا زتردا دەبێ‌و هەر یەکەشیان پشت بەحوکی ئاسمان دەبەستێ ، سەخت دەبێ ، ئینجا ئەنجامی ئەم تەفرەقەیەشی ئاشکراو ڕوونە . لە حسابی ئێمەدا نە حسابی حزبی بەعسی عەرەبی سۆشیالستدا ئەنجامی تەفرەقەو ئەنجامی بەیەکداران زەرەر زیاتر بە مرۆڤایەتی دەبەخشێ وەك لە قازانج کە ئەمەش لە جەوهەری هەموو دینە ئاسمانی‌یەکاندا هەیە .

حزب لە نەریتەکانی ئاسمانەوە دەرسە مەرکەزی‌یەکانی وەردەگرێت

لەبەر ئەوەیە حزبی بەعسی عەرەبی سۆشیالیست ووتی ئێمە لە بەهاکانی ئاسمانەوە دەرستە مەرکەزی‌یەکان‌و جەوهەری بنەڕەتی‌ی وەردەگرین‌و ڕێگا بە گەل دەدەین جگە لەوە لەداب‌و ڕەسمە ئاینەکاندا ئازاد بێت بەم ڕێگایەدا ئاینی خۆی هەڵدەبژێرێت‌و مەزەبی خۆی هەڵدەبژێرێت‌و فرقەی خۆی چۆوەی یەك مەزەبدا هەڵدەبژێرێت وەك چۆن باوەڕی پێیەتی‌و چۆنی‌دەوێت ،ئەوەیش بەڵگەی ئەوەیە کە بۆچوون گرنگە چونکە سونەت سونەتی پێغەمبەری خوایە دروودی خوای لێ‌بێت‌دوای ئەوەی دوا ئایەتی قورئان کۆتایی‌هات ... سەری هەڵنەدا بەڵکوو شان‌بەشانی یەکەمین ئایەتی قورئان بوو ، ئیتر بۆچی محمدی کوڕی عبداللە ئیجتهاد دەکات لە کاتێك زۆر لە وەحیەوە نزیك بووەتەوە ، ئەدی ئەمە بەڵگەیەکی مەرکەزی‌تر نی‌یە باسی گرنگی‌ی دەوری مرۆڤ دەکات لە زەمیندا بۆ دابین‌کردنی پەرەسەندن وەك چۆن لەگەڵ جەوهەردا پێویست دەکات ، گەڵ پاراستنی جەوهەری پەیامەکانی ئاسماندا ،گەواتە یەك لە شوێن‌یەك هاتنی ئاینەکان ئەوە ناگەیەنێت کە یەك جەوهەری بنەڕەتی هەیە هەموو ئاینەکان تیایدا بەشدارن ؟ لەو کەسانەی کە داوای گەڕانەوەی سەرێگای پێشینیان دەکەن لە مامەڵە کردن لە گەڵ مەسەلەی ئاینی‌دا پارچە پارچە بوون‌و ناکۆکی‌و دووبەرەکی‌و کوشتار‌و ونبوونی جەوهەری بنەڕەتی‌ی مرۆڤایەتی‌ی پەیامی ئاسمانییان بۆ کۆمەڵەکەیان وادەوێت بە ئارەزوو بێت یان بەئەنجام بێت .

پێویستە ڕێزی ئاینی موسڵمانێتی پیرۆزمان بگرین‌و کەسانی دیکەیش ڕێزیا لێ‌بگرین لە ڕۆلەکانی ئەوانەی لەسەر ئاینێکی دیکەن ،بەلام لەسەرمان نی‌یە دەستەڵات بکەینە بەشتێکی نوێ بۆ جیاوازی‌کردن لە نێوان ئاینەکان‌و لە نێوان حزبە -

بڕوانە ٧

لم نیازمە

لە ڕوانگەیەکی ترەوە !

شێرزاد حەسەن

ماوەیەکی کەم یان زۆر لەمەوبەر .. چەند برادەرێک لەسەر چامە شیعریە درێژەکەی بە ناوی (لم نیازمە)ی عباس عبداللە .. چەند وردە تێبینیەکی خۆیان دەربڕیبوو . هەر یەکەی لە ڕوانگەی خۆیەوە شەن و کەوی چامەکەی کردبوو . . **بەڵام هەموویان سەرتاپای چامەکەیان بە سفر لەقەڵەم دابوو .. ئەوەش ڕاستە بەسە گوێرەی کەتەڵۆلۆ کەلیشەکانی ئەدەبی باوی ناو ئێمەدا .. گوایە ئەو کابرایەش تووشی نەخۆشی سریالیزم و دادائی بووە .. وەکو بڵێی ڕێبازی سریالی یان دادائی یان وجودی زەلکاوێکی ئەوەندە پیس بێ .. هەر کەسێک مەلەی تیا بکا گروبێ و چاکیش نەبێتەوە !..**

بەڵام من دەڵێم ببورن.. ئەوانەش قوتابخانەی ئەدەبین و هۆی بوونیان زۆرە و دەبێ هەبێ و بەرگری کردنیشی خۆی لە خۆیا ترسنۆکیە .چامەکەش ئەگەر وەکو شاکارێکی ئەدەبیش لەقەڵەم نەدرێ و هیچ حیسابێکی هونەری بۆ نەکرێ .. بەڵام بمانەوێ و نەمانەوێ .. ئەو چامەیە ئەنجامە .. هەر ئەنجامێکی سەرکەوتوو یان کاڵ لە گۆڕەپانی ئەدەبدا هۆی تایبەتی خۆی هەیەو لێووردبوونەوەیەکی زیرەکانەی پێوستە . یەکەم پرسیار دەبێ وابێ .. بۆ شاعیر ئەم شێوەیەی هەڵبژاردووەو شێوەیەکی تری فەرامۆش کردووە؟

وەکو دەردەکەوێ .. ئەو برادەرانە شتێکی گەورەیان لە یاد کردووە .. دەڵێن چامەکە لە سەرەتاوە تا کۆتایی .. بە دوو سێ جار خوێندنەوەش خۆی نادا بە دەستەوە .. زۆریش تێکەڵ و پێکەڵە .. زمانێکی بەرەڵلاو لە سنوری ڕێزمانەوە دوور .. وێنەکان سەراولێژ گیراون . زەحمەتیشە ئەو وێنانە بگریتە خۆت.. جا چ وێنەکان هەستە پێکراوبن یان زەهنی بن .. کەواتە تێگەیشتن لەو دونیایەی شاعیر بە ناویا گوزەردەکا گرانە .. ئەوەیان دەشێ ڕاستبێ یان بەرپەرچ بدرێتەوە .. ئەوە هیچ لەمەسەلەکە ناگۆڕێ دەبێ ئێمە وا .. بپرسین .. ئەو شاعیرە بۆ پەنای بردۆتە بەر ئەو زمانە تێکچڕو لوولدراوە .. ئەو ڕێگایە خوارە بۆ .. ئەو وێنە چرانە بۆ ..؟ ئەو دونیایە پڕ لە فەوزایەی شاعیر .. ئەو زمانە لوولدراوەی بە کاری هێناوە .. ئەو وێنە پچڕپچڕو برینداراانە .. هەمووی ئەنجامی تێکچوون و شکان و گرێ و خەم و ژانێکی چڕو خەست و قووڵە .. کە ئەویش دەربڕینێکی ناو ناخی شاعیرەکەیە .. یان هەموو ئەو شتە ئاڵۆزانەی دەرەوەی زاتی شاعیر .. هەمووشمان دەزانین هیچ شاکارێکی ئەدەبی نییە ڕەنگدانەوەی زاتی و مەوزوعی خۆی نەبێ.. کە ووتمان دەرەوەی زاتی شاعیر .. هەموو ئەو کەرت و پارچانە دەگرێتەوە کە ژیانی مرۆڤی لێدروست دەبێ ..هەموو هۆیەکانی رامیاری و کۆمەڵایەتی و ئەخلاقی و سایکۆلۆژی .. .. هتد . عەباس دەیەوێ لە ڕێگای بێمانایی شتەکان مانا دەربڕێ .. ئەوەش لە دونیای ئەدەبی ئێمڕۆدا زۆر شیاوو دروستە . چونکە چەند هۆیەکی تایبەتی هەن بۆ ئەو بابەتە .. دەرکبردن بەو مەسەلەش ئەوەندە ئاسان نییە ..زۆرجار بێدەنگی دەنگە .. ماناش چەند بەرین و قووڵترو خەمناکتربێت . . بازنەی دەربڕین ئەوەندە تەسکتر دەبێتەوە .. لە دەرفەتێکی ترا ئەم قسەیەم بە بە نموونەیەکی زۆر لە ئەدەبی جیهانیدا دەسەلمێنم .

لەزۆر کەس دەبیستی .. بە زۆرە ملێ دەیەوێ خۆی لە هێزە کارتێکەرەکانی شارستانیەتێکی بەربلاو بپارێزێ .. ئەوەیان مەحاڵە .. چونکە لە ڕێگای وەرگێرانی کتێب و سینەماو تەلەفزیون و ڕادیۆو هەموو ئەو ئامێرانەی ڕۆژهەڵات بە ڕۆژئاواو دەبەستێتەوە . لە ڕێگای هەموویانەوە زۆر لە شارستانیەتی مرۆڤایەتی یا بڵێین جیهانی نزیک کەوتینەتەوە ..شارستانیەتی ئیمڕۆ بە هەموو قەڵەبالغی و تێکچڕی و سەرلێشێواویە .. لەگەڵ هەموو هەوڵێکی مرۆڤی پاکدا .. لە هەموو قوژبنێکی ئەم دونیایە جەنجاڵەدا ..بەرەڵلایی هەموو شتێکی گرتۆتەوە . . جا بۆ دەبێ زۆر غەریب بێ .. نوسەرێک بێت و بە زمانێکی بەرەڵلا .. باسی ئەم بەرەڵلایی و فەوزایە بکات ؟ !

وێرانە خاک)ی ئیلیۆت وەکو شیعر تێگەیشتنی گرانە

بەڵام ئاوێنەی شیعرێکی شارستانیەتی سەمەرەی سەدەی بیستەمە .. ئیلیۆت لە زۆربەی شیعرەکانی زمانێکی پڕ لە گینگڵ و لوولدراوی بەکار دەهێنا .. لەو بڕوایەوە کەوا سەردەمەکەی پڕ لە هەڵلایەو سنور بۆ دانانی گرانە .. کەواتە شاعیر دەبێ شێوەیەکی ترو زمانێکی تر بدۆزێتەوە ئەو تێکەڵاویە دەربڕێ .

من لەگەڵ عەباسام لەو سەرکێشییە .. ئەگەریش چی هەر سەرکێشییەک - موغامەرە - پێویستی بە کەمێک زیاتر زیرەکی و شاعیری هەیە . . بەڵام ئاگەی مەیدانی ئەدەبی کوردی لەسەر کێشی دەترسێ. ئەو چامەیە ئەگەر لە هیچ کتێبخانەیەکی ئەدەبی جێگای نەبێتەوە .. بەڵام وەکو سەرکێشییە ئەدەبیەکە پیرۆزە .. لەتیف هەڵمەت و موغامەرەکەی لە دیوانی خواو شارە بچکۆلەکەماندا لەبیرناکرێ و .. هەروەها ئەو بەردەی خاوەنەکانی (ڕوانگە) خستیانە ناو گۆمی ئەدەبی وەستاوی ئەوسا ..هەموومان دەزانین چ بزێوێکی ئەدەبی بەرپاکرد ..کارێکی ئیجابی و دروستی کردە سەر ئەدەبی کوردی ..لێرەدا پرسیارێک سەرهەڵدەدا ئاخۆ ئەو کۆمەڵەی ئێمەی تیا دەژین .. دوورە لەو گرێیانەی شیعری گرێ لە مۆی بە دوور بخاتەوە .. نەخێر ! چونکە ووتمان ئێمە وەکو کۆمەڵێک هیچ دوورنین لەو هۆیانەی کاردەکەنە سەر کۆمەڵگاکانی ترو ڕێبازی جۆراو جۆرو زۆریان لە لاپەیدا دەبێ .. بەڵام ئەوان لە ئێمە زووتر لەبەر زۆر هۆی مەوزوعی .. کەواتە جیاوازی مەسەلەکە تەنیا مەودایەکی زەمنیەو بەس !

.. لە هیچ خۆرایی نەبو هەموو قوتابخانەو ڕێبازە ئەدەبی و فەلسەفیانە لە ئاوروپا پەیدا نەبوونەو . . مەحاڵە ئەدەبی کوردیش خۆی لێ بەدووربکرێ و کاری خۆی تێ نەکا .

زاتیش بە هەموو خوڕپەو ڕاچەبین و وەنەوزی زۆرو جۆراو جۆر..بوونێکی تایبەتی هەیە .. ئەوەش لە فەلسەفەی وجودی بایەخێکی تایبەتی خۆی پێدەدرێ . . ڕەکەسیش هەقی ئەوەی نییە ئەدیبێک بخاتە سەر ئەو کەتەلۆک و کەلیشانەی خۆی نوێژیان بۆ دەکا .. هەر کەسێکیش سەربەستە لە جۆریەتی دەربڕین ئەگەریش -ئەو- نمونەیەکی ئاڵۆزی ئەو کۆمەڵەبێ ..بەڵام خۆ کەسێکەو لە ناو ئێمەدا دەژی و نمونەی وەکو ئەویش زۆرن و بەڵام لە ژێر عەبایەکی ئەستورو ڕەشن !

هەر چۆنێک بێت .. ڕەخنەگرەکانی لای ئێمە حەز بەوەدەکەن ئەو شتانە بخەنەڕوو کە هەن .. کەچی هەردەم هەموو ڕەخنەگرێکی پاک ئەوەی لێداوا دەکرێ.. ئەو هۆیانە بدۆزێتەوەو لێیان بپێچێتەوە کە جۆرە شاکارێک دروستدەکەن .. دیسانەوە مەسەلەکە هۆیە نەک ئەنجام .

دوایی ئێستا لەناو ئەدەبدا بووەتە باو .. هەر شاکارێک کە تێی نەگەین حەتێکی ڕاستو چەپی بەسەردا دێنین .. دەیخەینە پاڵ سریالیەت و دادائیەت .. کەچی ئەو دوو ڕێبازە وەک دوو شۆڕش هاتنەکایەوە ..شۆڕش لەسەر سەدەها قالبی باو لە کۆمەڵ و ئەدەبدا .. وە لەبەر ئەوەی تۆوی شۆڕشیانە هەڵگرتبوو .. دەبینین زۆر لەسەر قافڵەکانی ئەم بیرو باوەڕە باوەڕیان بە ڕێبازی سۆشالیستی هێنا . یەکێک لەوان بیکاسۆ -یە .. دوایی ئەو وەچەیەی دوو جەنگی گەورەی جیهانی و ڕوخینەری بینی لە

بڕوانە : ل : ٧

تەرزی نەتەواوەی شاری ئازاو

– دایە ! ئەوە ..
دەنگی سۆزی مەولەوی‌یە ،
یاخود ژانی هاتنەدنیای پێغەمبەرە ؟!
هاژەی شێتانەی سیروانە ،
ناڵەی غەریبی ناڵی‌یە ..
بە فرمێسکی وەکو یاقووت
گەرەکە قوڕینەکانی « دەربەندیخان »
ئەکاتە نوورو چراخان .. ؟!
– ڕۆڵە ! ...... ئەو
ئاوازێکی لانەوازەو دەرگای هەموو ئاوارەکان ئەکاتەوە
تەزینی شەوانی زستان ..
لە بیری مەل ئەباتەوە

× × × ×

ئێوارانێ ، کوکوختی‌یەک بە ئاسمانی حەوشەماندا تیژ
تێپەڕی و گمەی ئەهات :
زریانێ هات .. :
شۆڕەسوارەو شەپۆلەکان لەبەرپێیا کڕنووش ئەبەن
برسیەکانی وڵاتەکەی لە حیانی نان بەڕوو ئەخۆن
– نای لەو سوارە سەرەڕۆیە !!
سواری ئەسپی سەرکەش بووەو
پشتی‌کردۆتە ڕۆژانێک ...
تاڵو ڕەش بوون .. ، دووای هەورێکی ئاڵ کەوتووەو

لە ئاسمانی ڕکیشوەرە تاریکەکاندا ، ئاوزەنگی خەم لێ‌ئەدات و
لەباتی پەلکەزێڕینە قژی ڕەشی هۆنراوەیەک ....
بەسەر شان و ملی سپی کێوەکاندا ... پەڕەشتێنەکا –
سەری شەیدای ئەکات بە ژێر هەموو چەپکە شارایەکی
بێ‌بازی وەرزێرەکاندا ...
لەسەر سینەی سپی کچە‌بێرییەکی کەژنشینیش
ئابێ بە مینەی لێبەندێک و سەماکەکانی . .

× × × ×

لەسەر شۆستەی زەردی شەقامی شاراندا
شاعیرێکی گەڕۆ کم دی ..
تەمی چاوی دڵدارانی گشت جیهانی
کردبووە ملە شیلانەی ورد وردو جوان
بۆ گەردنی کۆترەباریکەی گومەزی مزگەوتەکان ..
هاوارم‌کرد .. ئەی شاعیرە بزێوەکە !
ئەمجارەیان سەری گەرمی لانەوازیت
بەرەو کۆنگرەی کامە خەم هەڵگرتووە ؟ !
ئەمجارەیان هەر دە مۆمی پەنجەکانت
شەوەزەنگی کام دارسـ... نەخنکێنێ ؟!
شەوەزنگی کام دارستان نە...کێنێ ؟!

نەجیبە ئەحمەد حەکیم
– بۆ برای شاعیرم ئەنوەر قادر –

ئاوڕێک لە ڕابووردوو ، پەنجاو چوار ساڵ لەمەوبەر

کۆمەڵەی زانستی کوردان و دەوری لە بڵاوکردنەوەی خوێندەواریدا

جمال محمد محمد امین

چۆن کۆمەڵەی زانستی دامەزرا ؟

لە ساڵی ١٩٢٥ زـدابوو کە میری عێراق شاری سلێمانی داگیرکرد ، هەندێ لە پیاوە گەورەو ماقووڵانی شار داواکاری‌یەکیان دا بە میری بۆ کردنەوەی کۆمەڵی زانستی کوردان لە سلێمانی ، میری ئیزنی دان و کۆمەڵەی زانستی دامەزرا : ئەندامەکانی بریتی‌بوون لە کەسانی وەکو تۆفیق قەزاز ، ڕەمزێ فتاح ، فایەق بەگی مەعرووف بەگ .. زێوەری شاعیرو گەلێکی تر ، لە سەرەتاوە ، کۆمەڵە دەستی‌کرد بە کۆکردنەوەی باربوویی ، قوتابخانەیەکی گەلێیان کردەوە ، هەرکەس لە خۆیا ڕانەبەرمو ئەچوو دەرسی تیا ئەوتەوە ، کتێبخانەیەکی گەورەو قەشەنگیان بۆ دانا ، پیرەمێردی شاعر کرا بە سەرۆکی کۆمەڵەکە ، مامۆستایانی وەکو ... بەگی زانستی و شاکیر فەتاح و هاوڕێکانیان پارەیان بۆ ئەم کۆمەڵەیە بڕیبەوەو خەڵکی شاری سلێمانیش یارمەتیان داوە ... پارەکە بۆ پێویست خەرج‌ئەکرا ، ئەو مامۆستایانەی دەرسیان ئەوتەوە یەکی مانگی (١٠) دە ڕوپیەو بەڕێوەبەریش (٢٠) بیست ڕووپیەیان پێ‌ئەدرا ، وە هەر لەو پارەیەبوو کە قوتابخانەیەکیان دروست‌کرد کە ئێستا قوتابخانەی (صلاح الدین)ی سەرەتایی کوڕانە ، بەم جۆرە کۆمەڵە دەستی‌کرد بە خزمەت‌کردن ، بە تایبەت لەو سەردەمەدا کە خوێندەواری ئەوەندە بایەخی پێ‌نەئەدراو قوتابخانە کەم‌بوو ، چونکە حوجرەی مزگەوتەکان سەرچاوەی خوێندن و خوێندەواری بوون ، لەبەر ئەوە ئەو قوتابخانە نوێیە ، کە لەلایەن کۆمەڵەوە کرایەوە نۆبەرەیەکی بە تام و دیمەنێکی دڵخۆشکەربوو ... ئەوانەی کە کاری بەڕێوبردنی‌یان گرتبووە ئەستۆ ، یەکەم کەس کەریم بەگی زانستی بوو ، دوای ئەو خوالێخۆش‌بوو (ئەبوو بەکر هەوری ، أ.ب. هەوری)و دوای ئەو حەسەنی شێخ حەمە مارف‌بوو ، ئەمجا محەمەد مستەفا کوردی و لەپاش ئەم مەلا سەعیدی کابان و بۆ ماوەیەکی کورتیش صالح قەفتان کە ئەمەی دوایی‌یان بە هۆی پیرەمێردەوە ڕووی‌کردبووە کۆمەڵەکە ، ئەم کۆمەڵەیە لە ساڵە (١٩٢٦ تا ١٩٣٨ز) دەوامی‌کرد ئەمجا جێگەکەی داگیرکراو کرا بە قوتابخانەی کوێژەی کوڕان و دەست بەسەر کتێبخانەکەیا گیرا ، ئیتر ئەو زانستی‌بە ئەما ، بەنگینەی شاعیر ، (حاجی باقی) ، یەکێک بوو لە قوتابیانی ئەم قوتابخانەیەو بەشیعرە ڕەنگینەکانی لاپەڕەی ڕۆژنامەی ژیانی ئەڕازاندەوە .

کۆمەڵەی زانستی کە پەنجاو چوار ساڵ لەمەوبەر پەیدابوو ، پەیامی خۆی گەیاند ، خزمەتی خۆی پێشکەش‌کرد ، ژمارەیەکی زۆری لە خوێندەواران پێ‌گەیاند ، ئەو کۆمەڵەیەی پیرەمێرد سەرۆکی‌بوو ، زێوەری شاعیر دەرسی تیا ئەوتەوەو هەر بەمەشەوە نە ئەوەستا شیعری بە سۆزیشی بۆ ئەوت هەروەک لە باسی ژیانی زێوەردا ئەوە باس‌کراوە ئەڵێت :–

(کە زانستی لە سولەیمانی دانرا ، زێوەر هەروەکو چۆن ئەندامێکی تەواوبووە تێدا ؛ هەروەها مامۆستایەکی دڵسۆزیشی بوو)(٢) ، وەهەر لەو ساڵەدا ، واتە لە ١٩٢٥دا زێوەر ئەڵێت :–

ئەی گوڵی گوڵزاری دین ئەی نەوجەوانانی وەتەن
ئەی لە مەعنادا بە قیمەت یەک بەیەک دوڕی عەدەن
دەرسی سەطحی قەت مەخوێنن هۆشی فکریکتان بێ
دەرسی تەئریختان کە خوێند جوغرافیا دقیقەت بکەن(٣)

حەمدی شاعیریش بە شیعرێکی سەرو جوان بەیتی باسی ئەم کۆمەڵەیە ئەکات و تیایا پیرۆزبایی و بێ‌خۆش حالی خۆی دەرئەبڕێ و ئەڵێت :–

زەمان ئەمڕۆ خولی‌دا : چەرخی خستە دائیرەی میحوەر زەمان ئەمڕۆ هومایی دەوڵەتی هەڵداوە بۆ سێبەر (٤) تا ئەڵێت :–

بە ناوی قەومەوە جەمعیەتی عیلمی‌یەتان پیرۆز
ئەکەم لە خوا تەمەننایێ تەشەببوثتان بێ موثمەر
لە شاران بۆچی کەمتر بێ سولەیمانی ، سولەیمانی
کە بەلقیسی نەبوو، نەیخا لە عەکسی بەرقی شیری نەر

لە کۆتایی‌دا ئەڵێت :–

دە ئێوەش وا بە جەدی تێ بکۆشن تاوەکو ئێوەش
لە بابی ئیفتیخارا دابنێ هەریەک بەیەک مەصدەر

لە ڕاستی‌دا زانستی قوتابخانەیەکی گەلی خۆماڵی بووە ، کە لەلایەن کۆمەڵەی زانستی‌یەوە بڕاوە بەڕێوە ، مامۆستا ڕەسوول هاوار لە پێشەکی دیوانی پیرەمێردی ئەمر ئەڵێت :–

(کۆمەڵی زانستی خۆی بریتی‌بووە لە کۆمەڵێک خوێندەوارو ڕۆشنبیران و ناودارانی شاری سلێمانی ، یەکێک لە کردەوەو خزمەتەکانی بریتی‌بووە لە بەڕێوەبردنی قوتابخانەی زانستی‌ی شەو ، قوتابخانەی زانستی بۆ ئەوە پێک‌هێنرابوو کە ئەو هەژارو کرێکارو دوکاندارو دەستگێڕانەی کە بە ڕۆژ لەبەر نان پەیداکردن نەیان ئەپەرژایە سەر خوێندن و ماوەیان‌نەبووە بە ڕۆژ بچنە قوتابخانە ، لەپاش ماندووبوونی ڕۆژو پاش شان و قۆڵ کوتان ، کتێب و قەڵەم و دەفتەرەکانیان ناوەتە بن دەستیان و زۆر بە گەرمی‌یەوە

بڕوانە : ل : ٧

ئاگاداریەک

لە ژمارەی پێشوو ناوی کاک محسن ئاوارەی وەرگێڕی شیعری گۆرانی قەرەجە گەڕۆکەکان لە کاتی لە چاپدانی بەسەرچوو داوای لێبوردن لە شاعیرو خوێنەران دەکەین .

– هاوکاری –

نامەی دوری

محمد امین پنجوینی
لندن
١١-٦-١٩٧٩

به خۆشەویستی تۆ
گیانە
هەموو دنیا ناگۆڕمەوە
لە دوری تۆیە
وا پەستم
هەناوی خۆم ئەخۆمەوە
بۆ بینینی ساتێکی تۆ ..
وەکو مۆم وائەتوێمەوە
ئەفەرهادو ئەمەجنونیش
بە تۆزی پێی منا گەیشتون
لە مەیدانی عەشقو دڵداری
بە سەد ئاویان ئەشومەوە ... !؟
لە باتی مەی
ئەی هیوا گیان
پەی دەرپەی ..
خویناوی دڵ ئەخۆمەوە !
ئەگەر بێتو نەبیستم
نەغمەی دەنگی بلبلت
ئاسبەیانێ گینکل ئەخۆم ئەلێمەوە ...
بە خۆشەویستی تۆ قەستەم ..
نیە هیچ هەڵبوێری لام لە ئاستی خۆشەویستیتا
نیە پیرۆزتری هەر لام
لەبەر ئەو خۆشیامـاوم
لەبەر خۆشیتەمن ژینم
لە پیرۆزی عەشقی تۆیە
دینا بەرووناکی ئەبینم ..

ەخشانە شیعر

شۆرەکات

ناوەخت بە کۆڵەوە دەگرم
لە زوور پەنجەرەی خەوەکانتا خۆم دەدوێنم
« لەکوێ هەناسەکانی بڵاودەبن ؟
چ بایەک هەڵدەمژێ ؟
لە ژێر کام پۆپەشمینەدا
قەتارەی خەو ئەوەستێنن ؟ »

× × × ×

دەبمە هەوای هۆدەکەت
دەچوومە سییەکانتەوە !
هەڵم مەکێشەرەوە
دووکەڵ سپێنەی جاوی کێشاوە
گوێم بە وەرینی سەیان ئەپ بووە ..

× × × ×

چاوەکانم دەسرازەی خەوەکانیان ئەکەنەوە
لە وڵاتی تەنیایی خۆم ئەبمەوە
بیکاکانم بوونە پشکۆ
هەنگاوی نێوان دەکوژێننەوە
دەستێک پێڵووی شەوانم دەبا
شنەیەک گیانم وەبەر تاقگەیەک دەدا
گەرم ، گەرم
تاک تاک گوڵی ئاڵو بەمەیی
لە تیکە بەردانەوە دێن
لێوی بڵندیان هەڵدێنن
ئەوان پۆلە هەنگن

هەنگوینی چاوەڕوانیم دەگرن
(ئێستا هەرچیم هەیە ئەوە ، ئەوە
ئەوە کە ئەمبا ، ئەمژێنێ
ڕێگام بۆ دیاری دەکا
لوتکەی بە بەفری خۆرەتاوایم نیشتان‌دەدا
هەڵم‌دەنێ ، هانم‌دەدا
شتڵی شیعری جوان لە دڵما ئەچەقێنێ ،
بۆ هەڵڕژانی هەزاران بەستە سەوزێ سیحراوێ)×

× × × ×

کە هاتیت ئەو پۆلووە ئاورانە کوژانەوە
ئێسقانەکانیان دەسووتانم
ئەو گەڵایانە وەرین
درەختی تەمەنیان بەرەو بنارە تینووەکان دەبرد
ئەو دیمەنە تاڵانەت بەتاڵان دەبردن
کە هەڵاتنیان بیلبیلەی چاوانیان دەکوڵیم

× × ×

خەونەکانم پەلەوەرن
بە ئاسۆکانا بڵاودەبن
بێیان نازیم
بە هۆیانەوە زەمین هەڵدەدەمەوە
تا دەگەمە پەسیوێک بانەیدزێ
خرکە بەردی لێ‌ئەباری

× × ×

شۆرەکات : زەوی خوێداو ، ئەو زەوییەی تینوێتی ناشکێ . تیکە بەرد : دزی بەرد .
دەماسێنێ : ئەستوور دەبێ ، بە تایبەتی کە نێرە کەو دەخوێنێ گەروی دەئاوسێ بەو کارە دەوترێ گەرووی دەماسێنێ .
× لە نووسینێکی دەسخەتی سوارەی ئەحمەدافـا وەرگیراوە .

جەزا عەلی ئەمین
مانگی ١٠ – ٩٧٦

Institut Kurde de Paris

د. شکریە رسول باری سەرنجی خۆی

دەربارەی باری رۆشنبیری ئێستامان دەردەبڕێ

خوێنەری بەرێز :

د. شکریە رسول ، کە لە بەشی کوردی زانکۆی سلێمانی مامۆستایەویەکێکە لەو ئافرەتە کوردانەی لە رەوتی بەرەوپێشەوە چوونی چەسپاندنی توانای ئافرەتەو نەوەی نوێ ، چالاکی دیارە ،بە تایبەتی لە بزوتنەوەی رۆشنبیریو ئەدەبیا . لەمەدواییەدا ، لە چوارچێوەی گفتوگۆکانمدا لەگەڵ رۆشنبیراندا ، چاومان بە د. شکریە کەوتو لێمان پرسی :

● **هاوکاری :**

باری ئێستای بزوتنەوەی رۆشنبیری کوردی چۆن دەبینن و حەزدەکەین لێکسرا باری ئەم بزوتنەوەیەسان بۆ هەڵسەنگێنن !

د. شکریە :

● باری بزوتنەوەی رۆشنبیری ئەمرۆ پەیوەندە هەیە بەوبارو قۆناغەی پێیدا تێ بەڕ ئەبێ لە رووی ئەو گۆڕانو بەرەو پێش چوونەی لە ژیانی مرۆڤو کۆمەڵا بە دی ئەکرێ ، روناکبیرانی کورد رۆڵێکی سەرەکی‌یان لەو گۆڕانکاریەدا بینیوە ، شارەزایی ژیانو باری پێشکەوتن‌و دوا کەوتنی لە گەلانەوە بەرێگەی وەرگێران‌و رادبوو ئەلەفزیونەوە وەر گرتوە .

بەڵێ روناکبیرانی ئەمرۆ ئەخوێننەوە ، شارەزاییەکی چاکیان لە کەلەپوری نەتەوایەتی بەیدا کردوەو تێکەڵاویەکی زۆریان لە گەڵ دەورو بەرەکەیاندا هەیە ، هەموو شتێک هەڵئەسەنگێنن‌و دەمەتەقێی لێ ئەکەن، هەر بابەتێکی سوود بەخش‌و زیان بەخش بێ رای خۆیان چ بە کۆڕو چ بە رۆژنامە دەر ئەبڕن ، بەشێکی زۆریشیان دلسۆزانە ئەروانننە هەموو مەسەلەیەکی مرۆڤایەتی پشتی گەلانی چەوساوەو بەشخوراوان ئەگرن ، پڕ بە دل حەز بە رزگاری‌و سەربەخۆی گەلانی فەلەستین‌و خوارووی ئەفەریقا ئەکەن‌و شان بەشانی کاروانی خەباتی گەلان تێ ئەکۆشن‌و لە رووداوو کارەساتی گەلان سودیان وەر گرتوە ، بیری نوێ و کرداری نوێ و رێگای راستی‌یان نیشان داون ، بە گرنگی ئاسۆ پێشیلی هەموو رەش بینیەک ئەکەن ، لە رێگەی بەرهەمەکانیانەوە دلسۆزی‌و هێژایی خۆیان دەر ئەبڕن هیوای بەختیاری گەلەکەیانە لە چوارچێوەی عێراقی خۆشەویستدا . کە واتە لە رێگەی هەوڵو کۆششی‌و خەباتی بێ وچانی روناکبیرانی ئەم سەردەمەی کوردی باری بزوتنەوەی رۆشنبیری کورد بە جوانی دەر ئەکەوێ .

● **هیوام وایە بەردەوام لاپەڕەی چاپکراوەکانی دەزگای رۆشنبیری‌و بلاوکردنەوەی کوردی کراوەبێت بۆ هەموو خامەیەکی لێهاتوو دلسۆزە**

هاوکاری :

ـ دەمانەوێ باری سەرنجی خۆتان دەربڕن بەرامبەر چاپکراوەکانی دەزگای رۆشنبیری‌و بلاو کردنەوەی کوردی (هاوکاری) و (بەیان) و « رۆشنبیری نوێ »و ئەو دەورەی لە برەوپێدانی رۆشنبیری گەلەکەماندا دەیگێڕن و پێشنیارتان چیە بۆ پێشخستنیان !

د.شکریە :

● ئەم دوو گۆڤارە (بەیان‌و رۆشنبیری نوێ) لە گەڵ رۆژنامەی « هاوکاری» لە کە کۆمەڵێ لە ئەدیب‌و نووسەران گرتویانەتە ئەستۆ توانیویانە تاکو ئێستا بە چاکی کەوتوونەتە بەر دەستی خوێندەوارانی کوردستان ، ئەم دوو گۆڤارو رۆژنامەکەش کەم‌و زۆر لە هەموو روویەکەوە خزمەتی رۆشنبیری کوردی‌و کە لەپوری کوردی‌یان کردوە ئەوەندەی بزانم‌و هەستی پێ بکەم گۆڤاری (بەیان) لە رووی فۆرم‌و ناوەڕۆکەوە جێگای رەزامەندی زووربەی هەرە زۆری خوێندەوارانی کوردستانە ، لەو ماوە کەمەی کە بڕیوەیەتی شوێنێکی تایبەتی لە مێژووی رۆژنامە نووسی کوردیدا گرتوەو خەلکی زۆر دەیخوێنەوە ، ئەوەی سەرنجی ئەم گۆڤارە بدا بۆی دەر دەکەوێ کە گرنگی بە باسی لێکۆڵینەوەو رەخنەی داوە لە پاڵ بابەتی جۆراو جۆری شیعرو چیرۆک‌و وەر گێراندا بەڵام گۆڤاری «رۆشنبیری نوێ» ، ئەمیش کەمتەرخەمی نەکردوە لە بابەتی جۆراو جۆری پڕسوودو بە ئاگالکا لەم دواییەدا شان بەشانی گۆڤاری (بەیان) هەنگاوی ناوەو گەلێ نووسەرو ئەدیب‌و مێژوو نوس‌و زمانەوانی چالاکانە بابەتی نایاب‌و چاکیان تیا بلاو کردۆتەوە کە جێگای سەرنج‌و رەزامەندی خوێنەوارانە . ئەوەی لەرۆژنامەی «هاوکاری» پێشدا بەدی دەکرێ ئەوەیە هەمیشە لاپەڕەی یەکەم‌و دووهەمی پشتگیری بزوتنەوەی گەلانی ئازادیخوازانی کردووە :سەرنج‌و لێکۆڵینەوەی دەربارەیان دەر بڕیوەو هەمیشە دژی ئیمپریالیزم‌و زایونیزم‌و کۆنە پەرستان‌و دوژمنی گەلان لە سەنگەری خەباتدا وەستاوە . هەر وەك یادم بێ بە بۆنەی بیرەوەری نۆ ساڵەی ئەم رۆژنامەیەوە گەل رای چاك لە لایەن نووسەرانەوە نووسرابوو کە پێویست بە دووبارە کردنەوەیان ناکات ، تەنها ئەوەندە ئەڵێم کە ئەم رۆژنامەیە بە گشتی گرنگی بە زیندوو کردنەوەی سامانی نەتەوایەتی دەداو دەستێکی باڵای لە بوژانەوەی ئەدەب‌و کەلەپورو مێژوو فەلسەفەو وەرگێران‌و رەخنەو وەرزشدا بووە ، لە گەل ئەم بەرەو بەرزایی‌و پێشکەوتنەیدا ئەبینین هەندێ جار بە رەونشیو دەروا کە ئەمەش دەگەڕێتەوە بۆ جێگر نەبوونی برایانی کارگەر، لە رۆژنامەکەدا جا پێشنیاری بابەتیم بۆ ئەم گۆڤارورۆژنامەیە ئەوەیە کە بە رێنووسێکی بەکتروو بنووسرێ‌و هەوڵی بەگەشتنی رێنووسیکی یەکگرتوو بدرێ . ئەوەی هەستی پێ ئەکرێ ئەمرۆ لە زووربەی زۆری وڵاتانا گرنگی بە لێکۆڵینەوەی زمان‌و ئەدەب‌و فولکلورو مێژووی کورد دراوە بەڵام جێی داخە کە هیچ جۆرە لەم گۆڤارو رۆژنامانە ناگاتە ئەو مەلبەندانە جا پێشنیارم ئەوەیە کە کار بەدەستانی ئەم گۆڤارو رۆژ نامەیە دلسۆزانە ئاورێك لە پێشنیارەکەم بدانەوە بەتایبەتیا ئەم گۆڤارو رۆژ نامانە بگەیەننە مەلبەندو کتێبخانەی دەرەوەی وڵات تا ببنە سەرچاوەیەك وەك سەر چاوەی گۆڤارو رۆژنامەی بێگانەو ناساندنی کەلەپوری کوردی بە گەلان . لە دواییدا هیوام وایە لاپەرەکانی ئەم دوو گۆڤارو رۆژنامەیە کراوە بن بۆ هەموو خامەیەکی لێ هاتووو دلسۆز بەرامبەر زینەو کردنەوەو پێشخستنی ئەدەبی نەتەوایەتی‌مان‌و بە هیچ جۆرێك رێگە نەدرێت بە خاوەن خامەیەکی کول بۆ تێکدانی ئەدەب ، پێویست ناکات بابەتی دوورو درێژ لە هاوکاریدا بلاو بکرێتەوە با نووسەرەکەشی بۆ هاوکاری نادرێ پێویستە لە یەکی لە دوو گۆڤارەکەدا بلاو بکرێتەوە . لە کۆتاییدا هیوای تەمەن درێژی خۆشك‌و برایانی ئەم رۆژنامەو دوو گۆڤارە ئەخوازم کە هەوڵی پێشخستنی گۆڤارو رۆژ نامەکان بە نیازی خزمەت کردنی زمانی کوردی‌و رەوتی بزوتنەوەی رۆشنبیری کوردی دەدەن .

● **روناکبیرانی کورد ، لە رێگەی بەرهەمەکانیانەوە دلسۆزی‌و هێژایی خۆیان دەرئەبڕن هیوای بەختیاری گەلەکەیان لە چوار چێوەی عراقی خۆشەویستدا .**

مەدهوش

شیعرو ، خۆشەویستی ئافرەت و ، هونەری بەرگ دوورین

ـ سەرگوڵ تەیمور ـ

خوێنەری بەرێز :

بێگومان ، مەدهۆش ((محمد علی)) شاعیری ناسك ، شاعیری خۆشەویستی‌و ئافرەت ، کە بە زمانێکی ساکاری میللی ماوەی چەندان سالی دوورو درێژە ،شیعرەکانی لە ناو خەڵکدا بۆتە گورانی‌و لە نامەی دلدرای‌و خۆشەویستی نێوان هەرزەکارانا دێتو دەچی ... قسە ردن لە گەڵیا .. هەتا بلێی خۆش‌و بە تامە .. بە ئەدەر بەتامی شیعر ناسك‌و ساکارەکانی ، لەم دواییەدا ، بۆ ئەوەی بیخینە ئەو رو . بەرووی خوێنەرانی بکەینەوە ... ئەم گفتوگو بە تامەمان لە گەڵدا کرد کە تیایدا باسی خۆی‌و شیعرەکانی‌و خێزانەی‌و خۆشەویستی‌و ئەرکی ژیان‌و ..هتد .. بە رووکراوەییەکی شاعیرانە دەکا

● **لێمان پرسی مامۆستا چۆن دەست کرد بە شیعر وتن ؟**

ـ من لە پێشا هیچ خەیاڵێکی شیعر لە سەرما نەجولاوە هەرچەن حەزم لە خوێندنەوە ئەکرد بەڵام کچێکی دراوسێمان بوو کە نەخوێنەواریش بوو هەندێك وشەی گۆرانی‌و شیعری لە بەر کردبوو دایمە بۆمی ئەوت منیش لەبەر ئەوی ولامی بدەمەوە دەستم کرد بە رێکخستنی هەندێك وشە بۆ ئەو ، لە ئەنجامدا ئەبینم وشەکانی زور بە دلە بەلکو خۆشم بە دلم بو ئیتر تۆزە تۆزە هەستم کرد ئەتوانم شیعر بنووسم .

● **کێ لە شاعرە کۆنەکان کاری تێ کردی‌و هەڵبەستەکانت بە دلە**

ـ محوی‌و نالی ، خۆشم لە لای مامۆستایەك ئەم خوند کە ئەویش زور کاری تی‌کردم

● **وەك زانراوە تۆ بەرگ دروی ، باشە چۆن لە گەڵ شعیردا یەکتان گرتو بۆچی بەرگ دروونی ژنانت هەڵبژارد ؟**

ـ **وا بزانم هەر وەك ووتم من لە منداڵیەوە حەزم لە خوێندن‌و ئەدب ئەکرد حەزیشم ئەکرد خوێندن تەواو بکەم بەڵام من بە هەتیوی گەورە بوم دایکم بەخێوی کردم کە حەزی ئەکرد** خاوەنی کارێك بم نەوەك مامور بم چونکە ئەیوت پارەی کار حەڵاڵ ترە ، لە گەڵ ئەمەشا هەمیشە شتم ئەخوێندەوەو شیعرەکانی خۆم هەر تۆمار ئەکرد . بەڵام یەك گرتنم لە گەڵ بەرگ دروونی ژن ئەگەڕێتەوە بۆ ژنێك (ناهەدەی شێخ سلام کە زور هانی دام وتی من خەڵك ئەدۆزمەوە کە کارت پێ بسپێرن .

● **ئایا ئافرەت‌و واسەیر دەکەی کە لە شیعرەکانتا باستو کردوە ؟ یان باری سەرنجێکی ترت هەیە بەرامبەری .**

وا بزانم بە شێوەیکی زور ناسك‌و جوان باسم کردوە لە شیعرەکانمدا . بەڵام ئەوە هەموی نیە وەك ئافرەت هەر شتێکی جوان نیەو بەس ، ئەویش هەستی هەیەو دەبەوی پێش‌کەویت لە کۆمەڵدا ، هەروەها توانیوەتی بگاتە پلەیەکی زور بەرز. بەڵام هێشتا هیوادارم کە ئەوە زیاتر پێشبکەوێ .

● **دیوانی چاپ کراوت هەیە ؟**

ـبەڵی سێ دیوانی چاپ کراوم هەیە بەڵام بە تەمام هەرچیم هەیە بیکەم بە دیوانێك‌و بیدەم لە ئەدیبێك بۆم سەیر بکاتەوەو بیروڕای خۆی بنوسێ بۆم‌و منیش دەیکەمە پێشەکی ئەو کتیبە

● **باسێکی ژیانی تایبەتی خۆتمان بۆ بکە ئایا دلداریت کردوە لە گەڵ دایکی منالەکانتو چەند منداڵت هەیە ؟**

بە دلداری بەیەك نەگەشتین بەڵام هەمو رۆژ یك ئەمبینی لە رێی مزگەوتی (شیخ سەلام) وئێستا دایکی نۆ منداڵمە

● **شیعرت بۆ وتوە ؟**

بەڵێ بۆ ئەویش‌و بۆ منداڵانیش هەر یەك هەڵبەستێك‌و هەڵبەستەکەی ئەو بەنێو (خۆشە ویستەکەی دوێنیم خۆشەویستی سبەینێمە)

● **بیرورات چیە بەرامبەر بە پێشکەوتنی شیعری کوردی؟**

ـئەتوانم بلێم شیعری کوردی زور پێش‌کەوتوەو شیعری ئێستا هیچ کەم تر نیە لە شیعرە کۆنەکانی کوردی ، بەڵام بە داخەوە هەندێك لە برا شاعیران لە شیعر دەری دەکەن‌و دەیکەنە نثر ، هیوا دارم کە ئاگایان لێ‌بێت .

● **ئەگەر شاعر نەبوتایەو رەخنەگر بوتایە چۆن رەخنەت ئەگرت لە مەدهوش‌و لە شاعیرەکانی تر ؟**

ـ مەدهوشیش هەر وەك ئەوان ، رەخنە خۆشە ئەگەر بۆ پێش کەوتنی شاعیرەکە بێت چی خراپێ بیشان بدا وچی باش ، لە گەڵ ئەوشا رقم ئەبێتەوە لەوانەی رەخنەو مەسەلەی تایبەتی تێکەڵ دەکەن‌و حەز ئەکەم هەمیشە پاك بین لە گەڵ خۆمان‌و لە گەڵ کۆمەڵی خەڵك .

● **مامۆستا عاجز مەبە لێمان ، ئەڵین بەرگ درو زۆر درۆزن‌و زۆر چاور باشقالن ؟**

ـئەمە نزیکەی چل ساڵە من ئەمەوێت درۆ نەکەم نەم توانیوە چونکە ئیشەکەم وا ئەجێتە سەر ، بەڵام درۆێ بێ تەماع . ئەبێ لە بیرێشت نەچێت بەرگ دوورین هونەرە هەمیشە پەیوەندی هەیە لە گەڵ جوانی‌و جوانی پارەمەتیم ئەدا لە شیعر نوسیندا . هەر وەك لە « دڵی کوران » دا روونم کردۆتەوە .

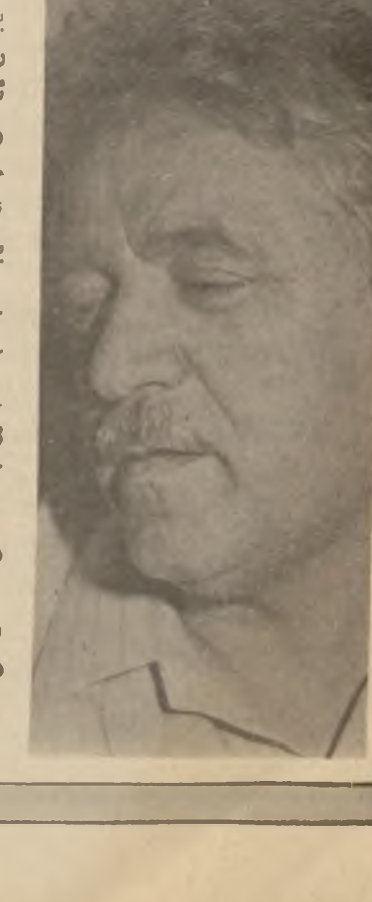

چالاکی رۆشنبیری

ئەفسانە لە شیعری هاوچەرخی کوردیدا

● **ئەمجارە مامۆستا کەریم شارەزا لە هەولێرەوە لەسەر داوای یەکیەتی نووسەرانی کورد لقی سلێمانی کۆرێکی بەو ناونیشانە پێش‌کەش کرد . جا لێرەدا** ئەڵێم هاوچوو سەردانی نووسەران‌و رۆشنبیرانی کورد لە هەموو ناوچەکانی کوردستاندا بۆ هەر مەبەستێکی ئەدەبی بێت ئەمە خۆی لە خۆیدا مژدەی هەولێز تێکۆشانە بۆ پێش‌خستنی ئەدەبەکەمان بەرەو ئاسۆیەکی رووناکی پڕشنگداری شیاو بەم سەردەمەی پێشکەوتنی گەل کورد .

● با بێینەوە سەر باسی کۆرەکەی مامۆستا کەریم شارەزا کە چیرۆك نووس رۆوف بێگەرد کۆرەکەی کردەوەو بەخێرهاتنی هەموانی کرد ..

● **مامۆستا کەریم شارەزا دەستی‌کرد بە خوێندنەوەی بابەتەکەی‌و وتی ..**

رێبازی ئەفسانەی لە شیعردا وا لێك دایەوە کە گوایە ئەم رێبازە ئێلیوت‌و هەندێ لە شاعیرانی رۆژئاوایی تری وەك (ئەزراپاوەند)و ستیویل گرتویانەتە بەر لە بە کارهێنای رەمزی ئەفسانەیی‌و کەرەستەکانی لە شێوەی هاوچەرخداو دوای ئەوە زۆری پێنەچوو بوو بەرێبازێك نەك دەستەیەکی زور لە شاعیرانی رۆژئاوا بگرە پەرشەوە بۆ ناو شاعیرە هاوچەرخەکانی عارەب‌و کوردو گەلانی تری رۆژ هەڵات گەرانەوەی شاعیرەهاو گێتی لە سەدەی بیستەمدا بۆ سەر ئەفسانە ئەو راستیە دەسەلێنێ کە هەستێکی نوێ لەلای شاعیری هاوچەرخدا خولقاوە .

● مامۆستا کەریم بەدرێژی باسی ئەفسانەو کاری ئەفسانەی کرد لە شیعری هاوچەرخ‌و سەردەمداو باسی شاعیرەکانی کردوو هەندێکی بە نموونە هێناوەو وتی :ـ

× ئێمە ئەگەر بەچاوێ وردبوونەوەو هەڵسەنگاندنەوە ئەبڕی ئێکرایی ئەدەبی کوردیمان بکەین دەبینین لە کۆنەوە ئاشنایەتی تەواوی بووە لە گەڵ ئەفسانەی خەیاڵیماندا بەڵام تا زیاتر بەرەو ئەدەبی نوێمان بچین پتر هەست بەفراوانی قەبارەو هەیکەلی ئەفسانە دەکەین لە ناو هۆنراوەی شاعیری هاوچەرخمانداو زیاتر ئەندێشەمان ئاوێزانی ماناو مەبەستە قوڵەکانی دەبێ .

بەڵام تا بەرپابوونی جەنگی دووەمی جیهانی ئەو جۆرە دەورە زیندووەی نەدی ، هەروەك لە سەردەستی شاعیری ئەمرمان گۆراندا ئەمە هاتەدی‌و لە نموونەی هۆنراوەکەی (دیاری خوای شعر)دا سەری هەڵدا . هەر چەندە گۆران لەو هۆنراوەیەیدا تەنیا وێرانکاری‌و کردەوە خراپەکانی هێزێکی ئەفنەدا بووەو لەناو تاوانەکانی (خواوەندی شەر)و چ دەورێکی نەداوە بەکارو کردەوە باشەکانی (خواوەندی خێر) بەڵام لە دەربڕینی تاوانەکانی ئەو خواوەندی شەرەدا بە ئیما میهرەبانی‌و چاکەی (حواوەندی خێر) مان پێ رادەگەیەنێ .

● **هەروەها درێژەی بەباسەکەی داو وتی :ـ**

× ئەگەر بمانەوێ بزانین کەی ئەفسانەی کوردی بسە هەردوو رەگەزی خێرو شەرییەوە کەوتە ناو هۆنراوەی هاوچەرخمان‌و کەی مەبەستی دەربڕینی ململانێی نێوان ئەو دوو هێزە دژ بە یەکەو بۆ هاندانی خەباتی ئادەمیزاد لە دژی دوژمنانی بەکار هاتووە ؟ ئەوا دەتوانین سالی ١٩٥١ی بۆ دەست‌نیشان بکەین ئەو ساڵەی شاعیری هاوچەرخی کوردمان (گۆران) رچەی ئەو رێبازە نوێیەی بەکارهێنانی ئەفسانەی شکاندو تاقی‌کردنەوەیەکی تازەی لە لە هۆنراوە ناودارەکەی (لاوکی سوور بۆ کۆرپای ئازا) بەکار هێناوە

● **دوای ئەوە مامۆستا** کەریم زیاتر درێژەی بەباسەکەی داو هەندێ نموونەی شیعری هێنایەوەو باسی هەندێ لە شاعیرەکای کردو .

گۆران سالی ١٩٠٤ - ١٩٦٢ .

× شاعیری رچەشکێنی رێبازی بەکارهێنانێکی نوێی ئەفسانە ، گۆران لە رێگەی خوێندنەوەی شیعری هاوچەرخی ئینگلیزیەوە ، کە کە هەندێ شاعیری هاوچەرخی وەك ئیلیوت‌و ئیدت ستیویل ، ئاوریان لە نرخی گەرەستەی کەلەپوری نەتەوایەتی بەتایبەتی بەم لاوە گۆران هۆنراوەکانیاندا بەکاریان هێنابوو . بۆ دەربڕینی مانای قوول‌و ئەندێشەدار .

ئەم بەکارهێنانی‌و سود وەرگرتنەکەی وەك شێوەو رێبازێك وەرگرت ، لە کاتێکدا کە لە ساڵی ١٩٣٥ بەم لاوە گۆران رێگەی ئەدەبێکی پێشکەوتن‌خوازی گرتوە ، وە لە هۆنراوەکەی (دیاری خوای شەر)دا لە گۆڤاری گەلاوێژدا ساڵی ١٩٤٢ بلاوکرایەوەو چەند ساڵێك بەر لەو مێژووە دایناوە .

● ئەمانەو بەشێوەیەکی گشتی گەلێ لە شیعرەکانی گۆرانی کرد بە نموونە بۆ شکاندنی رچەی تازەو گرتنی رێبازی تازە لە بەکارهێنانی ئەفسانە لە شیعری هاوچەرخدا هەتا گەشتە ئەوەی وتی :ـ

× لەسەر ئەنجامدا ئەم لاوکەی گۆران ئەو راستیەمان بۆ دەر ئەخات کەچۆن رێگەی بەکارهێنانی ئەفسانەو قوولیەیەکی سایکۆلۆژی‌و ئەندێشەیەکی فراوانی بە ناوەرۆکی هۆنراوە سیاسیەکەداوە ئەوەی سەرنجیشمان زیاتر رادەکێشێ ئەوەیە گۆران نەك هەر لە رێگەی ئەفسانەوە پشتی بە فۆلکلۆری نەتەوەکەی بەستووە بەڵکو لە بارەی کێشی شیعرەکانیشەوە هەر رووی کردۆتە سامان‌و ئەو فۆلکلۆرە .

حەمە سعید حەمە کریم
پ. هاوکاری لە سلێمانی

- هاوبەش -

Institut kurde de Paris

بزوتنەوەی ئاوەدانی و چالاکی پەرەپێدانی لە پارێزگاکانی ناوچەی ئۆتۆنۆمیدا

لە سایەی شۆڕشی ١٧ی تەموزی مەزنداو بە رابەری حزبی سەرکردە هەرسێ پارێزگاکەی ئۆتۆنۆمی ناوچەی کوردستانی عیراق دەمێکە بزوتنەوەیەکی فراوانی ئاوەدانی و پەرەپێدان بەخۆیەوە دەبینێ نووسی ئەم بارەیەوە پێشکەش دەکەین بەخۆیەوە دەبینێ بەم بۆنەیەوە والیرەدا راپۆرتێکی نووسی

لە پارێزگای هەولێر :

ئەنجومەنی پارێزگای هەولێر ، لەم دواییەدا چەند پرۆژەیەکی خزمەت گوزاری گتە لە گوندە هاوچەرخەکان تەواو ئەکرێنو (٩٨٤) هەزارو (٦٠٧) دیناریان تێ ئەچێ و لە ١٤ مانگدا تەواو دەبن ، بە قۆنتەرات داوە .

ئەمینداریتی گشتی بەڕێوەبردنی ئەشغال و نیشتەجێ کردنی ناوچەی ئۆتۆنۆمی دروستکردنی دروستکردنی خەستەخانەیەکی (١٠٠) قەرەوێڵەیی لە قەزای زاخۆ لە پارێزگای دهۆك بە قۆنتەرات داوەو ئەم خەستەخانەیە نزیکەی ٤٤١ هەزارو (٦٤٢) دیناری تێ دەچێ ..

دیسان لە دهوك دروست کردنی (٣) خانووی خزمەت گوزاری و پەروەردە بە کولفەی (٢٣٥) هەزارو (٤٢٥) دینار رای کراوە کە بریتی دەبن لە بارەگای یەکیتی ئافرەتان لە زاخۆو سمێل قوتابخانەیەکی شەش پۆلی لە گوندی زیوك .

لەو پرۆژانەی کە ئەنجومەنی پارێزگای هەولێر بە قۆنتەراتی داون ، دروست کردنی سێ مەڵبەندی پیشەیی رۆشنبیری یە لە ناوچەی حەریرو شاوەیس و قوشتەپەو مەڵبەندێکی اراستەیی جوتیاران لە شاوەیس و نانەواخانەیەك لە مەلا ئۆمەرو چەند جۆگا ئاوو پردێك لە حەریرو قوشتەپەو بەحرکەو مەلائۆمەر و دروست کردنی دوو قوتابخانەی ناوەندی کە هەر یەکە (١٢) پۆلی هەبێ و لە مەڵبەندی هەولێردا دروست ئەکرێن .

پرۆژەی خزمەت گوزاری و پەروەردە

ئیدارە محلی پارێزگای هەولێر موناقەسەی جێبەجێ کردنی چەند پرۆژەیەکی پەروەردەی رایی کردوە کە (٣٣٢) هەزار دیناریان تێدەچێ و ئەم پرۆژانە دەبێ بە (١١) مانگ تەواو بکرێن و لەناو هەولێرو ناحیەی صلاح الدین و گوندی کەسنەزاندا جێبەجێ دەکرێن .

لێدانی چەند بیرێك

دەزگای رەنێو هێنانی ناوی ژێرزەوی لقی پارێزگای هەولێر ، لە چوارچێوەی نەخشە گشتی یەکەی ئەم ساڵدا ، لەم دواییەدا لەو ١٠٠ بیرەی پێی سپێردرا بوو ٧٥ بیری ئیرتیوازی تەواو کردووە .

هەروەها لقەکەی هەمان دەزگا مەکینەو ترومپای ئاو هەڵکێشانی لەسەر (٧٥) بیر داناوە بۆدا بین کردنی ئاوی حەوادرنەوە بۆ هاوولاتیانی ناوچەدوورو گوندە هاوچەرخەکان و دەستەبەربوونی پێداویستی یەکانی پرۆژە کشتوکاڵی و پیشەسازی یەکانی پارێزگاکە لە ئاو .

هەر وەها لە چوارچێوەی ئەو نەخشەیەی کە بۆ دەزگای ناوبراو رەنگ رێژکراوە و کە بریتی یە لە لێدانی بیست بیر لە دەشتی هەولێر ، دەست بەلێدانی سێ بیری ئیرتیوازی کراوە .

لە پارێزگای سلێمانیدا

لە پارێزگای سلێمانیدا (١١٥) کرێکاری کشتوکاڵ لەو دەورەیەی میکانیزەکردنی کشتوکاڵدا بەشدار بوون کە دوو هەفتەی خایاندو بەڕێوەبەرایەتی رۆشنبیر کردن و ئاراستە کردنی جوتیاران لە پارێزگای سلێمانی سازی کرد .

بەشدارانی دەورەکە لەسەر کار پێ کردن و لێخوڕینی تراکتۆرو پاراستنیان و رێگاکانی خزمەت کردن مەشقیان کردو چەند موحازەرەیەکیشیان بۆ خوێنرایەوەو فێری ناسینی نیشانەکانی رێگاوبان لە (مرور) کران .

هەر وەها بەڕێوەبەرایەتیەکە لە گوندی هاوچەرخی قەڵاچوالان و سید خلیل و ناحیەی پێباز چوار سیمیناری بۆ جوتیاران ساز کردووە . لەم سیمینارانەدا کە کۆمەڵێ جوتیارەکان تیایاندا بەشدار بوون ، باسی چونیەتی درێژە کێشان و بەردەوام بوونی هەڵمەت و هەرەوەزی دروێنە کردنی گەنم و جۆو خەڵەی هاوینە کراوەو دەوری جوتیارانیش لە بەرە پێدانی کاری کشتوکاڵ و چاککردنی بەرهەمی کشتوکاڵ چی ئەبێ لەگەڵ بەیرەو کردنی تازەترین شێوازە زانستی یەکانی کشتوکاڵ ..

ئەمانە هەموویان باس کراون . هەروەها باسی بایەخی هەڵمەتی نیشتمانی نەهێشتنی نەخوێندەواری کراوەو چەند فلیمێکی کشتوکاڵی لە کۆڕەکەدا نیشان دراوە .

هەروە لەم دواییەدا دەست بەجێبەجێ کردنی پرۆژە نوێیەکەی ئاوی سلێمانی کرا کە نزیکەی ١٧ ملیون دیناری تێ دەچێت .

وزەی پرۆژەکە لە دوای تەواوبوونی دا رۆژی ١٧ ملیون و ١٦٠ هەزار گالۆن ئاو ئەبێ کە بەشی سلێمانی و ئەو ناوچانە ئەکات کە کەوتوونەتە نێوان شارەکەو پارێزگاکە لە نزیك ئاوبەستی دوکانەوە .

پرۆژەکە وەك نەخشەکەی رەنگ رێژ کراوە بریتی دەبێ لە حەوت ئیستگەی پاڵەستۆی نزم و دابەش کردن

بڕوانە : ل : ٧

کردنەوەی کارگەی دەفتەری قوتابخانەیی لە تاجی داو فراوان بوونی بەرهەم هێنان

کاتێك دەچینە کارگەی دەفتەری قوتابخانەیی ، ئاسایش و هێمنی و رێکخستن و دابەشکردنی بەشەکانی بەشێوەیەکی رێکوپێك و چۆنیەتی بەڕێوەچوونی ئیشو کاری کارگە کە دەبینێ دڵت خۆش دەبێ و شاد دەبێتەوە .

خۆشی و شادمانیمان زیاتر بوو کاتێك دیمان کرێکاران لەناو خۆیاندا گونجاون و یارمەتی یەکتر دەدەن و زیاد لە پێویست خۆیان بە ئیشکردن ماندوو کردووە بۆ زیادەبوونی بەرهەم هێنان و چاککردنی ، دەستی کرێکاران بەدڵسۆزی و قوربانیدان و هۆشیاری یەوە ئیش دەکەن .

وەلەکاتی گەشتەکەماندا بۆ زانینی باری کارگەکەو بەشەکانی ، ئامێری ئاگر کوژێنەوەی ئۆتۆماتیکی نوێ و رایەڵ و جیهازی تایبەتیمان دی کە بۆ سەلامەتی ئاسایشی پیشەسازی بەکار دەهێنرێ ، نیشارەتی ئاگادارکردنەوە دەدا ئەگەر بێتو رووداوێك یا سووتانێك یا هەڵەیەك لە کارگەکەدا رووبدا ، بەم جۆرە لە ماوەی چەند دەقیقەیەك بەسەریدا زاڵ دەبن و کارگە کە لە زەرەرمەندی رزگار دەکەن .

هەروەها کارگەکە چێشتخانەیەکی بێ گەردی هاوتای تێیدایە و تایبەتە بە کرێکاران ژەمی خواردن پێشکەشی کرێکاران دەکا هەر ژەمێك بایی پەنجا فلسەو بەهەمە جۆری گۆشت میوەو شیرەمەنی .

شتێکی سەر سوڕهێنەر سەرنجی راکێشاین ئەویش پاکو تەمیزی ئەم چێشتخانەیە کە هیچ مەحەل و چێشتخانەیەکی ناو شار ئەم پاکو تەمیزی یەی تیا بەدی ناکرێ .

ئیشکردن لەم کارگەیەدا بە شێوەی شەفتان دەڕواتە رێوە و هەروەها ئۆتۆمبیلی تایبەتی بۆ گواستنەوەی کرێکاران و هەموو ئەو پێویستی یانەی دەبنە هۆی حەسانەوەی کرێکارانی تێیدایە .

(کۆمەڵە خانوو بەرەی پیشەسازی) .

کارگەی دەفتەری قوتابخانەیی دەکەوێتە کەرەکی تاجی و سەر بە دەزگای گشتی جگەرە دروستکردنی عیراقدایە نەخشەوپلانی بەرهەم هێنان نزیکەی ٧٢ ملیون و ٦٠٠ هەزار دەفتروبەرهەموو جۆری قەوارەکانیەوە بۆ جێبەجێ کردنی پێویستی یەکانی وزارەتی پەروەردە هەروەها ئەم کارگەیە هەر ئیلنزامێکی خراوەتە ئەستۆ بەجێهێناوە ئەویش ئامادەکردنی دەفتەر بۆ فێرخوازەکان بۆ سەرخستنی بەزۆر فێرکردن و نەهێشتنی نەخوێندەواری ، زیاد لەمەش بازاری ناوخۆیی و دائیرەکان بە کاغەزو دەفتەری تزبینی ئامادە دەکا .

هەروەها کارگەکە دیسانەوە فایەلاتی بەلاستیکی و کاغەزی رۆنیو پارێزراو بەرهەم دەهێنێ و هەندێ لەمەر هەمەکەی دابەش دەکرێتە سەر مەحەل و نوسینگەکان تەنانەت پێنج هێڵی بۆ فلنز دروستکردن هەیەو بەرگی کاغەزینی جگەرە بە هەموو جۆرەکانی یەوە لە چاپ دەدا ، مەکینەو ئامێری ئۆتۆماتیکی تازەی بۆ ئەم بابەتە هەیە .

ئەم کارگەیە لە دروستکردنی شتومەکەکانیدا پشت بە دەزگای گشتی کاغەز دروستکردن لە بەسرە دەبەستێت ، بەڵام لە بارەی نەخشەکانی بەرهەم هێنانی کارگەکەو فراوان بوو ئەوەی کاری ، دوو هێڵی بەرهەم هێنان لە دەزگای الحریە ئیزافە دەکرێتە سەر و هێڵە بەرهەم هێنانەی ئێستای کارگەکە .

هەروەها کارگەی کاغەز دروستکردن (اللكنكس)و لەگەڵ کارگەیەکی تری تێکەڵاوی کارگەی ناو براو دەکرێ و ناوی کۆمەڵەی خانوو بەرەی پیشەسازی لێ دەنرێ ، بۆ ئەوەی هیلاك بوون و بەرهەم هێنان بە فیڕۆ نەڕواو لە یەك ناوچە کۆ بکرێتەوەو لە چەند جێگایەك بڵاو نەبێتەوە چونکە دەبێتە خولقاندنی گیروگرفتی بەرهەم هێنان دەزگای گشتی جگەرەدروستکردنی عیراق هەوڵی ئەوەی داوە ئەو زەرەرانەی لە ئەنجامی کاغەزی زیادەوە لە کەرتوو دەبن کەم بکاتەوە وسوود لە شارەزایی بێگانە لە بواری صیانەت و چاککردنەوەو کەم کردنەوەی رێژەی بەربادبوونی کاغەز وەربگرێ .

رێژەی بەربادبوون لە ٢٠٪ تا ١٢٪ کەم بووەتەوە وەهەمیشە ئەم ژمارەیە بۆ رادەی مەقبول کەم دەکرێتەوە لە رێگەی دامەزراندنی کارگەی نوێی تەواو بەڵام پاشماوەی کاغەزی لە کارکەوتوو زیان بێ گەیەنراو دەخرۆشرێتە قۆنتەراتچی یەکان بەرامبەر دانانی بارمتە کە لە ١٢٠ هەزار دینار زیاتر دەبێ بۆ ئەوەی سوودی لێوەربگرن .

کارگەکە ئێستا لە پێشکەوتنێکی چەشنی دایەو هەمیشە پەرە دەسێنێ بۆ جێبەجێکردنی پێویستی یەکانی و وڵات لە دەفتەری قوتابخانە یی و کاغەز بە هەموو جۆرەکانی یەوە .

نووسینی : ذکریات محمد

هەڵکردنەوەی چرای خۆشەویستی لە پەرستگای «عەشتار»

هەر بوولو ئاوەیمك ، ساڵی داهاتو ، دەیانەوی مانگی هەنگوینی بە کامەرانیەکی هێمنی و تایبەت بەسەر بەرن، دەتوانن روو بکەنە گۆشەیەکی پەرستگای «عەشتار»ی خواوەندی خۆشەویستی لای بابلیە کۆنەکانی .

ئەم شوێنەوارە مێژوویە ئێستا خەریکی نوێ کردنەوەیی و دەکرێ بە مەڵبەندێکی گەشت و سەیران و هەموو پێداویستەکانی دیاردەی خۆشەویستی و گیرانی زەماوەندی وا تیا ساز دەکرێ ، کە وەك رۆژانی ئاوەدانی شاری بابلی مێژوویی بێ بەر لە نزیکەی سێ هەزار ساڵ .

پەرستگاکە ، دەکەوێتە ناو جەرگەی ئەو شارە مێژوویەوە کە دەوروبەری بەخانوو ماڵ گیراوەو کۆڵانی تەنگی تیایەو شەقامەکانی بەگەزاوەی مێژوویی رازاونەتەوە .

● دوێنێ و ئەمرۆ :

ئەوەی شایانی باسە ، یەکەم کاروباری گەڕان بەدوایی ئەم شوێنەوارە مێژوویەدا ساڵانی ١٩٠١ — ١٩١١ لەلایەن نێرراوێکی ئەلەمانیەوە دەستی پێکرد کە بوە هوی لەناوچوون و تێك دانی سامانێکی زۆری ئەو شۆێنەوارە مێژوویە . بەڵام لە ساڵی ١٩٧٠دا دەزگای شوێنەواری عیراق ، دەستی کرد بە پاك کردنەوەی گۆشەی سەرووی رۆژئاوای پەرستگاکە، ساڵی پاریش دەست کرا بە چاککردنەوەو نوێ کردنەوەی نوێ کردنەوەی هەموو لایەکانی

● ورد بوونەوەیەکی مێژوویی :

بەم بۆنەیەوە ، ئەوەی زانراوە ، ئەم پەرستگایە سێ قۆناخی ئاوەدانی بەخۆیەوە دیوە ، کۆن ترینیان ئەو وەختەیە پەرستگای بابلیەکان بوە لە زەمانی مەلیك(نبوبلاصر) . لە زەمانی مەلیك (نەبوخذ نصر)دا ئاوادان کراوەتەوە ، دوایش لە سەر دەمی مەلیك(نبونید)دا پەرستگاکە بریتی یە لە بانتابیەکی پان و پۆڕی ١٢—٣٧ بەرامبەر /٣١/٠٥م کە دیوارێکی ئەستور دەورەی داوەو بەنەخش و نیگاری جوان رازاوەتەوەو ئەوەی لەم شوێنەوارەدایە بەڵگەیەکی پێشکەوتوی ئەندازیاری ئاوەدانیە لە عیراقی کۆندا .

● ئاوەدان کردنەوە :

ئێستا بەشێوەیەکی گورج و گوڵانە ، کار دەکرێ بۆ ئەوەی جریکەی خۆشەویستی و لیشکی گەرم و گوڕی ئەم بەر ستگایە دروست بکرێتەوە دەروازەکەی کراوەبێ بۆ ئەوانەی دەیانەوێ بچنە تەنەزی زێڕینەوەو یەکەم هەنگاو لە گۆشەیەکی پەرستگای (عەشتار) ەوە دەست پێبکەن ، داخمان بۆ ئەوانەی ..... هەنگاوەکەیان لەوێوە دەست پێنەکرد !!

بەسەرکردنەوەی هونەرمەندێك

فریا عبدالله
پ . هاوکاری لە سلێمانی

لە ئاهەنگێکی گۆرانی و مۆسیقادا کە لە گوندی هاوچەرخی قەڵاچوالاندا سازدرا ، هونەرمەندێکی لاوی دەنگ خۆش بە ئاسایی ئاسودەیی یەوە گۆرانی (بلوێری شوان) و (دینی مەرۆ دینێ) ی پێشکەش بە میوانەکان کود !

لە سەرەتادا ئەم دەزانی کێیە .. ، وەك زوربەی زۆری ئێوە کە ئێستا نازانن کێیە .. ، لە راستیدا کەسمان ناهەقمان نی یە چونکە هیچ لایەکمان لەم تەمەنەیدا نەمان دیبوە گۆرانیمان بۆ بڵێت ، بەڵکو کاتێك ناسیومانە کە ئەوەندە منال بووە میکرۆفۆنەکەیان تەواو بۆ نزم کردۆتەوە .. !

ئەو هونەرمەندەش کاك (توفیق علی) یە کە گۆرانیەکانی بۆ وتین بانگم کردە لاوە پێم وت !

× چۆن وا زوو گەورە بویت ؟

— زروف ! چونکە باری ژیان زۆر کار دەکاتە سەر گۆڕینی سیمای مرۆڤ

× بۆچی تەمەنت چەند دەبێت ؟

— لە ساڵی ١٩٦٢دا لە گەڕەکی کانی ئاسکانی سلێمانی لە دایك بووم .

× ئێستا چی دەکەیت ؟

— قوتابی پۆلی دووەمی ئامادەی پیشەسازی ١٧ی تەموزم .

× لە چ ساڵێکدا دەستت کرد بە گۆرانی و تەمەنت چەند دەبوو ژمارەی گۆرانیەکانت چەندن و چین ؟

— لە ساڵی ١٩٧٠ دا دەستم پێ کردوەو تەمەنیشم حەوت ساڵان بووە ئەوکاتە (٩) نۆ گۆرانیم تۆمار کردوە شایانی باسە هەموویانم بە هاوکاری تیپی مۆسیقای سلێمانی تۆمار کردوە .

× ئەی ئێستا ؟

— ئێستا گۆرانیم نی یە ئامادەی تۆمار کردن بێت ئەمەش دەگەرێتەوە بۆ دور کەوتنەوەم لە دنیای هونەر لە بەر چەند هۆیەکی تایبەتی بەڵام بەتەمام لە گەڵ نیبی تەلەفزیونی کرکوك)دا چەند گۆرانی یەك تۆمار بکەم چونکە ئەوان هەستیان بەم دور کەوتنەوەیەم کردو بۆ ئەم مەبەستە منیان بە سەر کردەوە .

× کاك توفیق ئەمە قسانەت بۆنی گلەیی یەکی تەواوی لێ دێت کە لە تیپەکانی مۆسیقای سلێمانی بکەیت ؟

— بێ گومان وایە !

× ئێستاکە گەورە بوییتو چاوت بەو گۆرانیانەت دەکەوێ کە بە منالی تۆمارت کردون چی دەڵێیت ؟

— هەست بەکەم و کورتی خۆمان دەکەم ، زیاتر دەڵێم هەست دەکەم کە ئەك لە جێگای خۆمدا وەستاوم بەڵکو بەرەو دواوە دەڕۆم !

× باشە دەربارەی یەکەم مامۆستای ئەم بوارەت چی دەڵێیت ؟

— هەر کاتێك کە مامۆستا خالد سەرکارو مامۆستا ئەنوەر قەرەداغی دەبینەد پەنجە دەنێنە سەر تەلی کەمانەکانیان وا هەست دەکەم کە هەموو جیهان هینی خۆمەو ئاوازەکانیان بە تەنیا بۆ خۆم داناوە ... هەر چەند سەرکار دەبینم وا دەزانم کە قوتابی یە منالەکەی جارانم و قوتابی پۆلەکانی قوتابخانەی سەرەتاییم و مامۆستا خالد خەریکی پەروەردە کردن و پەرە پێدانمە .

× دوا جار ؟

— لە کانی دڵمەوە سوپاسی گەرمی رۆژنامەی هاوکاری دەکەم کە لەم جێگا چۆڵ و تاریکەدا دۆزیمیەوەو بە هۆی لاپەڕەکانیەوە دەمخاتەوە شوێنێکی ئاوەدان و روناك .

Institut kurde de Paris

بهارە ئەردی خەملا خو یـا کرنی ، ژ هەمی رەنگا گولێت دزنژن ، کوکیکێت دبشکورن ، باهیڤێت حنیف بویـن ، سێڤە گولێت بداربەریاڤە بوینە تاوڤە ، کیراتێت کەسک بوین ، تراشێت تاری بوین ، مێوێت بشکڤین یێت بوینە سێ چار بەلگی ،داروبارێ چەما ژنی یێ پشکا ژخودەت ، گیـا هندێ بلند بوی پەز لـێ بجریت ،شەڤو روژێت تەمەت ئێك لێ هاتین ، سەقایـێ دونیا یێ هندێ خوش بوی هندی تو حەسکەیی ، چارو بارا هندە تەنێت بارانا هیر یێ دبـارن و تیروژکێت روژێ دناڤـدا دتەئیسن و (کەسك وسوری) چێکەن ، لڤی دانێ سالێ تـه هەر دڤێت لناڤ بهـارێ بگەرییی وتماشەکـه یـه گول و گولزار وجوانییـا چاڤێت نێرگزاو دیمـەنـێ هەلالێت خال خال وبەژنێت شەنك و شوخ و سبەحـی ، ڤێجـا هەکـەر ئەو گەریان سەیرانەك بیـت لسەرێ مللەکا بەرچـاف و چاخو دانیە سەرکوچکـی ودبەرا « محمد عارف» بوتـه (یارگەوری)یانژی «لاوکـێ مەعدەنی » بێژیت دێ ژنـی زانی ژی ژینەکا هەی ،یانژی تو و دەستە برایەکێ خویـێ خوشتیڤی بچنـه راڤـا نێچیرا وچاڤێت هـەوە ژ بەتەنا نەبن گرهێت هـەوە

واری شرین

بمینە لسەر پێژنەکێ یـان دەنگەکی کا دێ کەنگی ئێتـە گوهێت هەوە (کرێت) ژڤی زەنگی مروڤا بو سی سال بسەر زیینێ ویڤ چون وکـارێ سەر دونیایێ نەکریـە ژرانو نێچیرا پێڤەتر وبـو ودسا تقەتیا وهندی تە دیتبـا ئەو ودەسـتە برایـێ (سێڤدین) دکار کربنە وبـێ بریا نێچیرێڤە وروژەکـێ ئێڤارە چاڤێ روژێ یـێ لاواز بوی وهەردوو ئەڤە ژ پشتـی تیژ وەرە ئیت چوینە بـەر نزاری وتورا خو یالبـەر کانیکەکێ ئەدای یاڤاژهـە هەما نیس نیسکەکا ئاڤـێ یا ژبەر دچیت تەیرونـەوال تێهنا خو پێ شکینن و ئەڤـە ددمەکێ درێژ بسەرڤە چـو و چو نەکەتیـە تورا وان وهەر دووێت چوینە ویڤەتر ویاخو د تراشەکـێرا ڤەنیساندی وپست پسـتا وانە یێ بوئێك دوو دئاخڤن ،

وبێنا وان هندا تەنك بـو هویا چك بوی چونکە ئەڤـە ژمێژەیە خو د تراشەکـێ ئەشارتی وژجهێ خـو نەئوکوزینە وئاخفتنا وان هاتە سەر مارا وئێکێ دبێژیـت : مارێ گورە ژهەمی مـارا بژەهرترە ویـێ دی یـێ دبێژیت : نە هەسپەـمار دژوارترە وئەو یێ هوسـا دئاخڤن دەنگێ پر پرەکـێ هاتە گوهێت وان ، هـەر دووان خو ژ تەراشێ هاڤێتـە دەر وکرە غار وبو ڤرێنـا تەشکێت وان .. گەهشتنـە توری چ بەرێ خو دەنـێ تەیرکەکێ هندێ جوانێ کەتیێ هەر خودێ دزانیت چەنـدێ لاوە ، بهەمی رەنگا یـێ نەخشاندیە شاپەرێـت وی دخال خالن وەکی دی هەمـی لەشێ وی نقچکن ، بەرچێلکـا وی چار خیتێت رەش و شین ڤێداتین مورەکا سپی یا لناڤ چاڤا ، نکلێ وی یـێ زراف و هیرە نەرنکلێ تەیرێ هـەرە کوفیکەکا سورا لسەری وەکی چاڤێ روژێ ڤێدکەڤیـت پەرێت وی دبرسڤن دێ بێژی هەمی پارەکێت زێرو زیڤنە. توکەکا زیڤی یا دگەردەنـێ و بەندکەکێ هریێ دوو سـێ جارا یێ دبێ وی یێ راستێ ئالاندی و خلقەکا لێدای بەلێ پێوی یێ چەپێ یێ بەردایـە ، وەسا دیاربیت کو ئەڤـە تەیرکە یێ بخودانە و نـە

ژتەیرێ کیڤیە ، و چەنـد بکەفتە تورا نێچیرڤانەکـێ گەلەك نالێشتیت هەتـا دەنیڤاوی تێت و ژ دەسـتا دەردکەڤیت بەلێ یا نێچیرڤانا چو بەخت نینە وگرتنا تەیرکی بخو دکەڤە یاری و نێچیـر ، وتێژکێ ژبەر ماکێ دەڤینن و ماکا لسەر تێژکێت سنـانا دکوژن هوسا کەیڤـا وان گەلەك بڤێ نێچیرا بها هـات و تەیرکێ خو ژتورێ ئینـا دەرو (کرێتی) هـەردوو پێت وی گرێدان ، وهنـدی (سیڤدینی) هاتـێ و ژ (کرێتـی) خاسـت دا شاپـەرێـت وی ژی پەلکێشیت دا نەڤریت بەلـێ (کرێتی) دل نەداو چـەوا دێ گوهێ خو دەتێ و جوانیـا تەیرکێ ئەو شاپـەرن ..... هـەردوو ژنێچیـرێ زڤرینەڤە و دلێت وان بکەیفن هەر توزان چو بێژن ژبلـی سوحبەتا تەیرکی و گەهشتنە مال و تەیرك برە دەقەسرێڤە و مەزلەك یا ژهەمیا چێـژ بو بژارت دوو قامێت وێ یا لایێ ژوری و راستی هەمـی شیشەیەو دکەفتە هنـداف باخچەکێ خەمللی و دل چ بخازیت ژتشتێ و سبەحـیێ جوانبو کرە تێڤە و تومکێ دانك و گیایێ شینە و ئاڤ بو کرە تراری و سینیکێت زێرو زیڤی کو ئەڤ تەیرکـە تشتەکی بخوت ودەمێ خـو

بکەهیتە ستینیەکێ اقـەت چێنەبو وچو نەخـار وەك پەیکا دا سەرێ خو دانتە سەر مللێ خو و خو متکسـەت وکوبێنی ژێ نەهات و نـە ئالوازەك دکوت و نـە پێژنەك دکر وهندێ (اکرێت دهاتێ چارەیەکی بو ببینێت ودا بەردەتە ناڤ باخچەی بەلێ هەمیێ چو نەئیناو تەیرك ما لسەر رکا خو ودلـێ (کرێتی) روژ بو روژێ بخەم ترەو چو دەڤ شارەزایـەك هەمی ئەزمانێت تەیـرو تەوالی دزانیت پیرەمێرەك یێ بناڤ سالڤە چویە ، دابێـت سەحکەتە تەیرکێ وی بـەری بمریتن و بو چارەیەکـی ببینیت ، وچەوا شـارەزای تەیرك دیت وچاڤێ وی ڤێکەت ، ئەو تەیرك دگەل ئێـك ئاخفتن وهندی هاتێ دا ژ رکا خو بێتە خارێ و تشتەکی بخوت ودا بەس دلـێ نێچیرڤانی تژی کول کـەت وبێشینیت تەیرك سەرێ خو هێژاندو گوتێ :

چو خو بمڤە نەوەستینـە وهەکە نێچیرڤانی راست دلێ بمڤە هەیە و ئەز دڤێم بلا من بزڤرینتە ڤ وارێ من وئـەز نەیێ پێڤێ ڤەسریت هەوەمە ودەمێ شارازای ئـەڤ راستییە بو نێچیرڤانی گوتـێ دلێ نێچیرڤانی گەلـەك بتەیرك سوت و سیندخار ئێـدی نەچیتە راڤو نێچیرا و تەیرکێ خو هلگرت وبر دانا سەر وێ کانیکێ یا لسەر گرتـی تەیرکێ مە دوو سێ جـارا شاپەرێت خو لێك دان و ڤری و هەر زڤری و هەر زڤری باش بلند بوی کومتکەکێ ژ هەمیا بلندتر دیت چو دادا سەر وێ کومتکی ئەو جهێ چەروانـا وی ....

جەعفەر ئیبراهیم حاجی

فلكلور

مەزنێ دەهبا

(ئەڤ چیرۆکە مـن ژ قادرێ یونسی وەرگرتیـه لگوندێ بامرنێ – ٣٢ – سال ژێ ویە)

● – هەبو ... نەبو ......

دبێژن شێرەك کەتبـو بشەکی ، هەمی دەهبێـت وی بیشنی خولامینیـا وی دئر . دڤیا هەرو فراڤینـا وی بوحازر کربا .. روژەکـێ دویا ، دەهبە پێڤە وەستیان بەلێ نەدوێریـان چ بێـژن و خارنێ بو نەبەن . روژەکـێ هەمیا تەکبیرا خو کرو گوت : ژنهو پاژڤە هـەرو ئێـك ژمە دێ بو چیتە نێچیـرێ ، دێ کەینە گەرانێ هەچییـێ بیست ڤێ کەڤت گەراویە .

روژەکێ بیست بروییڤی کەڤت ... سپێدێ زوی روییڤـی رابو سەرخوو چو قەستـا گوندەکی کر ، دبیت کـەرەك پێ لبەر دیوارەکی گرێدایـە ، خو نێزیك کرو گوتێ : حالـێ تەچیە ؟

کەری گوتێ : ماحالـێ من چیه ! تو یێ من دبینی .... ئەز ژبرسادا گەلەکێ بێ چارە بویم ، هەرو خودانێ مـن دێ من بەتە چیـای دارا ، دەمێ بارێ من دفروشیـت دێ من دڤـی (سنکـی) گرێدەت و تشتەکێ خارنـێ نادەتە من ، هەتا لمن دبیتـە شەڤ ، دێ هندەك کایێ کەتە بنێ (جوهـورێ) مـن و هندەك گەرانیسکا دێ کەتـە سـەر وان زلێت وەکی (داسیا) ئەڤەیە شیڤو ئێشـتو فراڤینێت من .

رویڤی گوتێ : دلێ مـن گەلەکێ بتە دسوژیـت ..... هەکە تو گوهێ خوبدەیە من و دگەل من بهێی ئەز دزانمـه بجهەکێ گەلەکێ خوشـس یێ بناڤ و گیایێ شـین ، دێ تێر خویی و دێ ژبەلا خودانـێ خو خلاس بی ، کەری گوتێ : ئەڤە خوش شولـە ... دێ دگەل تە هێم .. رویڤی هەڤارێ کەری ژسنگی ڤەکـرو ئەفتـە دیف ریڤـی رویڤی کەر برو چون نێزیکـی جهێ شێری بون .....

رویڤی گوتێ : بەلێ مەزنەکێ هەی کەلەك حەژ یاریا دکـەت ... یێ بن گەلتەیە دێ خولتە دەت تو ژێ نەترسە تـوژی یاریا دگەل بکە .

کەری گوتێ : یارییێت چاوا ؟

رویڤی گوتێ : هەکە هاتـە تە تو پێهنەکێ لێدە هەکـە خول تـەدا تو هنـدی دشێیی جوتکەکـێ پێهنـا لتەختکێ ئەنیا وی بدە . .. بەلێ دلێ خو پێ نەسوژە... چنکی ئەم ژی هەرو وەلـێ دکەین ... کەری گوتـێ ، باشە دێ وەکەم . دەمـێ چوینە بـەردەرێ مـالا شێری ... کەری شـێر دیت سەهمێت خو ژێ کرن ، هندی کەر شـیای زرێ ، شێری چ جارا کەر نەدبیـت بون ژێ ترسـیا چو دپاشێلا کونا خوڤە .. رویڤی گوتـە شێری : نەرەڤە ، کەر نەیـێ لدریف زرینا خویـە ژێ نەترسە ، خولێدە ...

شێر هاتە بنك کەری ڤە:.. کەری پێهنەك لتەنشتاوی دا ... شێر زڤری داخولێ دەت کەری هندی شیای جوتکەکێ پیهنا دانایێ شێر گەلـە ئێنشاو رەڤی چـو دکونـا خوڤە ...

رویڤی گوت : هەبیـت ئەڤروکە دێ من خوت ، چـو ڤ دەڤ شێری گوتێ : ئەبـی مانویلێ هەمی دەهبا بوتـه نەکەلیە تو ژبەر کەری برەڤی

سەرێ شێری گەرم کر .. .. شێر هاتەڤ کـەری .. وێ جارێ خو ژدویرڤە دکـەری وەرکرو پشت لکەری شکانـد ... کەیڤا رویڤی هـات هوسێ روژ بسـەرڤە چـون گوشتێ کەری خلاس بو ...... دەهبا بیست خاندەڤـە وێ جارێ بیست بکێڤرویشکـێ کەڤت ، وێ ژی بهـەردو چاڤا بەردا گری ... گوت : ئەز نەشێم چ خارنا بـو شێری پەیدا کـەم ..... ئەزم فراڤینا شێری .....

رویڤی گوتێ : نەکـە گری ئەز دێ حیلەکێ نیشـا تە دەم ... وێ ژی گوتێ : چی یە ؟

رویڤی گوتێ : تـو بێژە شێری من ئێشتا تە ئینـا بڕێڤە شێرەکێ وەکی تە ژمن ستاند هەکە گوتە تە نیشـا من بدە ببە سەر گەرا ئاڤـێ دێ شکلێ خو دئاڤێدا بینیت ، دێ خو تێوەر کەت و ئـاڤ دێ بەت ... ئەم هەمـی دێ ژبەلا وی خلاس بین .

گاڤا کێڤرویشك چوبە بـەر دەرێ کوناشێری گـوتـێ : ئەبی حاکمێ مە ... مـن ئێشتا تە ئینابو بەلـێ شێرەکێ وەکی تە ژمـن ستاندو گوت :

هەکە مەزنێ هەوە یێ زیرەکە بلا خو دیارکەت شـێر عاجزبو گوتە کێڤرویشکـێ کا ئەو شێر وێ ژی گوتـێ : لگەل من وەرە دێ نیشانتـه دەم شێر کەفتە دویـف کێڤرویشکێ و وێ ژی بـرە سەر گەرا ئاڤێ ... شێرێ گوتێ : کا ...

وێ گوتێ : ئەڤە دڤێرێدا ... شێری بەرێ خودا ئاڤێ شکلێ خو تێرا دیت خوکرە گەفسك و خول گەرێدا .. .. شێر خەندقی .

– عبدالرحمن نقشبندی –

سڤالەک ژ مێرگا فولکلوری

هەڤال مانی

ب کومان هەرکەو ئەم بەرێ خوە بدینە مێرگا فلکلـورێ کوردیو ئەم بناڤەبچین ،شالو و دەریاسێت خوە هەلکریـن ئو ب هوسین و بەروکا خوە لێ بگرین و بدرین .. بـو مشتی یا بەزو کەوالی ئەز بێژم دێ شین دهەکا بەرکەفتـی لێ ڤێك ئێ خین و کوم کەین بەدل حوشی کارو کاڤریت خـوو ڤبهارەکا شین و تێر گل و گیارا گەهینن . مێرگا فلکلورێ مە گەلەك یا تژیە ژ سەرهاتیاو بێ ڤەچونا . ئەگەر ئـەم بدرین و ب نژنین .دێ بیتـە کوهارەك بو کوهێت زارو ویت ل دوێڤە مەدهێن . دی بیتە چرایەکێ روهـون و دێ شێن شەڤێت چریا لەبەر رێڤەچن لناڤ رێکێ تـارێ ژ تەراشاو هەڤرستاو سنکە بەرا تژیبوی ژ کورکا هرچاو بەرازا ئەوێت لەندێت خوەچ کرین لبـن سیبە دارمازیا لەسەروکانیت تەزیو سار لشێن و واریت زوزان جیبا لناڤ رێکێت کوچەرو رەبەندا ڤێ جارێ مەژی دڤێت ئەم بشکدارێ دخزمەتا تورەو فلکلوریدا بکەین . سڤالەکێ ژڤێ مێرگـێ بەورین بو کارو بەرخێت برسی و دایکا وان ب کەین دیاری دا ئەم و ئەو بێکڤە رابینە سەر بییاو ل قوتلێت دارو بـەرا بکەرهین .بەلکی کلدا نکەکاتوژدارێ ببینن ڤ دایکا خوەرا بگەهینن برینت ، جانگ ژینی هاتینە شەشاندن دەرمـان بکەین ، ئەڤ دیاریا مە دهێتە بێك هاتن ژچەند مالکـە ژستراێت داوەتا لناڤ کومەلێ کوردی . بت کـو هاتینە ئەهاندن ب هەلکەتنەکێ . لناڤ کومەلێ کـوردی. هەر وەکی ماموستایێ (حەمـدی المجید)ی گوتـی دکوڤارا رەوشەنبیری دا ژمارا (٧٢) سترانا دەورەکی بەرز و بلندێ هەیی د ژیانا کومەلی کوردیدا . ئو گەلـەك رەنگێت داوەت و سترانا یێت مەبن . ئیکێ ژوان دبێژنـێ (ملانێ دیاریا مە ڤێ گەرێ دێ لسەر ڤی رەنگی بیـت ئەوێ کو بێژنێ ملانێ و ڤێ ستانا زێرای بو دبێژن

مالێت دابـون ژ دەشتـێ وا
کەرێت رابـون ژ دەشتێ وا
دەرکەتا زوزانـێ وا
دەرکەتا زوزانـێ وا
جەلی مابـون ل هیڤیـێ وا
خـوەش مێر مابـون ل هیڤیێ وا
× × ×
مالێت هاتنـە تەراشـا
کەر کیشانە تـەراشـا
خودانێـت بەرو شاشـا
دێ ل جەلێ دەبن شەباشا
× × ×
مالێت هاتـن سبنەیـی
رەبەند خشـان سبنەیـی
خودانێت کالو مەیـی
دێ بەشیر چین سەردەرکەهی

مالێت هاتنە مەلختـه
کـەر کیشانـە مەلختـه
خودانێت بەندو رەختـا
دێ چینـە بەلێ وەختـه
برا بـل بل دەبینـه
هـەر واڤابێ دەپینـه
یا دبن دا کـەرەك شینـه
جابێ ببەن عەشیرەتـا
جابێ ببەن عەشیرەتـا
رەبەند هاتا رێبینـه
برا بـل بل زراڤـه
هەر وا ڤابـێ زراڤـه
یا دبن دا برتـەك ئاڤـه
جابێ ببەن عەشیرەتـا
جاب چوبو عەشیرەتـا
جەلیـا گنـتو راڤه
× × ×
ڤان جەلیان و بـسمبرا
لا میـرا جـەلیا بـەردە
شاخ ئێخسـتن زنجیرا
لامیرا جەلیـا بەردە
× × ×
شەرە ل گەلیـێ فەقیـرا
لامیرا جەلیـا بـەردە
ڤان جەلیـان و پسبابا
لامیرا جـەلیا بـەردە
× × ×
شاخ ئێخسـتن کەلابـا
لامیرا جەلیا بـەردە
شەرە لا مزگەفتـا شابـا
لامیرا جـەلیا بـەرد
ڤان جەلیـان و مێر سـەرا
لامیرا جەلیـا بـەردە
دەست داڤەتنێت خەنجەرا
لا میرا جەلیا بـەردە
شەر داکەتـە هویر بـەرا
لا میرا جـەلیـا بـەردە
ڤان جەلیان و ڤی ڤێلێ
لا میرا جـەلیا بەردە
× × ×
شـاخ کەتن سـەر تحێلـێ
لا میرا جەلیا بـەردە
شەردا کەتا بێل بێلـێ
لا میرا جەلیا بـەردە
× × ×
یێ لسەر شوێر هێ لسەر شوێرهێ
وەلییا بەگێ لسەر شوێرهـێ

دکەتن رابێ و تـەکبیرێ
سەد مێر کـرن زنجیرێ
× × ×
وەلییـاو ئاغـا دبێم جوتن
مصطێ و نـاغا هـەر جوتـن
جەقماقێت وان بزوتـن
شێر نینن مەلکە موتـن
× × ×
مصطـێ و ئاغـا برانە
خەنجەرێت نوبی سەقانـە
لسەر جەبەرا کەریانـە

ب هزرا من و هەر وەکی من ژبیرە مێرێت گوندی گـو لێبوین . ئەڤ ئالووزیەو هەلکەڤتنە قەومیبو دەمـا کو بەرێ زێدك و مام خورا هاتیە دەشتێ و کوزا خوە کـری داڤەکەرهیت زوزانا . ژلایێ مێژوێڤە . یا من گولێبوین ژ پیرە مێرا ئەڤ شێل و بێلە هەلبوبو لسەر دەمـێ یەزدان شێرێ بوتانی . نەگەلەك ژمێژە وەرە . چنێکێ وان پیرە مێرێت بو من ئەدگێرا دگوت ژزارێ مروڤەکێ دنـاڤ ڤێ شێل و بێلێ هەلبوینێ .

ل دوماهیێ من دڤیتن پرسیارا چـەنـد برادەرا بدەم و هیڤیا من ئەوە ئەڤ بەرسڤە ڤبـەر جاڤێت وان بکەڤیت.

لە دەمێ من دگەل برادەرێ خوە هوگەری و ئاشوانـی . پسیارا ڤان ستران و سەرهاتیا دکر هندەك هـەڤال و مرۆڤێت دی دسەر مەهەبون . دەمـێ دبێ ئەمێ ڤـان چیروك و جیڤانوکا (لسەر بیرو باوەریت وان) دنڤیستین . وان گەلەك ژ مە تەزی و گوت مخابن هوین ڤان کـارو کریارا دکەن !

برادەرێت خوەشتڤی . نەبا بەرزەیە دناڤ بەرامـە هەمییادا . بتایبەتی دناڤ بەرا خاندڤانو رەوشەنبیرادا ... کو کاربدەست و رژێمدارا ژ کەڤندا .

چەکەکێ گران دناڤ مەدا یێ بکار ئینان دێ ئەم دشێـن بێژین چ چەکی ژوی گرنگتر نینە ، دەمێ ئاگرێ ژێکە اکرنێ و مال وێران کرنێ دناڤ بەرا مەدا هەلدکر . ئـو هندەك سیاردکرن داخوێك و زێرە سەرا ژ کاروان و رەبەندێـت ئێلەکەکا دی وەربگرن . بەران بەری وێ چەندێ کـو دێ درمخ کوندێ وانرا یان دناڤ ئێلەکا وانرا بورێن . نـە گوتە خوە (فەرقا) کوری و براز، نینە هەر دوپشکدارن دڤێ ئاخێدا لسەر رابن و روینن بە خون و بجەرینن ... خـو گوری هەمی بەرودارا بکەن لچ چهێبیت بودەست برینـا بیبانیا ، ژبەر ڤێ چەندێ دڤێت ئەم بەکارێ چیـروك و جیڤانوکێت خوە رابین .داجارەکا دی نەبین داریت گـزرا هاڤینی . بو ئاگرێ خوەباتێ .

وەرە با رکەین چاڤێت بەلەک ئەم هێلاین

پێشکێشە بو – پ –
– مؤید طیب –
تیرمەها ١٩٧٩
بەغدا

وەرە من و تێ هاڤینێ
ئەڤێ گەرمێ و تێ ئەڤینێ
خەلکێ بەرف زوزانا دچن
من و دیجلەی ..
ژدەردێ عەشقێ –
ژ ڤی دەردێ هۆ یێ دژوار –
رێکا خو یا هندا کری ..
ئەمێ ژزوزانا تێینە خار .
لڤاڤێ دگەریت
لەوا هەر ئاڤە گەردەنا ...
دیجلەی دبریت .
ئەزی تێهنم ..
لتێهنێ دگەرم ..
لەو من ترسە .. ، بمرم ..
ئەزی بدەردێ دیجلەی دیجلەی بمرم ..
× × ×
– وەرە دیجلە ..
وەرە رویبارێ دین و هار
وەرە بارکەین ..
چ وارەکێ گەرمە .. گەرمە
وەرە بارکەین ..
مەژ سەرەکانیا خو شەرمە
وەرە بارکەین ..
رێکا من و تە گرتییە
پڕی مژە
عەشق و ئەڤینا ڤی واری
خودان کوژە
وەرە سەرئەڤراز بچین و
بۆ گولا « وانێ » بگرێژە
وەرە رویبارێ دین و هار ..
وەرە بارکەین ژ ڤی وارێ ...
نە ئەز ئەڤرو خودان یارم ..
نە تو ئەڤرو خودان یاری ..
+ کیڤە بارکەین و ئاگرێ خەریبی یا ..
ئەڤروکە یێ دسینگێ من دا ،
بویە چیا ..
کیڤە بارکەین و ئەز رویبارەکێ هارم
ماهینەکا بێ لغاڤ و بێ هەڤسارم
کیڤە بارکەین ..
من هەمی کوڤان و برین ..
ئەڤرو بارن
لخوپانا ڤی وارێ گەرم
من دوو چاڤێت رەش و بەلەك ..
وەلات و کوڤان و یارن .
– هەی هۆ دیجلە
هەی هۆ رویبارێ دین و هار
وەرە بارکەین ..
چاڤێت بەلەك ئەم هێلاین و
ئەڤروکە بو مە ناکەنن ..
ستاوبەرێت عەشقا من و تە
کتن ... چریسکا نازەنن
ئەڤینامە ..
خەونەك بو ژچاڤێت مە ڤری
دارەك بو داسەکێ بری
وەرە پێلێت خۆ سیارکەین
بخەم و کوڤان و برینێت خو ڤە بارکەین

Institut Kurde de Paris

پاشماوەی دەقی ووتەی سەرۆکی فەرماندە

کان‌دا چونکە هێنانە ناوەوەی دەستەڵات وەك بەشێك بۆ زۆرانبازیو جیاوازی‌کردن گەلەکەمان پارچە پارچە دەکات ، بەڵگەی مێژوویشتان لەبەردەم‌دایەو لەوانەیشە هەڵیکتان لە ئێستاو لە دوارۆژیشدا لە بەردەم‌دا بێت بۆ ئەوەی ئەو کەسانە ببین کە بۆ ئەم رێگایە دەگەڕێنەوە بە بێ ئەوەی جەوهەری بنەڕەتی‌ی مرۆڤایەتی وەبگرنو دەریشی ببڕن بەوەی گەل لەسەری رێك بکەوێت بەبێ بەربەرەکانێیەکی خوێناوی ، دەبینن چەند زیان بە مرۆڤایەتی دەگەیەنن ، من لەم وتەیەم‌دا نەموێست ئەم مەسەلەیە تێبترنجێنم بەڵکوو ویستم ئەو واتایە روون‌بکەمەوە کە لە مێژووو کەلەپووری نەتەکەوەمانو مێژووی عەرەبی‌ی ئیسلامیمانەوە ئیلهام وەربگرین بەچەشنێك لە دەرس وەرگرتن‌دا سوودمان پێبگەیەنێت بۆ ئەوەی مەبەست بەو جۆرە تێنەگەیەنرێت کە ئێمە نامانەوێت .

شتێکی ئاشکرایە کە حزبەکەمان هەر لە کاتی دروست‌بوونیەوە بەروونی ووتوویەتی‌و دووپاتیشی کردووەتەوە لەکاتێك‌دا لە دەستەڵاتداریتی دایە کە ئێمە لەنێوان ئیمانو کوفردا بێ‌لایەن ناوەستین ، ئێمە لەگەڵ ئیماندایین وەك چۆن هەمیشەو بەردەوام لەگەڵیدا بووین ، بەڵام خۆمان ناترنجێنینە ناو دابو رەسمی ئیمانەوە وەکوو دەستەڵاتێك لەگەڵ گەل‌دا دەکەوێتە بەربەرەکانێ بۆ هەڵبژاردنی دابو رەسمی خۆی بۆ دەربڕینی .

ئەمە لە چوارچێوە گشتی‌یەکەیدا داوای بۆ دەکەین بێ‌ئەوەی وەکوو لایەنێك بۆ بەربەرەکانێ‌کردن خۆمانی تێهەڵقورتێنین ئەرکەکەی ئاسان بکەین بەبێ جیاوازی لێ‌کردن ، پشت بەجەوهەری دەبەستین لە هەڵگرتنی جەوهەرە مرۆڤایەتی‌یەکەی‌و لێیەوە دەرس وەردەگرین ، دەرسی کاریگەری ئەوتۆ لە بنیاتنانی کۆمەڵە نوێکەمان‌داو لە پتەو کردنی بەها نوێیە مرۆڤایەتی‌یەکان‌داو پشت گرتنی بەچەندین هۆی داهێنانی بەرز وەك پێویستە کاتێکیش برایینە داوای تێگەیشتنی تیوری‌ی حزبی بەعسی سۆشیالیست‌و تیوری‌ی کارکردنی حزبی بەعسی عەرەبی سۆشیالیست دەکەم چونکە ئێمە نامانەوێت ئەم دادا کردنە ئەوە بێت دادوەری‌و دادوەران دەوری بنەڕەتی‌ی خۆیان لە کۆمەڵی نوێ‌دا بگێڕن وەکوو سەرپۆشێك بۆ لەرێ لادان ناشمانەوێت بەرەنگاری دژ ئەنجام بگرێت تا ئەو رادەیەی بۆ ناوبژی‌کردنی بەیەکلاداخەرانەی نێوان دوو تەرەفی ناکۆك داوا لە سەرکردایەتی سیاسی بکرێت بۆ ئەوەی ئەو دەبینێت‌و دادوەری‌و ئەوەی دادوەری دەبینێت ، پێویستە هەردووکمان یەك بۆچوونمان هەبێت‌و لەیەك «منطلق»ەوە بێت بۆ ئەوەی هەر لایەکمان بەرێك‌وپێکی ئەرکی خۆمان بەرێوە ببەین‌و لەسەر یەك پەیرەو نەك لەسەر دوو پەیرەوی شان‌بەشان یان دژ بەیەك بەڵکوو بەرەو یەك پەیرەو لە گەڵ تایبەتێتی‌ی هەموو ئاوەرۆیەکی ئاوەرۆیەکانی کۆمەڵ‌دا لەسەر ئاوەڕێك لەئاوەرۆکانی دەوڵەت کە ئەرکەکانی بەرێوە دەبات وەکوو چۆن پێویستە لەنێو ڕێژەی‌ئەم تایبەتێتی‌یانەوە .

قسەی دادوەریانەو هەڵس‌وکەوتی دادوەریانە

لەبەر ئەوە هیوامان پێتان زۆرە ببنە یارمەتیدەرێکی بنەڕەتی‌ی شۆڕشەکەتان بەپێی ئەم بۆچوونانەو ببنە یارمەتیدەرێکی بنەڕەتی لەبنیاتنانی کۆمەڵەکەتان‌دا ، بەپێی ئەم بۆچوونانە فراوان بوونەوە لە کاروباری دادوەری‌و دادوەران‌دا ، وا دەزانم خۆتان وەڵامتان دابەوە ووتتان ئێمە ئێستا بارودۆخمان ئامادە نی‌یە وامان‌لێبکات چارەسەری ئەو مەسەلانەی پێشانمان دراون بکەین بەپێی «اختصاصی» ئێستامان ، ئەدی چۆن دەتوانین « اختصاصی نوێتان پێبدەین» ووتمان گرنگ ئەوە نی‌یە قسەی دادوەریانە بڵێیت‌و بەس یان هەڵس‌و کەوتێکی دادوەری‌یانە هەڵسێیت‌و بەس ، بەڵکوو لە هەمان کات‌دا بێیت‌و تەسەرووف بکەیت ، ئەدی نرخی ئەو بڕیارە چی دەبێت لە سوودی تاوانبارێك‌دا دەڵێت سێ ساڵ لە بەندیخانەدا بەسەر ببات لە کاتێك‌دا بێ‌تاوانە ئێمە ئاواتەخوازی ئەوەین ئەم قسەیە بکەیت ئەم بڕیارە بدەیت ئەویش‌دوای دوو مانگ یان مانگێك لە تەوقیف کردنیەوە ، ئەگەر ئاڵۆزکاوی‌ی جهازی ئیداریمان بۆ تێکەڵ‌دەکردن لەو بڕوایە وام پێویستە زەوی‌ی پێ‌دەشت پتر لە کێوی هەزار بەهەزار بکەشێت وای بۆ دەچی کە ممارسەکردنی دادوەری لە کاروباری بەرێوەبردنی‌رۆژانەدا ناوبژی‌کردنە لە نێوان هاووڵاتی‌یەك‌و لەنێوان وەزارەتی رێگاوبان‌دا لەسەر دامەزراندنی تەلەفۆنێك‌و مەسەلەیەکی جەوهەری‌ی بنەڕەتی کە جەوهەری مرۆڤایەتی‌ی تێدا لە جەوهەری مرۆڤایەتی بۆ دامەزراندنی تەلەفۆنێك زۆر گرنگ‌ترە .

لەو شتانەی لە لایەن سەرکردایەتی‌یەوە لێیان کۆڵراوەتەوە چاك کردنی باری دادوەری‌و دادوەری‌یانە لە هەموو میانێك‌دا نەك تەنیا مەیدانێك .

بەرزکردنەوەی پلەی کۆمەڵایەتی‌ی دادوەران

ئەگەر قسەکەمان لە رێڕەوەکەدا لە یاددتانە تەمان‌ووت سەرکردایەتی بڕیاری بەرزکردنەوەی توانای کڕینی دادوەرانی داوە ، بەڵکوو ووتمان سەرکردایەتی بڕیاری بەرزکردنەوەی پلەی کۆمەڵایەتی‌ی دادوەرانی داوە، دروست‌کردنی خانووبەرە بۆ دادوەران دەکەرێتە چوارچێوەی‌ئەم رووتێ‌کردنەوە ، ئامادەکردنی هەمو ئەو پێداویستی بەرێوەبرنە شیاوەکان ئەوانەی کارتان ئاسان دەکات دەکەوێتە چوارچێوەی ئەم رووتێ‌کردنەوە لەوانەیش دووبارە دابین‌کردنی شیاوی شت‌ومەکی رایەخ بۆ دادگاکان ، هەموو ئەو مەسەلانەی کاتێکی دوورو درێژیان پێناوێت‌و ، ئاڵۆزکاوی‌ی کرێکارانو کەرەستەی بیناکردن ، پارەی ئەم ساڵیان بۆتان تەرخان دەکەین ، دەمێنێتەوە مەسەلەی دروست کردنی خانووبەرە بۆ دادوەرانو دروست‌کردنی جێگای دادوەری بە چەشنێکی شیاو دەکەوێتە چوارچێوەی رووتێکردنی سەرکردایەتی‌و لە نێو بڕیارەکانی‌دا ، بەڵام بۆ جێبەجێ‌کردنی پەلەمان لێمەکەن لەوەی ناتوانین ئەنجامی بدەین ، هەوڵ دەدەین لە جێبەجێ‌کردن‌دا بتانخەینە پێشەوەی هەموو بەڵام دوو شت هەن دوو هۆی بنەڕەتین دەستەڵاتیان بەسەرمان‌دا هەیەو وەکوو رێبەستی خواستمان وان ئەوانەیش کەرەستەی دروست‌کردنو کرێکارانن ، ئەمانە لە گەڵ وەزارەتی دادوەری‌دا لێیان دەکۆڵینەوەو پێداویستی‌ی لێیان پێشکەش دەکات ئەنجا پرۆگرامێك دادەنێین ، بۆ ئەم پرۆگرامە ئەوەی لە پێشەوە بێت دایدەنێین ئەوەیش لە بەرچاو دەگرین جێگای دوور جیا بێت لە گەڵ جێگای نزیك‌دا ، مەڵبەندی پارێزگا جیا بێت لە قەزاو لە ناحیە .

بەڵام بەگشتی ئەو سەرنجو تێبینی‌یانە بنەڕەتی‌یانەی باس کران دەکەونە چوارچێوەی بایەخ پێدانەکانی سەرکردایەتی‌یەوە بەڵکوو لە چوارچێوەی بڕیارەکانی‌داو ئاواتە خوازین‌و خوایار بێت کار دەکەین بۆ ئەوەی دادوەرو سەرباز لە سوپای نەبەزی عیراق‌دا بەئەفسەرو سەربازەکانیەوە پلەیەکی کۆمەڵایەتی‌و پێداویستی‌یەکانیان هەبێت بۆ ئەوەی ئەرکی خۆیان راپەڕێنن وەك چۆن ئەوسا پلەیان هەبوو ، وەك چۆن ئەوسا پێداویستی‌یان هەبوو بۆ راپەڕاندنی ئەرکەکانیان وەك چۆن پێویستە ئەویش لە ژێر سێبەری سەردەمە رووناکەکانی مێژووی نەتەوە لەبەردەکەماندا .

لەوانەیە زۆر گونجاو بێت بەرێز وەزیری دادوەری لە دابەش‌کردنی هەندێکتان بەسەر چەند لیژنەیەك‌دا بکۆڵێتەوە بۆ ئەوەی لە هەندێك لەو تێبینی‌یانە بکۆڵنەوە کە دەنیووسنو داواشتان لێ‌دەکەم هەریەکەتان چی تێبینی‌ی هەیە بۆ چاك‌کردنەوەی یاسایان کەم‌کردنەوەی پەراوێزی کات لەمامەلە کردن‌دا ،مامەلەکردنی ئەو هاووڵاتی‌یەی کە وای لێهاتووە لە هاتو چۆکردنی دادگاکان‌دا وەڕس بووە ، بینووسێت ، بەرەو رووتێکردنی ئەوەی هاووڵاتی‌یەکی باش دروست بکەین هەست بە سەربلندی بکات نەك تەنیا بەرووتێکردنی گشتی‌و بەس بەڵکوو لە ووردی‌و درشتی‌ی ژیانانی رۆژانەدا .

داوای سەرکەوتنتان بۆ دەکەین‌و هیوای یارمەتیتان لێ دەخوازین‌و ، لە راپەڕاندنی ئەرکە شەرەفمەندی‌یەکانتان‌دا لەووتنی ووتەی هەق‌و کاری هەق‌و لە خزمەت‌کردنی مرۆڤایەتی‌و خزمەت‌کردنی دادوەری‌دا موحاسەبەی کەمتەرخەمی دەکەین‌و ئیتر سوپاس .

چەند بڕیارێکی "پاشماوە"

بەو موچەیە یاخود رۆژانەیەی کرابەپێی یاسا کە دەیانکەوێ لە دایەرەو دەزگاکانی دەوڵەت‌دا دادەمەزرێن لە رۆژی‌دەرچوونی ئەم یاسایەوە . جێگری یەکەمی سەرەك وەزیران بەکار بەکخستن لەگەڵ وەزارەتە خاوەن پەیوەندی‌یەکان بەسەر دایەرەکاندا دابەشیان ئەکەن‌و دەرجەی پێویستی بۆ تەعین کردنیان دابین‌دەکەن .

بەندی شەشەم :

ئەو قوتابی‌یانەی ئەم یاسایە دەیانگرێتەوە دەگەرێنەوە بۆ کۆلیج‌و پەیمانگاو قوتابخانەکانیان‌و ماوەی دابڕانیان لە خوێندن بەهۆی حەبس یاخود تەوقیف یان راکردنەوە بەساڵانی دەرنەچوون دانانرێ .

بەندی حەوتەم :

لە حاڵەتی گەڕانەوەی بەرەڵلاکراوەکە بە پێی ناوەڕۆکی ئەم قانونە ، بۆ هەمان تاوانی جاران ، ئەو سزایانە ئەدرێ کە لێیان بەخشراوەو ئەو دەعوایانەی زیندو دەکرێنەوە کە بەپێی ئەم یاسایە وەستێنرابوون .

بەندی هەشتەم :

عەسکەری‌یەکانو ئەندامانی هێزەکانی ئاسایشی ناوخۆ لە ناوەڕۆکی بەندی چواری ئەم یاسایە (استثناء) دەکرێنو جێگری یەکەمی سەرەك وەزیران بەکار یەکخستن لەگەڵ دایەرەو وەزارەتە خاوەن پەیوەندی‌یەکان ئەرکی دابەش‌کردنیان بەسەر دایەرەکاندا ئەگرتە ئەستۆ بەپێی بەهرەی زانستی یاخود پیشەییانو بەگوێرەی ناوەڕۆکی بەندی پێنجەمی ئەم یاسایە .

بەندی نۆیەم :

لە رۆژی کارکردن بەم یاسایەوە تا دوو مانگ کاری پێ‌ئەکرێ.

بەندی دەیەم :

ئەم قانونە لە رۆژنامەی رەسمیدا بڵاودەکرێتەوەو لەرۆژی دەرچوونیەوە کاری پێ‌دەکرێ .

صدام حسين
سەرۆکی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆرش

بەپێی ناوەڕۆکی برگە (أ) لەبەندی چل‌و دووی دەستوری وەختەکی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش لەکۆبونەوەی رۆژی ١٦-٨-٧٩ بڕیاری دەرکردنی ئەم یاسایەی‌دا :

ژمارە - ١٠٩ی ساڵی١٩٧٩

یاسای بەخشینی گشتی عەسکەری‌و مەدەنی‌یە راکردووەکان بۆ دەرەوەی عیراق

بەندی یەکەم :

ئەندامانی سوپاو هێزەکانی ئاسایشی ناوخۆو مەدەنی‌یە راکردووەکان بۆ دەرەوەی ولات لەگشت ئەو تاوانانەی کردوویانەو لە گشت ئەو سزا ئەسلی‌و تەبەعی‌یانە دەبەخشرین کەبەکریاندا دراوەو لەگشت ئەو سزایانە دەبەخشرین کە بە هۆی غایب‌بوون یان راکردن یان دواکەوتن یان سەرپێچی کردنیانەوە بەپێی قانونە سزایی‌یەکان بەسەریاندا ئەدرێ‌و هەموو ئەو مەسەلانەیان بۆ لائەبرێ ئەگەر هاتوو لەماوەی کارکردندا بەم یاسایە بگەڕێنەوە بۆ وڵات .

بەندی دووەم :

ئەو بڕیارانە پەك‌دەخرێن کە پەیوەندی‌یان بە «مصادرە» - کردنی ماڵی ئەو کەسانەوە هەیە کە ناوەڕۆکی ئەم یاسایە دەیانگرێتەوەوهەموو ماڵەکەیان بە (عەینی) ئەدرێتەوە یاخود پارەی ئەوەی لێی فرۆشراوە ئەیاندرێتی‌و هەموو مافێکی مەدەنی‌یان پێ‌ئەدرێتەوە ..

بەندی سێیەم :

ئەوانەی ناوەڕۆکی ئەم یاسایە دەیانگرێتەوە دەگەرێنەوە سەر ئیش‌و کارەکانیان‌و هەمان موچەو رۆژانەی جارانیان دەبێ لەو رۆژەوە دەگەنەوە عیراق تەنیا عەسکەری‌و ئەندامانی هێزەکانی ئاسایشی ناوخۆ نەبێ ، وەزارەتی دارایی بەپێی‌بەهرەی زانستی یاخود پیشەییان بەسەر دایەرە مەدەنی‌یەکانی تردا دابەشیان ئەکات ئەمەش بەپێی راسپاردەو ئامۆژکاری‌یەکان جێگری یەکەمی سەرەك وەزیران ئەبێ،و دەرەجەی پێویست بۆ ئەمە دابین‌دەکرێت

بەندی چوارەم :-

ئەوانەی بێ‌کارن لەگەڕاوەکان بۆ وڵات ، بەپێی بەهرەی زانستی یاخود پیشەییان لەدایەرەکانی دەوڵەتدا دادەمەزرێنرێن‌و جێگری یەکەمی سەرەك وەزیران بە کار بەکخستن لەگەڵ وەزارەتە خاوەن پەیوەندی‌یەکان دابەشیان دەکەن‌و لە رۆژی گەیشتنەوەیان بۆ عیراق‌و پێشکەش‌کردنی داواکاری بۆ تەعین‌کردن بە تەعین‌کراو دائەنرێن‌و ئەگەر دەرەجەش لەدایەرەکاندا نەبوو بۆیان دابین‌دەکرێ .

بەندی پێنجەم : :

گەڕاوەکان کە ناوەڕۆکی ئەم یاسایە دەیانگرێتەوە بۆ ماوەی دوو ساڵ لە خزمەتی سەربازی‌و خزمەتی ئیحتیات دوا دەخرێن ئەوانە نەبێ کە حزیان پێیان خۆشە ئەم حزمەتە بکەن .

بەندی شەشەم :

ئەو قوتابی‌یانەی ئەم یاسایە دەیانگرێتەوە ئەگەڕێنەوە بۆ هەمان پۆل کە تێیاندا دەیان خوێند لەکۆلیج‌و پەیمانگاو قوتابخانەکانیانداو ساڵانی دابڕانیان خوێندن بە هۆی راکردنەوە بە ساڵی دەرنەچوون حیساب‌ناکرێ.

بەندی حەوتەم :

لە حاڵەتێکدائەگەر گەڕاوەکە کە ناوەڕۆکی ئەم یاسایە ئەیگرێتەوە هەمان تاوانی پێشوی دووبارەبکاتەوە ئەو سزایانە ئەدرێتەوە کە بە پێی یاسا لەسەری لابراون .

بەندی هەشتەم

ئەوانەی بە تاوانی پیلان‌گێڕانِ دژی حزب‌و دەوڵەت لەلایەن ئەو دادگا تایبەتی‌یەوە حوکم‌درابوون کە بەپێی بڕیاری ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش ژمارە ٩٦٧ لە رۆژی ٢٨-٧-١٩٧٩دا پێك‌هات ، ناوەڕۆکی ئەم یاسایە نایانگرێتەوە .

بەندی نۆیەم :

لە رۆژی دەرچوونی ئەم یاسایەوە تاوەکو دوو مانگ کاری پێ‌دەرکێ .

بەندی دەیەم :

ئەم بڕیارە لە رۆژنامەی رەسمیدا بڵاودەکرێتەوەو وەزیرەکان جێبەجێی دەکەن.

صدام حسين
سەرۆکی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش

ئاوڕێك لە رابووردوو (پاشماوە)

چوونەتە زانستی‌و زۆر کەس بە هۆی ئەو قوتابخانەیەوە فێری خوێندن‌و نووسین بوون)(٥) ،

ئەو کەسانەی کۆمەڵەی زانستی‌یان ئەبرد بەڕێوەو ئەوانەی دڵسۆزانە چاکی مەردایەتیان لێ‌کردبوو بەلاداو وەکو مۆم رووناکی‌یان بۆ دەوروپشتی خۆیان ئەداو خۆیشیان لە پێناوی نەتەوەکەیان‌دا توانەوە ، بەڵام ئەوانە مێژوو بە شانازی‌یەوەو بەرێزەوە ناویان ئەهێنی‌و یادیان‌ئەکاتەوە ، ئەوانە ئەمرن‌و لە دڵی میللەتا ئەژین .

دیسانەوە مامۆستا هاوار ئەڵێت :- (زۆر کەس بگرە هەندێکیش لەوانەی کە دژی قوتابخانەبوون ، زانستی وای‌لێ‌کردن کە مل بۆ خوێندەواری راستی کەچ‌بکەن ، .. بەحاڵ دێتەوە یادم کە زەنگی قوتابخانەی زانستی لێ‌ئەدرا هەر پۆلە بەجیا گردئەبوونەوە ، قوتابیان هەموو بە جلی کوردی‌یەوە رائەوەستان ، لە پێشدا سروودی زانستی وەیا چەند سروودێکی نیشتمانیان ئەوت ، یاخود قوتابیەکی زانستی لە کۆمەڵ ئەهاتە دەرەوەو پارچەیەك هەڵبەستی ئەخوێندەوە ، پیرەمێردیش کە ماوەیەکی زۆر بەڕێوەبەری ئەو قوتابخانە زانستی‌یە بوو بە خۆی‌و ریشە سپی‌یەکەیەوە شانی دائەدایە سەر گالۆکەکەی جاروبار کە شیعرێکی بە دڵ بوایە شانێکی هەڵ‌ئەتەکاندو ئەهاتە ناو قوتابی‌یەکانەوەو یەك دوو قسەی ئەکرد)(٦) ...

پیرەمێرد لە شەوی ٦ - نیسانی - ١٩٢٦دا شیعرێکی بۆ گردبوونەوەو گوشادکردنی کۆمەڵی زانستی وتووە کە تیایا ئەڵێت :- (٧)

بەرزو بڵندە هێند دەرەجەی خاکەکەی وەتەن
هێشتا بەهاری ئێمە ئەهات سەوزنەبوو چەمەن تا ئەڵێت :-

ئەمشەو ئومێدی وەتەنمان ئەپشکوێ
میللەت ئومێدەوارە بەزانستی پێشکەوێ
زانستی‌یە پلەی وڵات بڵندئەکا
زانستی‌یە کە ئێمە بناسێت بە ئەورووپا
زانستی‌یە زۆر بە نرخە ئومێدی ئاتی‌یە
ئەم ئیحتیفالە فالە ڕوو لە هاتی‌یە
تۆفیقی حەق بێتە رەفیقمان لەم ئیشەدا
وا دەست لەدەست ، هەڵبەتە خوا قووەتیش ئەدا
- ماوەیەتی -

بۆزانین

لە پرۆژەکانی نەخشەی پەرەپێدانی نەتەوایەتی-بەرنامەی رەنیوهێنان - قۆنتەراتی نهێنی ژمارە ٧٩/١٢ بۆ دروستکردنی یانەو کتێبخانەی کرێکاران لە هەولێر . رادەگەیەنین کەوا ئەم قۆنتەراتە نهێنیەی سەرەوەمان بەم مەرجانەی خوارەوە هەیە :-

١ - دەتوانرێ کۆمەڵە ئیستیمارەی مەرجەکانی قۆنتەراتەکە لە مەڵبەندی ئەم بەرێوەبەریتی‌یە یاخود لە بەرێوەبەریتی کاری پارێزگای هەولێر بە (٢٥) بیست‌و پێنج دینار دەستبکەوێت کە نادرێتەوە ، بە مەرجێك قۆنتەراتچی مەرجە گشتی‌و مواسەفاتە هونەری‌یەکان بکرێت کاتێك ئەوەی قۆنتەراتەکەی دەکەوێتە ئەستۆ .

٢ - دوا ماوە بۆ پێشکەش‌کردنی تەندەرەکان لە یا خود پێش کاتژمێری دوانزەی نیوەرۆ رۆژی دووشەممە رێکەوتی ٢٠-٨-١٩٧٩ دەبێت‌و دەدرێت بە سکرتێری لیژنەی کردنەوەی تەندەرەکان لە مەڵبەندی ئەم ئەمینداری‌یەتی‌یەدا .

٣ - ئەمانەی خوارەوە دەبێ لەگەڵ تەندەرەکاندا هەبن

أ - بارمتەی سەرەتایی بە -١٣٥٠٠- سیانزە هەزارو پێنجەد دینار لە شێوەی کەفالەتی بانق یا لە شێوەی چەکێکی مۆر کراو دەبێ‌و بۆ ماوەی شەش مانگ بە کاردی لە رۆژی داخستنی قۆنتەراتەکەوە .

ب - پێناسی زووری بازرگانی لەگەڵ بەڵگەنامەیەکدا کە لە بەرێوەبەریتی باجی داهاتەوە دەرچووبێت‌و بۆ ئەم ساڵ تازەکرابێتەوە .

ج- بەرنامەی ئەو کارانەی لە مەدەچن.

د - پێناسی پلەی قۆنتەراتی (پلەی حەوتەم) بۆ ئەوەی قۆنتەراتچی بە پلەیەك لەو قۆنتەراتە مەشداری بکا کە لە پلەی پێشوی‌و بەرزتر بێ.

٤ - هەر تەندەرێك ئەگەر لە کاتی دیاری کراوی خۆیدا پێشکەش نەکرێ یان هەموو مەرجەکانی تێدا نەبێ پشت گوێ دەخرێ .

٥ - ئەم بەرێوەبەریتی‌یە بەوەوە پا بەندنی‌یە نزمترین تەندەر لە رووی نرخەوە یان هەر تەندەرێکی تر قبوڵ بکا .

٦ - هەر رۆژێکی دواخستنی کار (٥٠) پەنجا دینار سزا دەدرێ .

٧ - ماوەی بەجێهێنانی تەندەرەکە شەش مانگە لە رۆژی پێشەش‌کردنی تەندەرەکان .

٨ - پێویستە قۆنتەراتچی‌یەکان نەخشەکان لەگەڵ تەندەرەکانیاندا بهێننەوە ، نەخشەکانیش تەنها دەدرێتە ئەو قۆنتەراتچی‌یەی کەوا قۆنتەراتەکەی بۆ دەرچووە

٩ - پێویستە قۆنتەراتچی پولێکی (٢٥٠)فلس بە تەندەرەکەوە بکێنێت .

١٠ - تەندەرەکان ئەگەر ئەناو زەرفیکی داخراودانەبن پشت گوێ دەخرێت‌و رەفز دەکرێن .

١١ - لە بەجێهێنانی قۆنتەراتەکە پشت بەمەرجە گشتی یەکانی قۆنتەراتی کاروباری ئەندازیاری مەدەنی بمە هەردوو بەشی یەکەم‌و دووەمیەوە دەبەسترێ .

١٢ - هەر سل‌کردنەوەیەك لە نێو قۆنتەراتەکەوە لە لایەن قۆنتەراتچی‌لیەوە بنووسرێت پشت‌گوێ دەخرێت .

١٣ - پێویستە قۆنتەراتچی کاتێك قۆنتەراتەکەی دەکەوێتە ئەستۆ تەندازیارێکی نیشتەجێ دابنێت‌و بەردەوامیکی تەواو ئیش بکا .

١٤ لپێیستە قۆنتەراتچی کاتێك قۆنتەراتەکەی بۆ دەردەچێت عەمبارێك یاخود چەند عەمبارێك بۆ پاراستنی چیمەنتۆ ئامادە بکا .

محمد محی‌الدین شریف
و.ئەمینداری گشتی کاروخانەسازی

بۆزانین

لە پرۆژەکانی نەخشەی پەرەپێدانی نەتەوایەتی-بەرنامەی رەنیوهێنان- ئەمیندارێتی گشتی کاروخانەسازی-قۆنتەراتی نهێنی ژمارە ١١-٧٩ بۆ دروستکردنی مەڵبەندێکی تەندورستی‌ی کرێکاران لە هەولێر رادەگەیەنین کەوا ئەم قۆنتەراتە نهێنیەی سەرەوەمان بەم مەرجانەی خوارەوە هەیە

١ - دەتوانرێ کۆمەلە ئیستیمارەی مەرجەکانی قۆنتەراتەکە لە مەڵبەندی ئەم بەرێوەبەریتی‌یە یاخود لە بەرێوەبەریتی کاری پارێزگای سلیمانی بە -١٠- دە دینار دەستبکەوێت کە نادرێتەوە ، بەمەرجێك قۆنتەراتچی مەرجەگشتی‌و مواسەفاتە هونەری‌یەکان بکرێت کاتێك ئەوەی قۆنتەراتەکەی دەکەوێتە ئەستۆ .

٢ - دوا ماوە بۆ پێشکەش‌کردنی تەندەرەکان لە یاخود پێش کاتژمێری دوانزەی نیوەرۆ رۆژی سێشە بەرێکەوتی ٢١/٩٧٩١ دەبێت‌و دەدرێتە سکرتێری لیژنەی کردنەوەی تەندەرەکان لە مەڵبەندی ئەم ئەمینداری‌یەتی‌یەدا .

٣ - ئەمانەی خوارەوە دەبێ لەگەڵ تەندەرەکاندا هەبن:-

أ - بارمتەی سەرەتایی - ٣٦٠٠- سێ هەزارو شەش دینار لە شێوەی کە فالەتی بانق یاخود چەکێکی مۆرکراو لەگەڵدا بێ‌و بۆ ماوەی شەش مانگ بە کاردێ لە رۆژی داخستنی قۆنتەراتەکەوە .

ب - پێناسی زووری بازرگانی لەگەڵ بەڵگەنامەیەکدا کە لە بەرێوەبەریتی باجی داهاتەوە دەرچووبێت‌و بۆ ئەم ساڵ تازەکرابێتەوە .

ج - بەرنامەی ئەو کارانەی لەمە دەچن .

د - پێناسی پلەی قۆنتەراتچی‌یەکان (پلەی هەشتەم)

٤- هەر تەندەرێك ئەگەر لە کاتی دیاری کراوی خۆیدا پێشکەش نەکرێ‌یان هەموو مەرجەکانی تێدا نەبێ پشت‌گوێ دەخرێ .

٥ - ئەم بەرێوەبەریتی‌یە بەوەوە پا بەند نی‌یە نزمترین تەندەر لەرووی نرخەوە یان هەر تەندەرێکی‌تر قبوول بکا .

٦ - هەر رۆژێکی دواخستنی کار(٢٥) بیست‌و پێنج دینار سزا دەدرێ .

٧ - ماوەی بەجێهێنانی تەندەرەکە شەش مانگە لە رۆژی پێشکەش‌کردنی تەندەرەکان .

٨ - پێویستە قۆنتەراتچی‌یەکان نەخشەکان لەگەڵ تەندەرەکانیاندا بهێننەوە ، نەخشەکانیش تەنها دەدرێتە ئەو قۆنتەراتچی‌یەی کەوا قۆنتەراتەکەی بۆ دەرچووە .

٩ - پێویستە قۆنتەراتچی پولێکی (٢٥٠) فلس بەتەندەرەکەوە بلکێنێت

١٠ - تەندەرەکان ئەگەر لەناوزەرفێکی داخراودا نەبن پشت‌گوێ دەخرێن .

١١- لە بەجێهێنانی قۆنتەراتەکە پشت بە مەرجە گشتی یەکانی قۆنتەراتی کاروباری ئەندازیاری مەدەنی بە هەردوو بەش یەکەم‌و دووەمیەوە دەبەسترێت

١٢ -هەر سل‌کردنەوەیەك لە نێو تەندەرەکەوە لە لایەت قۆنتەراتچی‌یەوە بنووسرێت پشت‌گوێ دەخرێت .

١٣ - پێویستە قۆنتەراتچی کاتێك قۆنتەراتەکەی دەکەوێتە ئەستۆ ئەندازیارێکی سەرپەرشتی بۆ ئیشەکە دابنێت‌و هەموو رۆژێکیش سەر لە ئیشەکە بدا .

١٤ -پێویستە قۆنتەراتچی کاتێك قۆنتەراتەکەی بۆ دەردەچێت عەمبارێك یاخود چەند عەمبارێك بۆ پاراستنی چیمەنتو دابنێت .

محمد محی‌الدین شریف
و. ئەمینداری گشتی کاروخانە سازی.

بزووتنەوەی ئاوەدانی (پاشماوە)

لەپارێزگای دهۆك

لە چوارچێوەی ئاهەنگ گێڕان بە بۆنەی جەژنەکانی تەمووزەوە چەند پرۆژەیەك لە سەرانسەری پارێزگاکەدا کراوەتەوەو بەردی بناخەی چەند پرۆژەیەکی‌تر دانراوە .

قوتابخانەیەکی سەرەتایی‌و پێنج خانوی مامۆستایانو عەمارێکی شارەوانی کە (١٤٣) هەزار دیناریان تێ چووە لە قەزای ئامێدی کراونەتەوە ، چوار قوتابخانەی سەرەتایی‌و فرنێکی ئۆتۆماتیکی سەمون لە ناحیەی سەرسەنگ تەواو کراون کە ٧٧ هەزار دیناریان تێ چووە ٠٠. دوو عەماریش لە ناحیەی دیرەلوك تەواو کراون کە ٢٦ هەزار دیناریان تێ چووە سێ خانووی فەرمانبەرانیش لە ناحیەی کانی ماسی دروست کراون کە (١٥) هەزار دیناریان تێ چووە ، بنشانگایەکی پیشەکانی لادێ لە سەرسەنگ کراوەتەوە .

هەر وەها بەردی بناخەی دروستکردنی خانوی دایەرەی دارستانو فرنێکی دروستکردنی خەلوز لە پارێزگاکە دانراوە ٠ ئەم دوو پرۆژەیە ٣٦٣ هەزار دیناریان تێ ئەچێت ٠ مزگەوتێك لە ناحیەی دیرەلوك دروست ئەکرێ‌و ٦٠ هەزار دیناری بۆ دانراوە ٠٠٠ هەر وەها (٣١٠) هەزار دینار بۆ دروستکردنی گازینو ئوتێل لە ناحیەی کانی ماسی تەرخان کراوە ٠

Institut kurde de Paris

پەروەردە

لە پێناوی بەختەوەری منالەکەتدا

فوزیە فرج
ئامادەی کردوە

دایکی ئازیزو خۆشەویست
گومانی تیا نیە کە منال پێویستی بە یارمەتی‌دان و ڕێنمای‌کردنە ، هەر لە کۆرپەییەوە هەتاوەکو گەورە دەبێت بۆ ئەوەی منالێکی کارامەو ڕەوشت بەرزو مرۆڤێکی خاوەن بیرو باوەڕی لێدەرچێت و پاشەڕۆژی ڕۆشن بێت .

جا هەندێ دایك بەداخەوە بایەخ‌نادەن بە هەست و ئارەزوی منالەکانیان لە هەموو داواکردنێکا لێیان توڕەدەبن و لە خۆیانیان دوردەخەنەوە ، زۆربەی جاریش گلەییان لێدەکەن گوایە منالەکانیان سەرکێش و زۆر بڵێ و زۆرداوای شت دەکەن کە لە توانای ئەواندانیە بۆیان بهێنە، ئاشکراشە زوربەی خێزانەکانی ئێمە هەژارن و کەم دەرامەتن لەبەر ئەوە ناتوانن هەموو جۆرە کەل و پەلێکی یاری و یاری‌کردنی منالان بۆ منالەکانیان ئامادەبکەن .
بەلام لەگەل ئەمانەشدا ، دایکان دەتوانن لە کاتی بێ‌ئیشیدا کەلك لەزۆر شت وەرگرن ، کە نرخی تێچونی کەمەو لە باری ئابوری خێزانەکەش ناگۆڕێ ، نمونەی ئەم جۆرە شتانە زۆرن لێرەدا هەندێکیان باس دەکەین .
منال بە شێوەیەکی گشتی بە تایبەتی لە تەمەنی سێ سال و پێنج سالی زۆر حەزدەکا لاسایی زۆر شت بکاتەوە وەك فرۆکەوان و کەشتی‌یەوان یان لەباری خەیالەوە لە تەماشاکردنی فلیمەوە یان بینینی گۆڤار و ڕۆژنامە ، حەزدەکا وەك پالەوانەکان دەوربینێ ، کەل و پەلی وەك ئەوان لە بەربکا ئینجا بۆ ئەوەی منال لە ناخۆشی و دژوارەکانی ئەو جۆرە یاری‌کردنانە دوربخەینەوە ، توشی ئازاری دەرونی نەبێ و لە کەسێتی خۆیان کەم نەکەن ، پێویستە باسی چاکەو خراپەی ئەو جۆرە یاریانەیان بۆ بکرێ پاشان بە هەول‌دانی دایك و باوکی دەتوانن زوربەی ئەو یاریانەیان بۆ دروستبکەن بەبێ ئەوەی نرخێکی ئەوتۆی لێبچێ بۆ نمونە جل و بەرگی کۆن کە بەکەلکی لەبەرکردن نامێنێ زۆر کەلکی لێوەردەگیرێت بۆ دروستکردنی جل و بەرگی تایبەتی ئەو یاریانە وەك کلاو و پانتۆل و کیلانەی شیرو خەنجەر ، تەنانەت تۆپ و بوك و دەمانچەو گەلێ شتی‌تر .. ئەو کاتە دەتوانی منالەکەت ڕازی‌بکەی بەبێ ئەوەی ئازاری گیانی و دەرونی منالەکەشت بدەی - ئەمەش جۆرێکە لە یارمەتی دانی منال بۆ بەختەوەری ژیانی و ، چاوکردنەوەی بۆ باشە ، ڕۆژێکی ڕوناك .

ئەم سەربازە نەناسراوە چۆن خۆی لەگەل «هاوکاری» هیلاك دەکا!

● عبدالقادر علی مردان ●

« صالح سلمان » یەکێکە لەو وانەی لە هاوکاری‌دا کاردەکەن و پیتەکان . لەشێوەی لاپەڕەدا ڕیزدەکات بۆ ئەوەی بە ئامادەیی بێنە بەردەستی خوێنەری بەڕێز .

دەنگی لەناو هۆلەکەدا دەزنگ‌دەداتەوە .. لە هەر شوێنێك پێکەنینی بەرزت گوێ لێبوو بزانە ئەوە ! دەنگی «صالح»ی لاپەڕە بەستە .

دەربارەی سەرەتای دەست پێ‌کردنی پرسیارمان لێ‌کرد .
وتی : لەو کاتەوە تەمەنم شازدە سالێ‌بوو لە چاپخانە ئەهلی‌یەکاندا وەك لاپەڕە بەستێك کارم‌دەکرد بەلام بە لاپەڕەبەست بۆ هیچ ڕۆژنامەیەك کارم نەکردووە بەر لە دوو سال نەبێت ئەویش لە (هاوکاری)دا .

کاك صالح ئایا جیاوازی لە نێوان لاپەڕە بەستنی ڕۆژنامەو کتێبدا هەیە ؟

-بەڵێ کاری ڕێکخستنی قورقۆشمی ڕۆژنامە پێویستت بە هونەردەکات لە ڕیزکردنی پیتە لێدراوەکاندا ... هەروەها ژماردنی ئەو زەردانەی کە پێویستی پێەتی لە دانانی هەشت ئەستووندا کە لاپەڕەیەکی ڕۆژنامە پێك‌دەهێننی لە کاتێکدا لاپەڕەبەستنی کتێب و کتێبۆلکە پێویست بە هیچ ناکات ئەوە نەبێت کە چەند لاپەڕەیەك لە شێوەی یەك لاپەڕەدا دەبەسترێت و دوای چاك‌کردنی هەلەکان دەخرێتە ژێر چاپەوە .. بەلام ڕۆژنامە چاك‌کردنی هەلەی ئەستوونەکانی هەیە .. ئەنجا چاك‌کردنەوەی هەلەی لاپەڕەکان ... شتێکی تریش هەیە دەمەوێت خوێنەری بەڕێز بیزانێت ئەویش جیاوازیی نێوان لاپەڕەی ڕۆژنامەیە کە بە ئۆفسێت چاپ‌دەکرێت و لاپەڕەی ئەو ڕۆژنامەی کە بە لەتەرپرێس چاپدەکرێت ، ئەمەی دوایی پتر پێویستی بە ئەرك هەیە چونکە پێویستی بە زەردەو ڕازانەوەو ڕێکخستنی کلیشەکان و ئامادەکردنیان بۆ چاپ هەیە ... لێرەدا قسەکەی بڕی و .. داوامان لێ‌کرد وێنەی بگرین بۆ ئەوەی خوێنەری بەڕێزی (هاوکاری) بیناسێت ... بۆ ئەوەی سەربازێکی نەناسراوی تری ژیانی (هاوکاری)ی هەفتانە بناسن ئەویش « صالح سلمان »ی لاپەڕە بەستی تایبەتی ئەم ڕۆژنامەیەیە لە دەزگای چاپەمەنی « الحریة »

خاوەنی ئەم وێنەیە

فریا عبداللە

. لە کاتی بە سەرکردنەوەی لاپەڕەکانی مێژووی کۆندا هەندێ ناوی‌سەرکردەو پالەوانی لێ هاتومان دێتە پێش چاو کە لەنێوان خوێندنەوەی بە سەرهاتەکانیاندا خوێنەر وەك‌خەونێکی کال دەتوانێ وێنەی ئەو سەردارە بهێنێتە پێش‌چاوی بەلام بە کۆتای هاتنی خوێندنەوەکە ئەو وێنەیە دەتوێتەوەو بڕێ جاریش کەسایەتی ئەو سەرۆکە ئەوەندە بە هێزە کە ئەگەر خوێنەر هونەرمەند بێ دەتوانێ وێنەیەکی بکێشێت تارادەیەك بچێتەوە سەر ئەو کەسەی کە مەبەستمانە .

کە واتە سەر کردەیەك ئەوەندە بە هێزو بە توانابوبێت و هەمیشە لە هەموو قۆناغەکانی‌مێژوودا ئەرکی سەرشانیان بەجێ هێنابێ گرابێتەوە کە وێنەیەکی بۆ بکێشن ، کەواتە وەك ئێستاپێ دەلێن ئەوسا زۆر باو بوە کە یەکێك دابنیشێت و هونەرمەندێك وێنەی لێرەدا دەلێم ئەم وێنەیە کە برادەری هونەرمەند «خالدرسول» لە مالی پوری بۆی هێنام کە خێزانێکی زۆر کۆن و پیرن و گوایە لەوەتەی بوە بەهاو سەری مێردەکەی ئەم وێنەیەیان هەبوە کە نازانێ لە کوێی بوە ، بە داخەوە مێردەکەشی نەماوە هەتا لێ بپرسین لە کوێی بوە بەلام وێنەکە خۆی بە تۆپیە گیراوەتەوەو کاغەزەکەشی بە ئەلمانی لێ‌ی نوسراوەو لەژێریشەوە بە عەرەبی ناوی «سلطان صلاح الدین الایوبی الکبیر » ی لێ نوسراوە. بە هەر حال‌دوور نی‌یە خاوەنی‌ئەم وێنەیە سلطان صلاح الدین ئەیوبی بێت !

ئەم کاتەت باش

پیرەمێرد و شاعیر

● کاکە خان عبداللە محمد امین لە سالی ١٩٣٤ لە ناوچەی هەورامان چاوی ژیانی هەلهێناوەو تاپۆلی شەشی سەرەتایی خوێندویەتی و لە پێناوی ژیانێکی گولەمەرگیدا خوێندنەکەی لە کیس داوە ئێستا خەریکی بیر هەلکەندنە بۆ مالان و زۆر بەرچاو پشتی ڕونەو دلێ لەو ژیانە دانامێنێت و بەدلخۆشی‌یەوە با وەشی بۆ دەگرێتەوە ، ئەم شاعیرە شیعرێکی زۆری هەیەو زۆر بەی شیعرەکانی بۆ چارەسەرکردنی دەردەکانی کۆمەلایەتیمانی داناوە چەند شیعرێکیشی بۆ سودی نەهێشتنی نەخوێندەواری نوسیوەو زۆربەی شیعرەکانی لە بەشی شیعرو مۆسیقای ئێستگەی کوردی‌یەکە دەخوێنرێتەوەو نازناوی شیعریشی « جەفاکێشە» بۆ ئەوەی ئەم شاعیرە بەقەدەر ئەو کەلینەی هەولێ تیادەدا مافی بدرێتی بەپێویستم زانی بیناسێنم بەخوێنەرانی هاوکاری ئازیز

جباری حاجی کریم

** چاپکراوی نوێ *

گەشتێك بەناومەتەلەکانی کوردیدا
لەم دواییەدا نامیلکەی گەشتێك بە ناو مەتەلی ردیدا » دەرچو کە عزالدین رووف نقشبندی ی کردۆتەوەو لە نامیلکەیەکی ٣٦ لاپەڕەیی وارە گەورەدا چاپی نوە .

ترپفە

ترپفە ، بلاوکراوەی رۆشنبیری مەلبەندی لاوانی سلێمانی ژمارە «٨»ی سالی جوارەمی لێ‌بلاوکرایەوە ، ئەم وکراوەیە ، بە هەردوو زمانی کوردی و عەرەبی دەردەچێ و باس و نووسراوی رۆشنبیری و بەرهەمی لاوان و چالاکیەکانی مەلبەندی لاوان دەکاتەوە .

هەلبژاردە

لەدایك بوانی سالی ٢٠٠٠ ژیانێکی درێژتر دەبەنە سەر .

زانایەك دەلێ :- ئەوکەسانەی لە سالی ٢٠٠٠ لەدایك دەبن ژیانێکی درێژتر دەبەنە سەر لەوانەیە بگەنە ١٢٠ سال .

ئەم زانایە کە ناوی «جینادی بیك» ە دەلێ کەوا شتی زۆر لەبارەی‌ژیان دەزانرێ ، ئەوەی بۆ دەرکەوتووە کە ئەو منالانەی‌هێشتا لەدایك نەبوون لەو کاتەدا پەنجا سال زیاتر تەمەنیان درێژتر دەبێ .

هەروەها وتویەتی لەوانەیەخەلکەکە لە پاشەڕۆژدا ئاهەنگ بەجەژنی دوو سەد سالەی‌لەدایك بوونیانەوە بگێڕن، هەر وەها رایگەیاندووە کە لەتاقی‌کردنەوەکاندا دەرکەوتووە ، ئەگەر بێتو رۆنی ماسی‌ئێکەلی خواردنی ئاژەل بکرێ لەوانەیە تەمەنی ئەو ئاژەلانەی سك‌وزا دەکەن لە ١٥٪ وەتا ٢٠ درێژتر بکا .

جیهانی منالان

چیروك بۆ منالان

فیلە بچکۆلەکە

سەرگول محمد امین کردویەتی
به کوردی

لە یەکێ لەدارستانە تەشەنگ و دوورەکاندا خێزانێکی سووکەلی فیل دەژیان ، ئەم خێزانە بریتی بوو لە دایك و بابی و فیلێکی بچووك کە ناویان نابوو «نونو» . ئەم خێزانە بە ئارامی دەژیان ، هەر یەکەیان لوتێکی بچووکی جوانی هەبوو ، لە نزیك دارستانەکەوە دەریایەکی هێمن هەبوو ، دارو درەختی جوان و گولی ناسك رۆخەکانی رازاندبووەوە ، نەهەنگی درندەشی تێدا بوو .

« نونو» لە لایەن دایك و باوکی‌یەوە زۆری ناز دەگیرا ، ئەم ناز گرتنە ، وای لێ کردبوو ، هەمیشە سەرپێچی فەرمانەکانی ئەوان بکات،چونکە دەیزانی هەرکە بگری ، دلی دایك و بابی نەرم دەبێت و ملی بۆ دەدەنە خەت .

باوکی «نونو» زۆر جار تەمێ‌ی دەکرد کە نەچێتە نزیك دەریایەکەوە مەلەوانی تێدا نەکات ، چونکە لەوە دەترسا نەهەنگ پەلاماری بدات و بیخوات ، لەبەر ئەوە بێ‌ی دەووت کە لە گەل هاوڕێکانی‌دا لەو گۆرەپانەی بەردەم مالان یاری بکات .

ڕۆژێکیان «نونو» هاوڕێکانی جێ هێشت و چوو بۆ دەم رووبارەکە بۆقێکی لە قەراغ دەریاکەدا بینی کە بازی ئەداو دەی قیراند نونو پێکەنی و وتی :

بۆقەکە تۆ چەند بەستەزمان و بچلۆلەی من دەتوانم خۆت و هەموو خێلەکەتان بە پێ بەکەم پیلیشێنمەوە

بۆقەکە دەمری بوو گوتی :
ئەی غەرا ، تۆ گالتە بەمن دەکەیت و بە زەلامی خۆت دەنازیت ، من هەرچەند بچووکم ، بەلام شتی وام لە دەست دێ کە بەتۆ ناکرێت .
نونو بە تەوسەوە ووتی :

ئەو شتە چی‌یە؟

بۆقەکە لە وەلاما ووتی :
من دەتوانم بەوپەڕی سەربەستیەوە لە دەریاکەدا مەلە بکەم و بە ناخیا بچمە خوارێ ، بەلام تۆ ناتوانی . بۆقەکە بازێکی دایە سەر گەلادارێکی سەر ئاوەکەو خەریك بوو لە پێکەنین‌دا شەق بەرێ ..نونو قسەکانی بابی وە بیر هاتەوە، بەلام هەستی بە سوکایەکی زۆر کرد ، قسەکانی داك و بابی خەرامۆش کردو خۆی هاویشتە ئاوەکەوە ، گازی بۆقەکەی دەکرد کە هێشتا هەر پێ دەکەنی : بڕوانە من لە تۆ باشتر مەلە دەکەم ،کوتوپڕ نەهەنگێکی سامناك پەیدا بوو ، کەلبەکانی لە کەپوی نونو گیرکرد ، نونو دەستی بەکشانەوە کرد ، ئەنجامی ئەو کشانەوەیە لوتی زۆر درێژ بوو ، هەرچۆنێ بوو لە چنگی نەهەنگەکە رزگار بوو ، بەرا کردن بەرەو مال گەڕایەوە ، لوتە درێژەکەی رادەکێشا تك‌تك ئارەقی شەرمەزاری لێ دەتکا ، لەو رۆژەوە لووتی بێنەی «نونو » ە وە بوو کە فیل درێژ بوەو هەمووشی بە گوی بۆ ئامۆژگاری گەورەکانی را نەدەگرت .

::منال و چەپکی ڕووناکی::

ئافرەتی شاعیری ناسراو ،ئیلا هەیلر ویلکوس « دەلێ :بە بیر کردنەوەی ساغ ، هەرکەس لە ئێمە دەتوانێ روو بە رووی هەموو گیروگرفتێ ببێ و بە سەریشیا زال ببێ ، چی لە ژیانی خۆیا چی لە ژیانی جگەرگۆشەکانیا ، هەروەها دەلێ : لۆمەی جگەرگۆشەکانتان مەکەن کە روو بە رووی هەلە دەبن ، لەکاتی واشدا پشتیان بەرمەدەن ، بەلکو لە گەلیانا بن و یارمەتیان بدەن تا گرفت بگۆرن بە سەر کەوتن .یارمەتیان بەن بە پشت گرتن کە چەپکێ ڕووناکیەو ڕێگای‌خویانی پێ دەبینن .

وێنەی منالان

باسم حمید   ڕێبین ڕفعت

هاوکاری ابراهیم   هیوا عبداللە   چیا جبار

بۆکات بردنەسەر

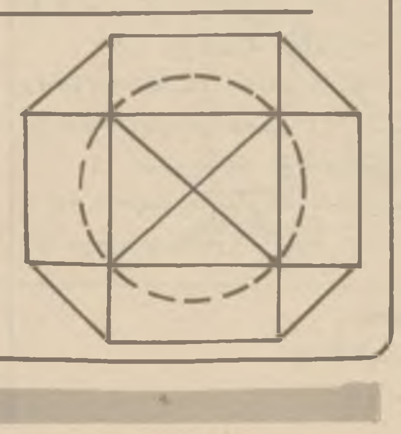

لەم شێوەیەدا چەند چوار گۆشەیەك و چەند لاکێشیەك و چەند سێ شەیەك هەن ،

منالی ئازیز !

وەرن بە ڕەنگ کردن بیان‌دۆزینەوەو بزانین ژمارەیان چەندە‌یە !

لەم‌لاو ئەولا

● **کۆنترین پاس**

لە نزیك پاریس‌لەم دواییەدا کۆنترین پاسی گواستنەوەی هاتوچۆ کەران دۆزراوەتەوە کە بەر لە حەفتا سال بەکار هاتوەو لە پیشانگای مۆزەخانەی گالیسکەو پاسی گواستنەوەدا پیشاندراوە بە بۆنەی ڕابوردنی سێ سەد سال بەسەر بەکارهێنانی یەکەم گالیسکەی خەلك گواستنەوەدا .

● **سەگێکی کوێر خاوەنەکەی دۆزیەوە !**

کابرایەك ناوی «کلایمۆ» یە لەشاری « براشیون » لە ئینگلترە سەگە کوێرەکەی کەناوی (میکی) یە لێ‌ون دەبێ، زۆر بە دوایا دەگەڕێ نایدۆزێتەوە ، دەستی لێ‌دەشواو دەگەڕێتەوە بۆ شارەکەی خۆیان کە (٣٢٠٠) کیلو مەتر لەو شارە دورە سەگەکەی بوە ،دوایی سێ مانك ، ڕۆژێ تەماشا دەکا سەگەکە لە بەردەگای مالەکەی بەقاچێکی شکاوەوە ستاوە !

وێنە لەدەرەوەی سنوورەوە

نارەزایی ...بە مۆسیقا .. !

زوربەی منالانی ئەوروپا ، دوور لە مالەکانی خۆیان دەژین و بەم جۆرە ، دورن لە سۆزو خۆشەویستی ڕاستەوخۆی دایك و باوك ، بەشە ناو خۆییەکان بە درێژایی سال مال و شوێنی ژیانیانە ، لەبەر ئەوە ، کچێکی قوتابی لە خوێندنگایەکی مۆسیقا دەستی کردوە بە هەلمەتێکی نارەزایی دەربرین دژی بەشە ناوخۆییەکان کە بە تایبەتی بۆ منالان کراونەتەوەو ئەم کچە بە شەقامەکاندا دەگەڕێ و گیروگرفتی ئەو مندالانە بە ئوسلوبی گورانی بەر چاو دەخاو بە تایبەتی باری ناتەواویان لە رووی ژیان و خواردەمەنی و دوریان لەسۆزو خۆشەویستی .
ئەم کچە تا رادەیەك لە هەلمەتەکەیا سەر کەوتوەو کار بەدەستان ناچار بوون «٥٩٠٠» قوتابی منال بگێڕنەوە بۆ مالەکانیان !

Institut Kurde de Paris